ያልተኖረ ልጅነት

እውነተኛ ታሪክ

ኢዮብ ጌታሁን

© መብቱ በሕግ የተጠበቀ ነው።
2001 ዓ.ም.

አሳታሚ፡- ኢሆፕ ኢትዮጵያ

የመጀመሪያ ዕትም ጥር 2001 ዓ.ም.
ሁለተኛ ዕትም ሚያዝያ 2001 ዓ.ም.
ሶስተኛ ዕትም መስከረም 2002 ዓ.ም.
አራተኛ ዕትም ጥቅምት 2003 ዓ.ም.
አምስተኛ ዕትም መስከረም 2004 ዓ.ም.
ስድስተኛ ዕትም ሐምሌ 2004 ዓ.ም.
ሰባተኛ ዕትም ህዳር 2006 ዓ.ም.
ስምንተኛ ዕትም መጋቢት 2007 ዓ.ም
ዘጠነኛ ዕትም ግንቦት 2007 ዓ.ም
አስረኛ ዕትም ሐምሌ 2007 ዓ.ም
የሽፋን ዲዛይን
አገኘሁ አዳነ

ስለመጽሐፉ ለፀሐፊው አስተያየት መስጠት ካሰኘዎ፡-

ፖ. ሣ.ቁ. 989 ኮድ 1250
አዲስ አበባ
ኢሜይል፡-egetahun2005@yahoo.com

በኢዮብ ጌታሁን ተጽፈው የታተሙ መጻሕፍት፡-

ከሞናሊዛ ጀርባ—1997 ዓ.ም.
(የአጫጭር ልብ ወለዶች ስብስብ)
ሌላ መልኮች—2005 ዓ.ም.
(በእውነተኛ ገጠመኞች ላይ የተመሠረተ)

ይህ መጽሃፍ፡ የአመለዘውድ መታሰቢያ መሆኑ እንደተጠበቀ ሆኖ!
የዕድሜዋን ግማሽ በስኳር በሽታና በጭንቅላት ዕጢ ስትሰቃይ ኖራ በአስር ዓመቷ ላረፈችው፡

ለሳሮን ይልማ
እና
በለጋ ዕድሜያቸው በቀላሉ ሊድኑ በማይችሉ በሽታዎች ለተቀጠፉ ህጻናት መታሰቢያ ይሁንልኝ።

መግቢያ

ይህን መጽሃፍ ለመጻፍ የሞከርኩት ፈጠራዊ ኢ-ልብወለድ የሚባሉ መጽሃፍት በሚጻፉበት የአጻጻፍ ዘዴ ነው። በፈጠራዊ ኢ-ልብወለድ መጽሃፍት አጻጻፍ ዘዴ የሚቀርብ እውነተኛ ታሪክ እንዲነገር ሳይሆን እንዲታይ ተደርጎ ነው የሚተረከው። መጽሃፉን ለመጻፍ ዋናዋን ባለታሪክ፣ አመለዘውድን ከሚያውቁ አርባ አንድ ሰዎች ጋር በአካልና በስልክ እንዲሁም በኢ-ሜይል ቃለመጠይቅ አድርጌአለሁ። ቃለመጠይቅ የቀረበላቸው ሰዎች የነገሩኝን በቴፕ የተቀዳና በማስታወሻ የተመዘገበ እውነታ የጊዜ ቅደም ተከተሉን ጠብቂ ምስል ከሳች በሆነ መልኩ ለማቅረብና የታሪኩ ባለቤቶች እንዲታዩ ለማድረግ አቅሜ የፈቀደልኝን ያህል ጥሬአለሁ።

መጽሃፉ ሶስት ክፍሎች ያሉት ሲሆን፣ የመጀመሪያዎቹን ሁለት ክፍሎች የጻፍኳቸው በይበልጥ ከቃለመጠይቅ ባገኘሁት መረጃ ተመርኩዤ ነው። በሶስተኛው ክፍል ግን ከቃለመጠይቁ መረጃ በተጨማሪ የአመለዘውድን ደብዳቤዎች አካትቻለሁ። በመጽሃፉ የተካተቱት በቁጥር አርባ ገደማ የሚሆኑ የአመለዘውድ ደብዳቤዎችና አጫጭር መልዕክቶች ልክ እሷ እንደጻፈቻቸው ቃላቶቹም ሆነ ፊደሎቹ ሳይታረሙ የተቀመጡ ሲሆን፣ ለማንበብ ምቹና ግልጽ እንዲሆኑ ግን ስርዓተ ነጥቦቹን ለማስተካከል ተገድጃለሁ። ከአመለዘውድ ደብዳቤዎችና አጫጭር መልዕክቶች ጎን ለጎንም ለታሪኩ ፍሰት ይጠቅማሉ ብዬ ያመንኩባቸውን በሚያውቋትና በሚቀርቧት ሰዎች ለአመለዘውድ የተጻፉ አራት ደብዳቤዎችን ጨምሬአለሁ። በአንድ ደብዳቤ ውስጥ ያሉ የህዳግ ምልክት የተደረገባቸው መግለጫ የሚፈልጉ ስሞች ወይም ጉዳዮች የመጽሃፉ አካል ሆነው በቀላሉ እንዲነበቡ በሚል የተብራሩት ከገጹ በታች ሳይሆን ከደብዳቤው በታች ነው።

አሁንም አብዛኛው የህብረተሰባችን ክፍል ኤች.አይ.ቪ. ፖዘቲቭ የሆኑ ሰዎችን የማግለል ችግር ስላለበት፣ በህይወት ላሉት ወንድሞቿ ደህንነት ሲባል፣ እንዲሁም የአመለዘውድ ታላቅ ወንድም ስማቸው እንዳይጠቀስ ስለጠየቀ፣ ከሷ ስም በስተቀር የአመለዘውድ ቤተሰብ አባላት ስም በሙሉ ተቀይሯል። ከአንዲት ከጉዲፈቻ አሳዳጊዎቿ ጋር አሜሪካ ከምትኖር እውነተኛ ስሟ የግድ መጠቀስ ካለበት የአመለዘውድ ጓደኛ በስተቀር የሁሉም ኤች.አይ.ቪ. ፖዘቲቭ የሆኑ ጓደኛናትና አመለዘውድ በክፉ ያነሳቻቸው ግለሰቦች

ወይም በታሪኩ ውስጥ ካላቸው ሚና አንጻር በእውነተኛ ስማቸው ቢጠሩ ቅር ሊላቸው ይችላል ተብለው የተገመቱ ሰዎች ስም ተቀይሯል።

በእያንዳንዱ ምዕራፍ መጀመሪያ ላይ በትምህርት ጥቅስ ውስጥ የተቀመጡት ጥቅሶች ቃለመጠይቅ ያቀረብኩላቸው ሰዎች በራሳቸው እንደበት የተናገሯቸው ናቸው። በአመለዘውድ ስም የተቀመጡት ደግሞ ከደብዳቤዎቿ የተቀነጨቡ ናቸው። በምዕራፉ መጀመሪያ ላይ የተናገሩት ተቀምጦ በታሪኩ ውስጥ ስማቸው ያልተጠቀሰ ሰዎች በቅንፍ ማንነታቸው ተገልጿል።

ኢዮብ ጌታሁን

መጨረሻውን ያጠቅነው የመሰለን ታሪክ በየምዕራፉ አጀቱን ልብ አንጠልጣይ ሆኖ እናገኘዋለን። እንዲሆን የፈለግነውን እየተመኘን ገጽ መገለባበጣችንን አናቋርጥም። ... ኢትዮጵያዊ የሆኑ ነገሮቻችንንና ማንነታችንን ፈትሸው ሚዛናዊ ኢ-ልብወለድ መጻሕፍትን እንደልብ ማግኘት ባልቻልንበት ዘመን ኢዮብ ጌታሁን አሁን ያለን «ያልተኖረ ልጅነት» በሥነጽሑፋዊ አቀራረቡም ሆነ በተነሳበት ርእስ ጉዳዮች ይዘት ከፍተኛ ዋጋ የሚሰጠው ነው።

-አዲስ ዘመን

ደራሲው እውነታውን ለማዝነብ በሚጋብዝ መልኩ አስተምሮታል።

-ሪፖርተር

ኢዮብ ጌታሁን «ያልተኖረ ልጅነት» በሚል ርዕስ ለንባብ ባበቃው እውነተኛ ታሪክ፣ ከቋንቋ አንጻር ይበል የሚያሰኝ ችሎታውን አሳይቶናል። ደራሲው በታሪኩ የተጠቀመው ቋንቋ ለአንባቢያን የማይጎረብጥና በሥዕል ከሳች ገለጻዎች የተሞላ መሆኑን እንረዳለን።

-ነጋድራስ

መጽሐፉ የአንድን ኢትዮጵያዊ ቤተሰብ ሕይወት ጥንቅጥ አድርጎ ያሳያል። ... አንባቢው ከቤተሰቡ ጋር አብሮ የሚኖር እንዲመስለው ያደርጋል። ስሜታችንን በጥልቀት ይነካል።

-ኢትዮጵያን ሄራልድ

ደራሲው ኢዮብ ከደብዳቤዎቿና ከቃለ ምልልስ የሰበሰበውን መረጃ በሥርዓት አዋቅሮ፣ በተዋበ ቋንቋ በውኑ ባይተርከው የእንስቶቅሳዋ ታላቅ ነፍስ ከራሷ ጨርሶ እንኳ እንዴት ይሰማ ነበር!?

-አዲስ አድማስ

በኢ-ሜይል ለመጽሐፉ ፀሐፊ ከደራሲያን የተላኩ አስተያየቶች

በንባብ ቆይታዬ ውስጥ የተለያዩ ግዜያት ስሜቶች ያሰቃዩኝ ነበር። ... (ለአመለዘውድ) አቻዋን መፈለግ ጀመርኩ፤ ሌላው አንባቢ ሌላ አቻ ይፈልግላት። እኔ ግን አና ፍራንክን አገኘኋቸሁ፤ አና ፍራንክ ነጻነት፣ አመለዘውድ ደግሞ ጤና አጥተዋል። ሁለቱም እጅግ ውናውን የሰው ልጅ ህልውና ማረጋገጫ አጥተው፣ ነገር ግን በመንፈስ ጠንካራነታቸውና በመኖር ፍቅራቸው፣ በሰው ልጅ ተበድለው ግና ለሰው ልጅ ባላቸው እጅግ የበዛ ፍቅር፣ ከበሽታና ከግፍ ጋር ታግለው ታላቅነታቸውን አስመሰከሩ።

-ጽጌረዳ አሰራት

ተሰጥዎ ባለው ምግብ አብሳይ ድንቅ ሆኖ ከሁለት ተከሽኖ እንደተዘጋጀ ምግብ «ያልተኖረ ልጅነት» የሥነጽሑፍ ቅመሞችን በሚገባ በመቀላቀል የተሠራ መጽሐፍ ነው። ታሪኩ በራሱ ስሜትን የሚነካና አንጀትን የሚያላውስ ስለሆነ ብቻ ሳይሆን፣ አቀራረቡ ማራኪ በመሆኑ አንባቢያን ከዚህ ልብ ሰቃይ መጽሐፍ ራሳቸውን መነጠል ከባድ ይሆንባቸዋል።

-ዓለም ኃይሉ

«ክብነሽ! . . . ክብነሽ!»

ገና በግንብ የታጠረው ግቢ ትልቅ የብረት በር ተከፍቶልን ወደ ህጻናት ማሳደጊያው ስንገባ፣ ቁጥራቸው ከሃያ የማያንስ ህጻናት እየሮጡና እየተንሚጩ ወደ ክብነሽ መጡ። ቀድመው የደረሱት ሦስት፣ አራት ህጻናት እግሮቿ ላይ ተጠመጠሙ። ጎንበስ ብላ ብዙ ፍቅር በፈገግታዋ እያፈሰሰችላቸው ስማቸውን እየጠራች ሳመቻቸው፣ ጨበጠቻቸው።

ክብነሽን ለጊዜው ማግኘት ያልቻሉ ሌሎች ህጻናት ደግሞ ወደ እኔ መጡ። ጎንበስ ብዬ እጆቻቸውን እየጨበጥኩ ጉንጮቻቸውን እየደባበስኩ ስሞቻቸውን ጠየቅኳቸው። ብዙዎቹ ሕፃናት መታቀፍ ይፈልጋሉ። ሸቅብ እያዩኝ እጆቻቸውን ወደ ጎን ይዘረጋሉ።

በአጠቃላይ ሕፃናቱ የነበሩበት ሁኔታ ለኔ ከጠበቅኩት በላይ አስደንጋጭ ነበር። ከግማሽ በላይ የሚሆኑት በተለያዩ የሚታዩ የቆዳ በሽታዎች ተጠቅተዋል። ሁለት ወይም ሶስት ሰውነታቸው የመነመነ ህጻናትም ነበሩ።

አንዱን ህፃን ላቅፈው ጎንበስ ስል፣ «ባታቅፈው ይሻላል» አለችኝ ክብነሽ፣ «አንዴ ካቀፍከው ለማውረድ ትቸገራለህ።»

ልጆቹ የወላጅ ፍቅር የተጠሙ ስለሆኑ ያቀፉቸውን ሰው የራሳቸው ብቻ ማድረግ ይፈልጋሉ። በዚህ ምክንያት አንድ ህጻን ያቀፈ ሰው ለሌሎቹ ፍቅር ለመስጠት ይቸገራል።

የሁለት ሕፃናትን እጅ ያዝኩኝ። ግቢው ውስጥ ስዘዋወር አብረውኝ ይዞሩ ጀመር። ግቢው ጠባብ የሚባል ዓይነት ነው። ረጅም ቁመት ካለው የግቢው የብረት በር አስር እርምጃም ሳይራመዱ የህጻናት ማሳደጊያ ድርጅቱ እንደ ቢሮ የሚጠቀምበት በረንዳ ያለው በሸክላ የተሰራ አነስተኛ ቤት ይታያል። ከዚህ ሸክላ ቤት ጀርባ ያለው ግቢ ከፊት ካለው ይልቅ ሰፋ ያለ ነው። ዙሪያውን የሚታዩት እንደ ዋናው ቤት በሸክላ የተሠሩ ሰርቪስ ክፍሎች አጥሩን ታከው የተገነቡ ናቸው። ግቢው ከፊትም ከኋላም በሲሚንቶ ሊሾ የተሸፈነ ነው። በስተግራ ከሚታየው አንድ ሰርቪስ ክፍል ፊት ለፊት አንዲት ሴት በጎማ የተሰራ ጥቁር ጓንት አድርጋ የህጻናቱን ልብስ ታጥባለች። ከእሷ አጠገብ ደግሞ ሌላ ሴት በእግሮቿ መሃል ያስቀመጠቻትን የአንዲት ህጻን ፀጉር ሽሩባ ትሰራለች።

«እንዴት ናችሁ?» ክብነሽ በሩቁ ሰላምታ አቀረበችላቸው።
«ደህና። እንዴት ነሽ?»

ከያዝኳቸው ህጻናት አንዱ ጨዋታ አታሎት ሄደ። ሌላኛው ግን እጄን በእጁ በመያዜ ከፍተኛ ደስታ ተሰምቶታል። ትንሽ ፊቱ ላይ ደስታና እርካታው በግልጽ ይነበባል። ዓይኖቹ ጤነኛ አልነበሩም። ደም ጎርሰዋል።

ወፍራም ቀለም አልባ ፈሳሽ ያመነጫሉ። ፈሳሹ ጉንጮቹ ላይ ወርዶ ደርቋል። በጣም የሚያሳዝን ሕፃን ነው። ጤናውን ብቻ ሳይሆን ከወላጆቹ ማግኘት ያለበትን ፍቅር ማግኘት ያልቻለ ምስኪን! ያለኃጢአቱ የሚሰቃይ ንፁህ ሕፃን መሆኑን ሳስብ፣ ግራ ደረቴ አካባቢ ህመም ተሰማኝ። ጉሮሮዬን የሚያንቀኝን ሳግ በየደቂቃው መዋጥ ነበረብኝ።

በስተቀኝ ካሉ ሰርቪስ ክፍሎች ወደ አንዱ ውስጥ ገባን። የህጻናቱ መኝታ ክፍል ነው። አልጋ ላይ ከተኛ ዕድሜው አራት ወይም አምስት ዓመት ከሚሆን አንድ ልጅ በስተቀር በክፍሉ ውስጥ ማንም አልነበረም። ጠጋ ብለን ስናየው ዓይኖቹ አልተከደኑም። አልጋው ላይ ብርድልብስና አንሶላ ሳይለብስ ጉልበቶቹን ወደ አገጩ አስጠግቶ ራሱን ከአደጋ ለመከላከል እንደሚሞክር ትል ጥቅልል ብሏል። እንደ ሌሎቹ ህጻናት ፀሐይ ለመሞቅ ውጪ ያልወጣው ስለታመመ ነው።

«ዳንኤል*! ዳኒ!» ክብነሽ ስሙን ጠራችው። «ምነው? ምን ሆንክ?» መገረሟንና ማዘኗን ከድምጿ ተረዳሁ።

ዳንኤል ዞር ብሎ አላየንም። ክብነሽ ያለችውንም የሰማ አይመስለኝም። ዓይኖቹ ቢገለጡም የሚያዩ አይመስሉም። ዛል፣ ፍዝዝ፣ ድንዝዝ ብሏል።

«ዳንኤል ከመቼ ጀምሮ ነው የታመመው?» ወደ ክፍሉ ገብታ የሚታጠቡ ልብሶች ይዛ የምትወጣውን ውጪ ያየናትን ሴት ክብነሽ ጠየቀቻት።

ሴትየዋ ቆም ብላ፣ «ከትላንት ጀምሮ ነው።» አለችና ከክፍሉ ወጣች።

ክብነሽ አልጋውን ደገፍ ብላ ለአፍታ በዝምታ አየችውና፣ «አይገርምም! ከሁለት ቀን በፊት ደህና ነበር።» አለችኝ። «ዛሬ ደህና የመሰለህ ልጅ ነገ ታሞ፣ በአደገኛ ሁኔታ ውስጥ ሆኖ ታገኘዋለህ።»

ምንም መናገር አልቻልኩም። ጉሮሮዬን የለቅሶ ሳግ ደፍኖት ነበር።

በወቅቱ ከክብነሽ ጫላ ጋር አዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ አንድ ክፍል እንማር ነበር። «ከሞናሊዛ ጀርባ» የተባለው የአጫጭር ልብወለዶች መድብል መጽሐፌን ካነበበች በኋላ፣ «የዝምታ ሰለባዎች» የሚል ርዕስ በሰጠሁት አጭር ልብወለድ ውስጥ ከኤች.አይ.ቪ. ቫይረስ ጋር ስለሚኖሩ ሕፃናት መፃፌ እንዳስደሰታት ነገረችኝ። በታሪኩ ውስጥ ከተጠቀሱት ከቫይረሱ ጋር ከሚኖሩ ሕፃናት ጋር የመገናኘት ዕድል አጋጥሞኝ እንደነበረ ስትጠይቀኝ መልሴ አጭር ነበር።

** የተቀየረ ስም፤ በመግቢያው ላይ እንደተገለጸው ከአንዲት ልጅ ስም በስተቀር የሁሉም ከኤች.አይ.ቪ ጋር የሚኖሩ ህጻናት፣ የአመለዘውድ ቤተሰብ አባላትና ስማቸው በበጎ መልኩ ያልተነሳ ግለሰቦች ስም ተቀይሯል።*

«አላጋጠመኝም።» አልኳት። «ህፃናቱ የፈጠርኳቸው ገፀ ባህሪያት ናቸው።»

በታሪኩ ከራሴ ገጠመኝ ጋር የተያያዙ እውነታዎች ቢንፀባረቁም ከኤች.አይ.ቪ. ቫይረስ ጋር የሚኖሩ ህጻናትን በቴሌቪዥን ካልሆነ በአካል አይቼ አላውቅም ነበር።

ክብነሽ በትርፍ ጊዜዋ ከትምህርቷ ጎን ለጎን የምትሰራበት ድርጅት በአጭር ልብወለዱ እንደተጠቀሱት ልጆች ከኤች.አይ.ቪ. ቫይረስ ጋር የሚኖሩ ሕፃናት የሚያድጉበት መሆኑን ነገረችኝ።

«ድርጅቱን አንድ ቀን መጎብኘት ብችል ደስ ይለኛል።» አልኳት።
«እሺ፣ በሚመችህ ቀን ላስጎበኝህ እችላለሁ።» አለችኝ።

ዛሬ እሁድ፣ ነሐሴ 28 ቀን፣ 1997 ዓ.ም. ድርጅቱን ለመጎብኘት የመጣሁት ከወራት በኋላ የትምህርት ውጥረት ረገብ ሲልልኝ ነበር። የአፍሪካ በኤች.አይ.ቪ. ወላጆቻቸውን ያጡ ህጻናት እንክብካቤ ፕሮጀክት ይባላል ድርጅቱ። እኔ ለመጀመሪያ ጊዜ ድርጅቱን ስጎበኝ በሁለት የተለያዩ ግቢዎች ውስጥ ወደ ስድሳ ገደማ ልጆችን ያሳድግ ነበር። በጣት ከሚቆጠሩ ሕፃናት በስተቀር በሙሉ የኤች.አይ.ቪ. ቫይረስ በደማቸው ተገኝቷል። ሁሉም ማለት ይቻላል ወላጆቻቸውን በበሽታው ተነጥቀዋል። አሁን ያለንበት ከሁለቱ ግቢዎች አንዱ ሲሆን የድርጅቱ የአስተዳደር ሠራተኞች ቢሮና ከስድስት ዓመት በታች ያሉ ሕፃናት መኖሪያ ነው።

ዓይኑ የሚያዝው፣ ያ እጁን የያዝኩት ፍቅር የተጠማ ሕፃን አብሮኝ በግቢው ውስጥ ይዞር ነበር። ከክብነሽ ጋር ወደ ቢሮ እስከንገባ እጄን አለቀቀም።

የድርጅቱ የአስተዳደር ሠራተኞች ቢሮ ገብተን ቁጭ ከማለታችን አንድ ሚኒ ባስ ወደ ግቢው ዘለቀ። አንዲት መነጽር ያደረገች ወጣት ከመኪናው ወርዳ ወደ ቢሮው ገባች። ወጣቷ የድርጅቱ ዳይሬክተር ወ/ሪት (አሁን ወ/ሮ) ስድሴ ቡሊ ነበረች። ስራው እንደ ሌላ ስራ ያዝ ለቀቅ የሚያደርጉት ዓይነት አይደለም። ከፍተኛ ጽናት ይጠይቃል። እሁድ ስራ መግባት ለስድሴ አዲስ ነገር አይደለም። ተዋወቅን።

ሳመነታ ቆይቼ፣ «እንዴት ነው ብዙ ልጆች ይሞቱባችኋል?» ብዬ ግቢው ውስጥ ከገባሁ ጀምሮ በአእምሮዬ ሲመላለስ የነበረውን ጥያቄ ስድሴን ጠየቅኳት።

እሷ የድርጅቱ ዳይሬክተር ከሆነችበት ከነሐሴ 1996 ዓ.ም. ጀምሮ ባለፈው አንድ ዓመት ምንም ሕፃን እንዳልሞተና የሕፃናቱ ጤንነት እየተሻሻለ እንደሆነ ስትነግረኝ መጠነኛ ዕረፍት አገኘሁ።

«አሁን በቅርቡ እንዲያውም የተወሰኑት ፀረ-ኤድስ መድኃኒት መውሰድ ጀምረዋል፡፡» አለችኝ ስድሲ፡፡ ይህን ጥሩ ዜና ስሰማ ልቤን ቁልቁል የተጫነው ከባድ ሐዘን ቀለል አለልኝ፡፡

ድርጅቱ አሁን ካለንበት ግቢ በተጨማሪ ሌላ ዕድሜያቸው ከስድስት ዓመት በላይ የሆኑ ህጻናት የሚኖሩበት ግቢ አለው፡፡ ከጥቂት ደቂቃዎች በኋላ የድርጅቱ ሹፌር ይድነቃቸው አከለ እኔና ክብነሽን በሚኒባሱ ወደ ሁለተኛው ግቢ ይዞን ሄደ፡፡

ሁለተኛው ግቢ ውስጥ ገባን፡፡ በሲሚንቶ የተያያዙ ትልልቅ ፍልጥ ድንጋዮች የተነጠፉበት ግቢ ነው፡፡ ስፋቱ የሚደነቅ ዓይነት ባይሆንም ጠባብ የሚባል ግን አይደለም፡፡ ድንጋይ ሳይነጠፍባቸው በተተዉ ክፍት ቦታዎች ላይ የተተከሉት አበቦችና ዛፎች በድንጋይ፣ በሲሚንቶና በግንብ ለተሰላቸ ዓይን መጠነኛ ሩታ ይሰጣሉ፡፡ ከግቢው የብረት በር ፊት ለፊት ፈንጠር ብሎ በረንዳ ያለው ተለቅ ያለ ቤት ይታያል፡፡ የግቢውን የግንብ አጥር ተጠግቶ የተገነባ ነው፡፡ በስተግራ እንደ ዋናው ቤት አጥሩን ታከው መደዳውን የተገነቡ ሰርቪስ ክፍሎች አሉ፡፡ መኪናው እንደቆመ በዙሪያው አራት ወይም አምስት ልጆች ተሰበሰቡ፡፡ ሁሉም ፍፁም ጤነኞች የሚመስሉ ናቸው፡፡

«ይድኔ!»
«ክብነሽ!»

ልጆቹ የሚያውቋቸውን ሰዎች በማየታቸው ተደስተዋል፡፡ ክብነሽ ልጆቹን ተራ በተራ ሳመቻቸው፡፡ እኔም ጨበጥኳቸው፡፡ ነፍስ ስላወቁ እንደትንንሾቹ ህጻናት የማያውቁት ሰው ላይ ለመንጠላጠል አይቸኩሉም፡፡

እዚህም፣ እዚያኛውም ግቢ ተገቢ ጥንቃቄ እንጂ አላስፈላጊ ፍርሃትና ማግለል እንደሌለ ለመረዳት ክብነሽን ማየት ብቻ በቅቶኛል፡፡ ከእሷ ለመማር ጊዜ አልወሰደብኝም፡፡ በየቀኑ ከምናቅፋቸው፣ ከምንስማቸውና ከምንጨብጣቸው፣ በኮንዶምም ሆነ ያለኮንዶም የወሲብ ግንኙነት አብረናቸው ከምንፈጽም ሰዎች ጥቂቶቹ ከኤች.አይ.ቪ. ቫይረስ ጋር የሚኖሩ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡ ከቫይረሱ ጋር እንደሚኖሩ ስለማናውቅ አናገላቸውም፡፡ ብዙዎቻችን አንድ ሰው ኤች.አይ.ቪ. ፖዘቲቭ እንደሆነ ካወቅን ግን በደም ንክኪና ጥንቃቄ በጎደለው የወሲብ ግንኙነት ብቻ እንደሚተላለፍ እያወቅንም እንፈራዋለን፣ እናገለዋለን፣ እንሸሸዋለንም፡፡ በዚህ የህጻናት ማሳደጊያ ግን እንዲህ ዓይነት መሠረት የለሽ ፍርሃት የለም፡፡

እዚህኛው ግቢ የፊቱ ቆዳ ከተኾሰጎረጎረ አንድ ዕድሜው አሥር ወይም የአሥራ አንድ ዓመት ከሚሆን ልጅ በስተቀር ከውጪ የሚታይ ቁስል ያለበት ወይም የተጎሳቆለ ልጅ አላየሁም፡፡

በዋናው ቤት ውስጥ ወደሚገኘው በሕፃናት ማሳደጊያው እንደ ሳሎንና መመገቢያ ክፍል ወደሚያገለግለው ሰፊ ክፍል ገባን፡፡ አንድ ጥግ ላይ ሶፋዎች ከጠረጴዛ ጋር ይታያሉ፡፡ አንዲት ረዘም ያለች፣ ጠይም፣ ቀጭን ልጅ ረጅሙ ሶፋ ላይ ጋደም ብላለች፡፡

ክብነሽ፣ «እንዴት ነሽ አመለዘውድ?» ብላ አገላብጣ ሳመቻት፡፡

እኔም ጨብጫት አጠገቧ ተቀመጥን፡፡ አመለዘውድ ዕድሜዋ አስራ ሁለት፣ ከዚያ ካለፈም አስራ ሶስት ዓመት ሊሆን እንደሚችል ገመትኩ፡፡

«እንዴት ነሽ? ተሻለሽ?» ብላ ክብነሽ በአፏ እንቅስቃሴ የምትለው እንዲገባት እየጣረች ጠየቀቻት፡፡

አመለዘውድ የመስማት ችግር አለባት፡፡ ከሷ ጋር መግባባት የሚፈልግ ሰው በጣም ጮክ ብሎ ማውራት አለበት፡፡ ወይም የከንፈሩ እንቅስቃሴ የሚነበብ መሆን ይኖርበታል፡፡

«እዚህ'ጋ ይወጋኛል፡፡» አለች አመለዘውድ ግራ ጎኗን እያሳየቻት፣ «ጉሮሮዬም ቆስሏል፡፡» ወደ አፏ በጣቷ እያመለከተች፡፡

ድምጿ በለቅሶ ሳግ የታፈነ የሚመስል፣ ወፍራም ሆኖ ድክም ያለ ነበር፡፡ ምንም የማልቀስ ፍላጎት እንደሌላት ግን ፊቷን አንብቤ ተረዳሁ፡፡ ድምጿ ሻካራና ደካማ የሆነው ዝም ብላ ስለዋለችና አቅም ስለሚያንሳት ሊሆን እንደሚችል ገመትኩ፡፡

ከቅቤ ጋር የተቀላቀለ በርበሬ የተቀባ የቂጣ ቁራሽ በዝርግ ሰሀን ጠረጴዛው ላይ ይታያል፡፡

«ምግብ አትበዪም?» ክብነሽ ጠየቀቻት፡፡
«አይበላልኝም» ሌላ የሚያሳዝን ድምፅ፣ ከቀጭኗ ልጅ አንደበት ወጣ፡፡
«መብላት አለብሽ»
«እም፣ ቂጣ ተጋግሮልኝ ትንሽ በልቻለሁ፡፡»

ሁለት ወይም ሶስት ትልልቅ ኪንታሮቶች በአንድ እጇ አይበሉባ ላይ ይታያሉ፡፡ ሌላ ሰውነቷ ላይ የሚታይ ምንም ዓይነት ቁስል ወይም የቆዳ በሽታ አልነበረም፡፡

ክብነሽ ለጥቂት ደቂቃዎች ስታጫውታት ቆይታ እኔና እሷን ትታን ወደ ሌላ ክፍል ሄደች፡፡

«መብላት አለብሽ፣ እንድትበረቺ፡፡» አልኳት ፈገግ ብዬ፡፡
«ምን አልክ? አይሰማኝም፡፡»
በእጄ የጉርሻ ምልክት እያሳየኋት፣ «ቶሎ እንድትድኚ መብላት አለብሽ!» አልኳት፡፡

«ምግብ አይበላልኝም» አለችኝ::
«ጆሮሽን መቼ ነው ያመመሽ?»
«እ ... አይሰማኝም»
ትንሽ ጮክ ለማለት እየሞከርኩ ጥያቄውን ደገምኩላት::
አልሰማችኝም::
«ቆይ ማዳመጫ አለኝ» ጋደም ካለችበት ተነስታ ቁጭ አለች::
«እናታችን! እናታችን!» ጮክ ብላ ተጣራች::

አንዲት መልከ መልካም ወጣት ሴት ከሌላኛው ክፍል ወጣች::

«ማዳመጫዬን አምጪልኝ» አለቻት አመለዘውድ::

ከፕላስቲክ የተሰራች ማዳመጫዋን ከሚቀጥለው ክፍል አመጣችላት:: አንድ ጆሮዋ ላይ እየሰካች፣ «አሁን ይሰማኛል» አለችኝ::

«ጆሮሽን ከመቼ ጀምሮ ነው ያመመሽ? »
«ቆይቷል:: አንድ ጆሮዬን አሞኝ አባቴ ሐኪም ቤት ወስዶኝ ነበር:: ቆይቷል::»

ቁጭ እንዳለች ነበር የምታናግረኝ::
«ተኚ! ጋደም በይ::» አልኳት::
«አይ ግድ የለም፤ ቁጭ እላለሁ::»

ጋደም ማለቱ ቢሻላትም እኔን ያስደሰተች መስሏት መቀመጥ እንደመረጠች ገባኝ::

«ምግብ መብላት አለብሽ፣ እሺ!» ድምጼ እንደመታፈን ብሎ ነበር:: ፍንድት ብዬ ባለቅስ ደስ ይለኝ ነበር:: ህመሟ ቢያደክማትም እኔን ለማስደሰት ያላትን አቅም እያሟጠጠች እንደሆነ ሳስተውል ነበር በጣም ያሳዘነችኝ::

«እሺ» አለችኝ በሕፃናት ንፅህና::

አመለዘውድ ምግብ መብላት ባለመቻሏ ነው ታማሚ የሆነችው:: ብዙዎቹ በዚያ ግቢ የሚኖሩ እንደ አመለዘውድ ኤች.አይ.ቪ. ፖዘቲቭ የሆኑ ህፃናት ጤነኞችና ያማረባቸው ናቸው:: የእንቁላል ቅርፅ ያለው የአመለዘውድ ጠይም ፊትና ወደኋላ የታሰረው ፀጉሯ ወዝ አይታይባቸውም::

ብዙም ሳናወራ ክብነሽ መጣች::
«እንሂድ!»

እኔም አመለዘውድም ትንሽ አብረን ብንቆይ ደስ ይለን ነበር:: ክብነሽ ለስራ ወደ ቢሮ መመለስ ስለነበረባት ቶሎ መነሳት የግድ ነበር::

ወደ አመለዘውድ ዞር ብዬ ፈገግ አልኩና፣ «ቻው፣ ደህና ሁኚ» አልኳት፣ እጄን እየዘረጋሁ:: ቀጭን ትንሽ እጇን ዘረጋችልኝና ተጨባበጥን:: ከትንሽ እጇ አንጻር አለንጋ የሚባሉ ጣቶች አሏት::

«ምግብ በደንብ መብላት አለብሽ እሺ!»
«እሺ»

ከተቀመጥኩበት ሶፋ ተነስቼ ሦስት፣ አራት እርምጃ ተራመድኩና ዞር ብዬ በፈገግታ እጄን ለመጨረሻ ስንብት ወዘወዝኩላት:: ቀጭን እጇን እሷም ወዘወዘችልኝ:: ከመቅጽበት ፊቷን ፍፁም ልዩ በሆነ፣ ብሩህነቱ በጨፍጋጋ ቀን ጥቅጥቅ ደመናን በርቅሶ ከሚወጣ የፀሐይ ጮራ በሚልቅ አስደሳች ፈገግታ ሞላችው:: እውነተኛና ንፁህ ፈገግታ ነበር:: በዚያ ልዩ ፈገግታ ውስጥ የልጅነት ዓይን አፋርነት፣ የዋህነትና ፍቅር ይንፀባረቅ ነበር:: ከታመመችና አቅም ከሌላት ደቃቃ ሕፃን ላይ እንደዚያ ዓይነት ኃይለኛ ጉልበት ያለው ፈገግታ ማየቴ እጅግ አስደነቀኝ:: እስከ ሕይወቴ መጨረሻ ሊረሳኝ የማይችል፣ ትዝታው ልብን በደስታ እያሞቀ፣ ከስር፣ ከጥልቁ ደግሞ ከባድ ሐዘን የሚጭር ዕፁብ ድንቅ ፈገግታ ነበር:: አጠገቧ ቁጭ ብዬ ለጥቂት ደቂቃዎች ለሷ አዝኜና ተጨንቄ ስላናገርኳት ስለኔ ጥሩ ስሜት የተሰማት ይመስለኛል::

☆ ☆ ☆

ከአመለዘውድ ጋር ለመጀመሪያም ለመጨረሻም ጊዜ የተገናኘነው በዚያች ዕለት ነበር:: አመለዘውድ በሚያሳድጋት ድርጅት ውስጥ ለሚሰሩ ሰዎች፣ ለሌሎች ለምታውቃቸው ሰዎች እንዲሁም ለአሜሪካውያን የብዕር ጓደኞቿ ደብዳቤ መፃፍ በጣም እንደምትወድ ሰምቼ ጥቂት ደብዳቤዎቿን የማንበብ ዕድል አገኘሁ:: ደብዳቤዎቿን ሳነብ የቃላት አጠቃቀሟ፣ በደብዳቤው የገለጸችው ለሰው ያላት ፍቅር፣ ፈጣሪን አንድም ቀን አለማማረሯ . . . እጅግ አስደነቀኝ::

ደብዳቤዎቿን መነሻ አድርጌ በእሷ ህይወት ዙሪያ መፅሀፍ ለመጻፍ አሰብኩ:: የአፍሪካ በኤች.አይ.ቪ. ወላጆቻቸውን ያጡ ህጻናት የእንክብካቤ ፕሮጀክት ዳይሬክተርና ሠራተኞች ሊተባበሩኝ ዝግጁ ነበሩ:: ደብዳቤዎቿን አሰባሰብኩ:: አመለዘውድን ወይም ቤተሰቦቿን ለሚያውቁ ለአርባ አንድ ሰዎች ቃለ መጠይቅ አቀረብኩ:: ከቃለመጠይቆቹ በኋላ ከጠበቅኩት በላይ ብዙ ሰዎች ሊያውቁት የሚገባ ታሪክ እንዳላት የበለጠ አመንኩ:: እነሆ!

የመጽሃፉ ፀሐፊ

ክፍል አንድ

«እንደፈለኩ ሣልሆን ጥሩ ሆኜ ማደግ ነው የመረጥኩት።»
አመለዘውድ

-1-

«አባታችን በጣም ይወደን ነበር።»
አመለዘውድ
«'ቆይ አንዴ ትንሽ አምሽተህ ትሄዳለህ' ስንለው፣ 'ኧረ ልሂድ! ልጆቼን ጅብ እንዳይበላብኝ' ብሎን ወደ ቤቱ ሲሮጥ ይሄድ ነበር።»
ወ/ሮ ልኬ ጉደታ

አቶ ግርማ ይመር ሥራ ሲጨርሱ ደንገዝገዝ ብሎ ነበር። የቀን ሠራተኛ ናቸው። በዕለቱ የተከፈላቸውን ምንዳ በኪሳቸው እንደያዙ ወደ ቤት በፍጥነት ተራመዱ። ለልጆቻቸው አንድ ነገር ይዘው ሊገቡ ወሰኑና ወደ አንድ የአትክልትና ፍራፍሬ መሸጫ ሱቅ ጎራ አሉ። ገንዘብ ካላቸው ለልጆቻቸው አንድ የሚበላ ነገር በጉያቸው ሸጉጠው መግባት ልማዳቸው ነው። በዚህ ዓለም የልጆቻቸውን ደስታና ፈንጠዝያ ከማየት በላይ የሚያስደስታቸውና የሚያረካቸው ነገር የለም።

በወ/ሮ ልኬ ጉደታ ቤት ሲያልፉ ባለፉት ሁለት ቀናት እንዳልጠየቋቸው አስታወሱ። ቆም ብለው፣ 'ሰሞኑን እኮ ጠፍቼባቸዋለሁ። እስቲ ዛሬ እንኳን አንድ አፍታ ብቅ ብዬ ልያቸው።' ሲሉ አሰቡና ወ/ሮ ልኬ ቤት ጎራ አሉ።

ወ/ሮ ልኬ በዕድሜ ከአቶ ግርማ ብዙም ከማያንሱት ከልጃቸው ከወ/ሮ አበበች ገመቹ ጋር በመኖሪያ ቤታቸው በረንዳ ላይ ቁጭ ብለው እያወሩ ነበር።

«እንዴት አመሻችሁ?» አሉ አቶ ግርማ ገና ገርበብ ያለውን የግቢውን የቆርቆሮ በር ገፋ አድርገው ገብተው እናትና ልጅን እንዳዩ።

«ግርማ! አንተ ነህ እንዴ? እንዴት ነህ?» አሉ ወ/ሮ ልኬ።

«እንደምን ነህ ግርማ?» አሉ ወ/ሮ አበበችም።

አቶ ግርማ ሴቶቹን ጨብጠዋቸው፣«ደህና ነኝ። እናንተ እንዴት ናችሁ?» አሏቸው።

«ደህና ነን። ምነው ሰሞኑን ጠፋህ?» አሉ ወ/ሮ ልኬ።

«ጠፋሁ አይደል? ሥራ ስሰራ እየመሸብኝ ለልጆቼ ቶሎ ልግባላቸው እያልኩ ስሮጥ ወደ ቤት እሄዳለሁ። ዛሬም ጠፋሁ ብዬ'ኮ ነው 'ልቀመጥም ሰላም ብያችሁ ላልፍ ጎራ ያልኩት።»

«እና አሁን ቁጭ አትልም?» አሉ ወ/ሮ ልኬ።

«አይ ልሂድ እማማ»

«እንዲያው አንድ ብርሌ እንኳን ሳትል?»

ወ/ሮ ልኬ ቤታቸው ጠጅ ቤት ነው። አቶ ግርማ ወ/ሮ ልኬ ቤት ጎራ ካሉ አንዳንዴ አንድ ወይም ሁለት ብርሌ ጠጅ የመጠጣት ልምድ አላቸው።

«አይ መሽቷል። ሌላ ቀን። ልጆቼን ጅብ እንዳይበላብኝ አሁን ቶሎ ልግባ።»

«ጅብ?!» አሉ ወ/ሮ አበበች ተገርመው።

«አዎ፣ ከእኛ ሰፈር በላይ ያው ጫካና ዱር አይደል? አንዳንዴ ገና ጨለም ሲል ነው ጅብ የሚመጣው።»

«ታዲያ ልጆቹን የት ያገኛቸዋል?» ጠየቁ ወ/ሮ አበበች።

«የልጅ ነገር አይታወቅም። ለጨዋታ ብለው ውጪ ወጥተውስ ቢሆን?»

«ታዲያ እናታቸው አትጠብቃቸውም?» አሉ ወ/ሮ አበበች።

«እናታቸውማ ራሷ ጠባቂ ያስፈልጋታል።»

አቶ ግርማ ለመቀለድ አስበው ባይናገሩም፣ እናትና ልጅ ሳቁ።

«አይ ግርማ!»

«በሉ እስቲ ደህና እደሩ!» አሉ አቶ ግርማ ወደ ግቢው በር እየተራመዱ።

«በል ደህና እደር!» አሉ ወ/ሮ ልኬ።

«ወቸ ጉድ! መውለድ እንዲህ እንደ ወፍ በጊዜ ወደ ጎጆ ያስሮጣል ማለት ነው!?» አሉ ወ/ሮ አበበች አፋቸውን በመዳፋቸው ከልለው እየተገረሙ።

አቶ ግርማ ከወ/ሮ,ልኬ ግቢ ወጥተው ወደ ቤት ተጣደፉ። ከአስፋልት መንገዱ በስተግራ እንደተገነጠሉ ዳገታማ የጠጠር መንገድ ተቀበላቸው። በፍጥነት ለሚወጣው ሰው የሚያደክም ረጅም ዳገት ነው። አቶ ግርማ የአቀበቱ አድካሚነት ታስቧቸውም አያውቅ። ዕድሜያቸው አርባዎቹን አጋምሶ ወደ ሃምሳዎቹ እየገሠገሠ ቢሆንም፣ አሁንም ጠንካራ ናቸው። ጉልበታቸው የሚፈተሽበት ሥራ ሲሰሩ መዋላቸው ብርቱና ሸንቃጣ አድርጓቸዋል። በሚዳቆ ቅልጥፍና ዳገቱን ወጥተው፣ ቀሪውንም መንገድ ተጉዘው ሰፈራቸው ደረሱ።

አዘውትረው የሚመጡበትን ሰዓት የሚያውቁት ሁለቱ ልጆቻቸው ተሾመና አመለዘውድ ከቤት ውጪ ግቢው ውስጥ ሆነው በጉጉት እየጠበቋቸው ነበር። ገና የግቢውን የቆርቆሮ በር ገፋ አድርገው ሲገቡ፣ «ግርማ! ግርማ!» እያሉ ወደ እሳቸው ሲሮጡ መጡ። ልጆቹ ወላጆቻቸውን የሚጠሩዋቸው አባባ፣ እማማ ወይም አባዬ፣ እማዬ ብለው ሳይሆን በስማቸው ነው።

«ተሼ! አመለ! የኔ አመለዘውድ!» አቶ ግርማ ጎንበስ ብለው የልጆቻቸውን ለስላሳና ጠይም ጉንጮች ሳሙ። ፀሐይና ውርጭ ያጠየመው ቀይ ፊታቸው ከልባቸው በሚገነፍል ፍቅርና ደስታ በፈገግታ ፈካ።

የያዙትን በኪስ ወረቀት የተጠቀለለ ብርቱካን ለተሾመ አስያዙና አመለዘውድን አቀፏት። ተሾመ የታቀፈው ነገር ምን እንደሆነ ለማወቅ ጓጓ። ጉያው ስር በአንድ እጁ እቅፍ እንዳደረገው ወረቀቱን ገለጥ አድርጎ ውስጡ ምን እንዳለ አየ።

«ድንቄ! ድንቄ! ግርማ ብርቱካን ገዛልን! ብርቱካን!» እያለ አባቱ የገዙትን ብርቱካን ለእናቱ ለማሳየት ወደ ቤት ተንደረደረ። ሎተሪ የወጣለት ነበር የሚመስለው።

አቶ ግርማ አመለዘውድን እንዳቀፉ ወደ ቤት ገቡ።

«ደህና ዋልክ?» አለች ድንቄ ለአፍታ ከሥራዋ ቀና ብላ ባለቤቷን እያስተዋለች።

አቶ ግርማ ለባለቤታቸው መልስ ሳይሰጧት ሴት ልጃቸውን ከእቅፋቸው አወረዱና ፍራሽ ላይ ቁጭ ብሎ ሁለት እጆቹን ወደ እሳቸው ወደዘረጋው ሦስተኛ ልጃቸው ወደ ትንሹ ሚካኤል ተራመዱ። ከፍራሹ ላይ አንስተው ሳሙትና አንድ ጥግ ላይ ጭኖቻቸው ላይ አድርገውት ተቀመጡ። አመለዘውድ አጠገባቸው መጥታ ትከሻቸውን ደገፍ ብላ ቆመች።

ተሾመ አንድ ብርቱካን ሲያወጣ እናቱ፣ «ቆይ አሁን አይደለም ተሼዬ! ከራት በኋላ ትበላዋለህ።» አለችው።

«ትምህርት ቤት መቼ ነው ምገባው?» አመለዘውድ አባቷን ጠየቀቻቸው።

«ትምህርት ቤት መግባት ፈለግሽ?»

«አዎ»

«እንደ ታላቅ ወንድምሽ?»

«አዎ»

«በቃ ስታድጊ ትገቢያለሽ።»

«መቼ ነው የማድገው?»

አቶ ግርማ ሳቁ። «አሁን፣ ብዙም ሳትቆዪ ታድጊያለሽ። ምን አስቸኮለሽ?»

ቤቷ አባት ሲገቡና ሁሉንም ነዋሪዎቿን በአራት የጭቃ ግድግዳዎቿ ስትከልል ሞቀች። አባትና እናት ለልጆቻቸው፣ ልጆቹ ለአባትና ለእናታቸው በሚያሳዩት ፍቅር ጋለች፣ ደመቀች።

ከጥቂት ደቂቃዎች በኋላ አባትና እናት ከልጆቻቸው ጋር በአንድ ትሪ ዙሪያ ተቀምጠው ራታቸውን መመገብ ጀመሩ። ልጆቹ ከመብላት ባይቦዝኑም አባትና እናት ለትንንሽ አፎቻቸው የሚመጥን ጉርሻ እየጠቀለሉ ያጎርሷቸዋል።

«ብዬ! . . . ብላ!» ይላሉ አቶ ግርማ ልጆቻቸውን በፍቅር እያዩ።
«አንተም ብላ እንጂ!» ትላለች ድንቂ ባለቤቷን።

መልስ አይሰጧትም። ሙሉ ትኩረታቸው ልጆቻቸው ላይ ነው። ዘምታቸውን ስለለመደችው ድንቂ ምንም አይመስላትም።

ማዕዱ ከፍ ካለም በኋላ አቶ ግርማ ከልጆቹ ጋር ሲጫወቱ አመሹ። ምስት ሰዓት ገደማ ልጆቹ እንቅልፍ ያዛቸው። እናትና አባትም ልጆቻቸው ከተኙ በኋላ ወደ መኝታቸው አመሩ።

-2-

«ጠባዩ ጥሩ፥ ታዛዥና ትሁት ስለነበር፣
የቀን ሠራተኝነቱ ቀርቶ በደሞዝ ቀጠርነው።»
ወ/ሮ ማርታ ገብረጻድቅ
«ጎበዝ! ጎበዝ! ጎበዝ ነበር።»
አቶ ተክሉ መታፈሪያ

«እንዴት ነው ይሄ ቀዩ ልጅ ግርማ የሚባለው?» ብለው ጠየቁ አቶ ገብረጻድቅ።
«ጎበዝ! ጎበዝ! ጎበዝ ነው።» አለ ተክሉ ለግርማ ያለው አድናቆት በአምጹም በፊቱም በጉልህ እየተንጸባረቀ።
«እኔን ሲያይ ብቻ የሚታትር እንደሆን ብዬ ነው።»
«እረ ሰው አለ፣ የለም ብሎ ነገር እሱጋ የለም። የሰጠሁትን ሥራ ቶሎ ጨርሶ ሌላ ሥራ ካለ ሊጠይቀኝ ይመጣል። እንደው አስተውለው ከሆነ ኮ ቅልጥፍናው፣ ታዛዥነቱ፣ . . . ትሁትናውስ ቢሆን። እንዴት ዓይነት ጥሩ ልጅ መሰለዎ!»

የአቶ ገብረጻድቅ አሊ ልጅ ወ/ሮ ማርታና ባለቤታቸው አቶ ደመቀ ተክለወልድ ኮተቤ አካባቢ ባለአንድ ፎቅ ቤታቸውን ሲያስገነቡ ከቀጠሯቸው የቀን ሠራተኞች አንዱ ወጣቱ ግርማ ደመር ነው። ትጉህና ፈጣን ነው። እንደአንዳንድ ሠራተኞች የት ወጣህ? የት ገባህ? የሚል ተቆጣጣሪ አያስፈልገውም። ለግርማ ተቆጣጣሪው ህሊናው ነው። ከልቡ ይሠራል።

ባለጡንቻና ፈርጣማ አይደለም። እረ እንዲያውም አጭርና ቀጭን ነው። ግን እንደ ጉንዳን ጠንካራ፣ እንደንብ ታታሪ ነው። ጉልበቱን ሳይሰስት ዶማ ያነሳል፣ ይቆፍራል። ጉድጓድ ያጠልቃል፣ ያስፋል። አካፋ ይጨብጣል፣ አፈር ይዝቃል፣ ይወረውራል። ሮጥ ብሎ ውሃ ለማምጣት፣ ደፋ፣ ቀና ብሎ ሲሚንቶ ለማቡካት፣ በባሬላ ድንጋይና ሌላ ከባድ ነገር ለመሸከምም አይሰንፍም። . . .

ታታሪ ብቻ ሳይሆን ታዛዥም ነው። ትዕዛዝ አቀላጥፎ ለመፈፀም የተፈጠረ እስኪመስል ለተክሉና ለሌሎች አብረውት እየሰሩ ለሚያሰሩት አንጀት አርስ ነው።

የሁለት ፎቅ ርዝመት ያለው የሚመስለው ባለአንድ ፎቁ ውብ ሕንፃ ግንባታው ሲጠናቀቅ የግንባታ ስራውን በቅርበት ይከታተሉ የነበሩት አቶ ገብረጻድቅ ብቻ ሳይሆኑ ልጃቸው ወ/ሮ ማርታና ባለቤታቸው አቶ ደመቀም የግርማን ትጋትና ትህትና አስተውለው ነበር። አቶ ገብረጻድቅ ሌሎች የቀን

ሠራተኞችን ሲያሰናብቱ ግርማን ጠርተው፣ «ከእኛ ጋር ለመኖር ፈቃደኛ ከሆንክ በደመወዝ እንቅጠርህ?» አሉት።

ግርማ ደስታ በልቡ ሞልቶ ገነፈለ። ጉልበቱን ለመሳም ጋት እስኪቀረው እጅ ነስቶ፣ ተሽቀዳድሞ «እሺ!» አለ።

ወጣቱ በአቶ ገብረጻድቅ ቤት ኑሮ ጀመረ። ትጋቱና ታዛዥነቱ ተመልካች አግኝቶ፣ «ዛሬንስ ሰሰራ ዋልኩ፣ ነገስ እንዴት ልሆን ነው?» ከሚል የቀን ሠራተኛ የዕለት ተዕለት ሥጋትና ጭንቀት በመገላገሉ ግርማ ደስታው ወሰን አልነበረውም። የቤተሰቡ ከብቶችና ፈረሶች ነበሩ። እነርሱን መንከባከብ የሱ ኃላፊነት ሆነ። ሌላ ሥራም ካለ የግርማ እጆች መቶ ናቸው።

ከአንድ የእግር ኳስ ሜዳ በመጠኑ በሚያንሰው፣ በግንብ በታጠረው ውብ አጥር ግቢ ውስጥ ተክሉም ከግርማ ጋር አብሮ ይሠራል። ተክሉ በግርማ ታታሪነት ዘወትር ይደነቃል። እንደጋራ የተቆለለ የሥራ ክምር ቢሰጠው ቅንጣት ድካምና መታከት በልበ ሙሉው ወጣት አጠገብ አያልፍም። ቁልሉን ሥራ ደረማምሶ ቀጣሪዎቹን ያስደስታል።

ከ1950ዎቹ መጨረሻ አካባቢ ጀምሮ ወታደራዊው የደርግ መንግስት በህዝባዊ አመጽ ዙፋናቸው የተነቀነቀውን አፄ ኃይለሥላሴን ከስልጣን አውርዶ አገሪቷን በይፋ ማስተዳደር እስከጀመረበት እስከ 1967 ዓ.ም. ድረስ ግርማ እዚያው ቤት ሲሰራ ቆየ።

ደርግ ስልጣን ላይ ከወጣ ከጥቂት ወራት በኋላ የሚከተለው ርዕዮተዓለም ሶሻሊዝም መሆኑን አወጀ። በገጠር፣ መሬት ላራሹ ተሰጠ።

የአቶ ገብረጻድቅ ልጅ ወ/ሮ ማርታ አሜሪካ ተምረው የመጀመሪያ ዲግሪያቸውን ይዘው ከተመለሱ በኋላ በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ተቀጥረው ሠርተዋል። በ1960 ዓ.ም. በዘመኑ ከነበሩት ሁለት ፓርላማዎች አንዱ በሆነው፣ አጼ ኃይለሥላሴ የመረጧቸውን ግለሰቦች ብቻ በሚያስገቡበት የህግ መወሠኛ ምክር ቤት ውስጥ በኢትዮጵያ የመጀመሪያዋ ሴት የምክር ቤቱ አባል ሆነው የተመረጡት ወ/ሮ ማርታ ገብረጻድቅ ለንጉሳዊው ቤተሰብ የቅርብ ሰው ነበሩ።

ስድሳ ዋና ዋና የንጉሳዊው አስተዳደር ባለስልጣናትን መረሸኑን በይፋ በብዙሀን መገናኛ ያወጀ መንግስት ለእሳቸውና ለባለቤታቸው እንደማይመለስ አስበው ወ/ሮ ማርታ መስጋት ከጀመሩ ከራርመዋል።

ጭሰኛው የመሬት ባለቤት ከሆነ ከጥቂት ወራት በኋላ፣ ወታደራዊ መንግስት ሐምሌ 19 ቀን፣ 1967 ዓ.ም. የከተማ ቦታና ትርፍ ቤቶችን

የሕዝብ ያደረገውን አዋጅ አወጀ። አዋጁ ከታወጀ ከጥቂት ሳምንታት በኋላ ወ/ሮ ማርታ ከባለቤታቸው ከአቶ ደመቀ ተክለወልድና ከልጆቻቸው ጋር ለአጭር ጊዜ ሽርሽር ወደ ላንጋኖ እንደሚሄዱ አሳውቀው ወደ ኬንያ ተሰደዱ። ቤት ውስጥ ላሉት ሠራተኞች የሚከፈል የስድስት ወር ደመወዝ ትተው ነው ባልና ሚስቱ የሄዱት።

የደርግ መንግስት ስልጣን ላይ እስካለ ድረስ ኢትዮጵያ ውስጥ መኖር ለደህንነታቸው አስጊ ስለሆነ፣ ወ/ሮ ማርታና ቤተሰባቸው በስደት ውጪ አገር መኖሩ እንደሚሻል አምነው፣ ከኬንያ ወደ ግሪክ፣ ከዚያም ወደ አሜሪካ ተሻግረው ኑሯቸውን በዚያው አደረጉ።

በእነግርማ ጉልበትና ላብ የታነፀው ቤተመንግስታዊ ግርማ ያለው ባለአንድ ፎቅ መኖሪያ ቤታቸው በደርግ ተወረሰ። አቶ ገብረጻድቅ ከዋናው ቤት ጀርባ በተሠሩት ሰርቪስ ክፍሎች ውስጥ ለመኖር ተገደዱ።

አቶ ገብረጻድቅ ለነዚያ ከደርግ ከመወረስ ለተረፉ ጥቂት ክፍል ቤቶችና ከበፊቱ ጠበብ ላለ ግቢ ብዙ ሠራተኞች ስለማያስፈልጓቸው የተወሰኑትን ማሰናበት ነበረባቸው። ተክሉ ከግርማ ቀድሞ የተቀጠረ ሠራተኛ ስለነበረ እሱንና ሌሎች ነባር ሠራተኞችን ሲያስቀሩ ግርማንና ሌሎች ሠራተኞችን ግን አሰናበቱ።

-3-

«ግርማ ከብቶቹ እንኳን ሲጠፉ፣ 'የት ገቡ?' ብሎ ፈልጎ ያመጣል:: ዛሬ ልጅስ ይታዘዛል?»
ወ/ሮ ልኬ ጉደታ

በወቅቱ በደህ ዕንባ አባሽነቱ የሚታወቀው የደርግ መንግስት የእሱን ሊረጋጋ የጀመረ ሕይወት በተቃራኒው ቢረብሸውም፣ ግርማ «ጉልበትና ጤና እስካለኝ፣ ሠርቼ መብላት አያቅተኝም::» ብሎ እዚያው ኮተቤ አካባቢ የቀን ሥራ እየሰራ ኑሮን ለማሸነፍ ደፋ፣ ቀና ማለቱን ተያያዘው::

የዚያን ጊዜው ኮተቤ እንዳሁኑ በቤቶችና በሕዝብ የተጨናነቀ፣ በመኪናና በሰው ግርግር የተረበሸ አካባቢ አልነበረም:: የኮተቤ መምህራን ኮሌጅና ጥቂት ቤቶች ብቻ ፈንጠርጠር ብለው የሚታዩበት፣ እርሻ፣ ደንና የግጦሽ መሬት ያወዙት፣ ወፎች በነፃነት የሚዘምሩበት ውብ ገጠራማ ቀበሌ ነበር:: ቀበሌው በገበሬ ማኅበር ሥር እንጂ እንደሌሎች የአዲስ አበባ ከተማ ሰፈሮች በቀበሌ የሚተዳደር አልነበረም::

በኮሌጁ አቅራቢያ ዓይን ከሚገቡ ቤቶች አንዱ የወ/ሮ ልኬ ጉደታ ጠጅ ቤት ነው:: ግርማ መጠጥ አብዝቶ ባይጠጣም፣ አንድ፣ ሁለት ብርሌ ጠጅ ወርወር ለማድረግና ከመሰሎቹ ጋር ለመጫወት አዘውትሮ ወደ ወ/ሮ ልኬ ጠጅ ቤት ጎራ ይላል:: እዚያው አካባቢ ለተለያዩ ሰዎች ሥራ ስለሚሰራ ከጠጅ ቤቱ ባለቤት ከወ/ሮ ልኬም ጋር ለመተዋወቅና ለመግባባት በቃ::

አቶ ገብረጻድቅን፣ ወ/ሮ ማርታንና ባለቤታቸውን አቶ ደመቀን የማረከው ታታሪነቱና ታዛዥነቱ በወ/ሮ ልኬም ዓይን ሞልቶ ታየ:: በተለያየ ጊዜ ያዘዙትን በቅንነትና በብቃት ሲሰራላቸው ወደዱትና በግቢያቸው ባለች አንዲት ጠባብ ክፍል ውስጥ ኪራይ ሳይከፍል እንዲኖር ፈቀዱለት::

ንቅሳት አንገታቸውን ያዥጎረጎረው፣ ጠይም፣ ሸንቀጥ ብለው መካከለኛ ቁመት ያላቸው፣ ኩሩ ሴት ናቸው፣ ወ/ሮ ልኬ:: የሌሎች ሰዎችን ሥራ እየሠራ፣ ወ/ሮ ልኬ የእሱን ድጋፍ በሚፈልጉ ጊዜ፣ «አለሁልዎት» እያለ ግርማ ለወ/ሮ ልኬና ለቤተሰባቸው አለኝታ ሆኖ ለጥቂት ዓመታት አብሯቸው ኖረ::

አንድ ቀን ግርማ ከዓመታት በፊት ትቶት ከመጣው ከትውልድ ቀዬው ከደቡብ ወሎ ውጫሌ በመጣ ሰው የአባቱን በፅኑ መታመም ተረዳ::

«አባቴ በጣም ታሟል አሉ:: ወደ አገሬ ሄጄ ላየው ነው::» አላቸው ወ/ሮ ልኬን::
«ምነው?»
«እንጃ፣ ብቻ በጣም ታሟል አሉኝ::»
«ትመለሳለህ አይደል?»
«አዎ እመለሳለሁ:: እዛ ምን አለኝ ብለው ነው? ሚስት የለኝ፣ ድስት የለኝ::» አለ ግርማ እርግጠኛ ሆኖ::

ወ/ሮ ልኬና ቤተሰባቸው መልካም ነገር እንዲገጥመው ተመኝተው ሸኙት::

ግርማ አባቱን ለማየት ወደ ውጫሌ ተጓዘ::

ወራት አለፉ:: ወ/ሮ ልኬ ጉደታና ቤተሰባቸው ከዛሬ ነገ ይመጣል ብለው ቢጠብቁትም ግርማ እንደወጣ የውሃ ሽታ ሆኖ ቀረ::

ወ/ሮ ልኬ፣ «ግርማ አገሩ ደርሶ ተመልሶ ሊመጣ ነበር የሄደው:: ምነው ቀረ? ወታደር ሆኖ ይሆን እንዴ?» ይላሉ፣ ከመላምት ያለፈ እርግጠኛ መልስ የሚሰጣቸው ሰው ባያገኙም:: ሥልጣን ላይ ያለው መንግስት በየአቅጣጫው በጦርነት የተወጠረበት፣ ወታደር በውዴታ ብቻ ሳይሆን በግዴታ የሚመለመልበት፣ የአፈሳ ዘመን ስለነበር ትጉሁንና አመለሸጋውን የባዳ ዘመድ በማጣታቸው ወ/ሮ ልኬ ቅር ተሰኙ::

ከሦስት ዓመት በኋላ ግን አንድ ቀን ግርማ ወ/ሮ ልኬ ቤት መጣ:: ወ/ሮ ልኬና ቤተሰባቸው ዳግመኛ ሲያገኙት በጣም ተደሰቱ::

«ምነው? የት ጠፍተህ ከረምክ?» ብለው ጠየቁት ወ/ሮ ልኬ::
«አባቴ ሞቶ ነበር የደረስኩት::»
«አዬ!. . . ሞቱ?»
«አዎ፤ እርሜን ላውጣ ብዬ ትንሽ ልቆይ ብል፣ የእርሻ ሥራ አስጀመሩኝ:: ቀስ ብለው አባብለውም ሚስት ዳሩልኝ:: አሁን ሚስቴን ትቼ፣ ያው ፈትቼ ብል ይሻላል፣ ነው የመጣሁ::» አለ ግርማ::

ወ/ሮ ልኬ በፊት ሰጥተውት የነበረውን አንድ ክፍል ቤት አሁንም ለግርማ አልነፈጉትም:: ግርማ ለሦስት አመታት አቋርጦት የነበረውን የአዲስ አበባ ኑሮውን ቀጠለ::

ለግርማ ህይወት መሻሻል ምንም ሳይፈይዱ ዓመታት ነጎዱ:: ኑሮው ከእጅ ወደ አፍ ነበር::

-4-

«ድንቄ መሳቅ መጫወት ነው ምታውቀው።»
ወ/ሮ ልኬ ጉደታ
«ድንቄ ግርማን በጣም ትወደው ነበር።»
ወ/ሮ አበበች ገመቹ

ከዕለታት አንድ ቀን ወ/ሮ ልኬ አንዲት ጠይም፣ ወፈር ብላ ዘለግ ያለ ቁመት ያላት ወጣት ሴት በቤት ሠራተኛነት ቀጠሩ። ጠይሟ ሸጋ ድንቄ ዳምጠው ትባላለች። ሳቂታና ደስተኛ ጉብል ነች። በተለይ ትንሽ ጠጅ ከቀማመሰች ማንጎራጎር፣ በዜማ የምትወዳቸውን ማወደስ ያስደስታታል። ተጫዋችና ተግባቢ ብትሆንም አንዳንዴ ስትቆጣ ቶሎ፣ቶሎ ስድብ የሚያቀብሏት ሰይጣኖች ይከቧታል። የዋህ ስለሆነች ግን ማንም በእሷ ቁጣና ስድብ ተማርሮ አያቄምባትም። ዛሬ የተናደደችበትን ሰው፣ ነገ ቁጣዋን ረስታ ስታናግረውና ስታጫውተው ምን ነካኝ ብሎ ያመርባታል?

ግርማ ድንቄ ላይ ዓይኑን ጣለ። ፈገግታዋን፣ ጨዋታ ወዳድነቷን፣ የዋህነቷን፣ የምታንጎራጉረውን ዜማ፣ ዘለግ ያለ ቁመናዋን . . . ወደደላት። በዚያ ላይ ባለሞያ ናት። ወጧ ይጣፍጣል። ግርማ ከሥራ መልስ ቤቱ ሲገባ ሲያያት ልቡ ወከክ፣ አእምሮው ዘና ማለት ጀመረ። ክፍሉ ውስጥ ጋደም ብሎም ከቀንና ከሌሊት ህልሙ ጋር የሚሸምናት ውብ ጥበብ ሆነች፤ የወረ ኢሉዋ ቆንጆ፣ ድንቄ!

ወረ ኢሉና የግርማ የትውልድ ቦታ ውጫሌ ወሎ ውስጥ እንደመገኘ ታቸው የአገር ልጅነቱን ሰበብ አድርጎ ለመግባባት ለግርማ ተመቸው። ስለልጅነት ዘመናቸው፣ ስለሚያውቁት ባህል፣ ወንዝና ተራራ ያወጋታል። ደስ ብሏት ታዳምጠዋለች። ብቻዋን ሲያገኛት ይላፋታል፣ ይጎነታትላታል።

«ኧረ! እረፍ አንተ!» እያለች ትስቅና ትፈነድቃለች እንጂ አትቆጣውም።

ቀናት ሳምንታትን፣ ሳምንታት ወራትን እየወለዱ ሲያልፉ ይበልጥ ተቀራረቡ። ተግባቡ። ሲላፋትና፣ ሲጎነታትላት ድንቄ «ተው! እረፍ!» ማለት አቆመች። ለአፍቃሪዋ የየዋህ ልቧን በር ወለል አድርጋ ከፈተችለት። ግርማ እሷን ከሚወዳት የበለጠ፣ እሷ እሱን ወደደችው።

ድንቄ የሚጥል በሽታ አለባት። ወ/ሮ ልኬ ቤት ስትሰራ ሁለት ጊዜ ራሷን አስቶ ጥሏታል። በሰውነት ውስጥ የሚገኘው የነርቭ ኤሌትሪካዊ ቅብብሎሽ ስርዓት ሲዛባ በሚከሰት በዚህ የጤና ችግር የሚቸገሩትን ሰዎች ብዙዎች ክፉ መንፈስ እንደተጠናወታቸው ያስባሉ። ይፈሯቸውማል። ግርማን ግን ይህ የጤና ችግሯ ድንቄን ከማፍቀር ሊገታው አልቻለም።

ይውደዳት እንጂ ገጠር አግብቶ ትዳርን ስላየውና ብዙም ስላልወደደው፣ ድንቄን የማግባት ጉጉት አልነበረውም። ድንቄ ግን በፍቅሩ ነድዳ ስለነበር ባሏ እንዲሆን ትመኝ ነበር። . . .

ድንቄ ወ/ሮ ልኬ ቤት ተቀጥራ ለሦስት ዓመታት ያህል ሠራች። የሁለቱ ፍቅር በወ/ሮ ልኬና በልጆቻውም የሚታወቅ የአደባባይ ምስጢር ሆነ። ግርማን እንደሚቀሟት የሚቀልዱ ሴቶች እንኳን የቅናት እሳት በድንቄ ልብ ውስጥ ይለኩሳሉ።

«እማማ እስቲ ለቤት *መሥሪያ መሬት* ያሰጡኝ።» እያለ ግርማ በተደጋጋሚ ወ/ሮ ልኬን ይወተውታቸው ነበር።

ከጠጅ ቤቱ ፊት ለፊት ከአስፋልት መንገዱ ወረድ ብሎ ከተንጣለለው ፣ የወ/ሮ ልኬ ከብቶች ከሚሰማሩበት፣ ሰፊ የግጦሽ መሬት ገበሬ ማኅበሩ እየሸነሸነ ለአንዳንድ ቤተ ሠሪዎች ቦታ መስጠት ጀምሮ ነበር። ወ/ሮ ልኬ አንድ ቀን ወደ ገበሬ ማኅበሩ ጽ/ቤት ሄዱ። ከእርሳቸው ጋር በጥገኝነት ለሚኖረው ለአቶ ግርማ ይመርም ከግጦሽ መሬታቸው የቤት መስሪያ ቦታ ተከልሎ እንዲሰጠው ጠየቁ።

የገበሬ ማኅበሩ ምላሽ ቀና ነበር። ምንም ቢሆን የገበሬ ማኅበሩ አመራሮች የወ/ሮ ልኬ ጉደታን ጠጅ ይጠጡ አይደል?! እንዴት እኚህ በአካባቢው የተከበሩ ሴት ወይዘሮ የጠየቁት እንቢ ይባላል?! ለአቶ ግርማ የቤት መስሪያ ቦታ ተሰጠው።

አቶ ግርማ በተሰጠው ቦታ ላይ አንዲት አነስ ያለች ደሳሳ ቤት ቀለሰ። ለሱ ከፍተኛ ፍቅር ስላላት፣ የእሷን ያህልም ባይሆን እሱም ስለሚወዳት፣ የሁለቱን ግንኙነትም ወ/ሮ ልኬን ጨምሮ ብዙ ሰው ስለሚያውቅ ድንቄን ሊያገባት ወሰነ። ሠርግ መልስ የሚል ጣጣም ሳያበዛ፣ (ለነገሩ ቢመኝስ በምን አቅም?) አዲስ አበባ ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ «የኔ» የሚለው ቤት ድንቄን ይዟት ገባ።

ኑሮዋቸው ከእጅ ወደ አፍ ነበር። ድንቄ ደግሞ ስለገንዘብም ሆነ ስለገንዘብ አጠቃቀም ያላት ዕውቀት አናሳ ነው። የትኛውን ምግብ በምን ያህል መጠንና ብር መግዛት እንዳለባት አታውቅም። እንደ ጤፍ፣ ዘይትና ሽንኩርት ያሉ በየቀኑ የሚያስፈልጉ መሠረታዊ ነገሮች በበቂ ሁኔታ ሳይኖሩ ሥጋ በመግዛት ገንዘብ ታባክናለች። ጉልት ሄዳ አላዋቂነቷን በተረዱ ነጋዴዎች ተጭበርብራ የአንድ ብሩን ድንች በሁለት ብር ገዝታ ትመጣለች። ደስ ካላትም ገንዘብ በእጇ እስካለ ድረስ መንገድ ላይ ያየችውን ኮንጎ ጫማ ወይም ሻሽ ያለዕቅድ ትገዛለች። ገንዘቡ ታዲያ ከወር እስከ ወር እንዴት ያድርሳቸው!? እምብርት ላይ በሚቀር ካናቴራ ራቁት ኃፍረተ ሥጋን ለመሸፈን እንደመጣጣር ለግርማ ኑሮ እጥረትና ክፍተት የሞላበት

የሚያበሳጭና አሳፋሪ ትግል ሆነበት። ጭቅጭቅና ንትርክ በደሳሳዋ ቤት ከተሙ። ገና ከጅምሩ ሁለት ወር እንኳን አብረው ሳይኖሩ ባልና ሚስቱ ተጣሉ። ድንቄ ጭንቅ አትችል፤ ቤቱን ጥላለት ወጣችና ሌላ ሰው ቤት በቤት ሠራተኝነት ተቀጥራ መስራት ጀመረች።

ከጥቂት ሳምንታት በኋላ አንድ ቀን መንገድ ላይ ተገናኙ።

«ሰማህ!» አለችው ድንቄ፣ «እኔ ልጂት እንዳንተ የጭድ ፍራሽ ላይ ሳይሆን ባማረ የብረት አልጋ ላይ ነው የምተኛው። መናጢ ደሀ! አንድ የረባ ወንበር እንኳ በቤትህ የለ፤ ደግሞ አንተን ብሎ ባለ ቤት። ልንገርህ! እኔ ቤተመንግስት ውስጥ ነው የምኖረው። እንዳንተ የጭቃ ጎጆ ውስጥ እንዳይመስልህ።. . .» ድንቄ ሰይፍ ምላሷን መዘዘችበት። ደሃ መሆኑን እስኪበቃው አስታወሰችው። የቀጣሪዎቿ ንብረት የራሷ የሆነ ያህል እስኪበቃት፣ ምራቋ እስኪመራት ጉራዋን ነዛችበት።

ግርማ በጣም ተናደደባት። በዚህ ወቅት ብቻ ሳይሆን በሌላም ጊዜ ከእሷ ጋር አፍ ለመካፈት ፍላጎቱ እንኳን ቢኖረው እንደማይችላት ያውቀዋል። አንገቱን አቀርቀሮ በፍጥነት ከአጠገቧ ራቀ እንጂ አልተጋፈጣትም።

ድንቄ ያልተረዳችው እውነታ ነበር። ለካ እርጉዝ ነበረች!

ከወራት በኋላ መውለዷ ተሰማ። የተወለደው ልጅም የግርማ እንደሆነ ተወራ። ይኸው ወሬ ግርማ ጆሮ ለመድረስ ጊዜ አልወሰደበትም።

«የኔ ልጅ አይደለም!» ብሎ ካደ።

ወ/ሮ ልኬ ልጃቸውን መስፍንን ድንቄ ስላለችበት ሁኔታ እንዲያጣራ ላኩት።

«ልጁ አባቱን ቁርጥ ነው!» አለ መስፍን የሩቅ ዘመዷ ቤት ተጠግታ ወንድ ልጅ የወለደችውን ድንቄን ጠይቆ ሲመጣ። «ጆሮው ልክ እንደአባቱ ጆሮ ትንሽ ነው!»

መስፍን ይህንኑ ለግርማ ሲነግረው፣ «ከማንም የወለደችው ቢሆንስ? የኔ ላይሆን ይችላል።» ብሎ ተከራከረ።

«ቁርጥ አንተን ነው ስልህ!» አለው መስፍን።
«እልክ መስፍን? በኔ ፈረድክ?!»
«እም፣ ፃንተ ልጅ ነው!»

ወ/ሮ ልኬና ልጆቻቸው ሌሎች ወዳጆቹም ህጻኑን ሄዶ እንዲያይ ግርማን ወተወቱት።

ግርማ መስፍን በፈጠረበት ጉጉትና በወ/ሮ ልኬ ቤተሰብ ውትወታ ተገፋፍቶ ድንቄ ወዳለችበት ሄደ። ህጻኑን ሲያየው ሊቆጣጠረው ባልቻለው ደስታ ተሞላ። መስፍን አጋኖ እንደተናገረው ከአባቱ ጋር ባይመሳሰልም ግርማ ከሱ ጋር እንደሚመሳሰል ማሰብ ፈለገ። ልጁ እንደሆነም በፀጥታ አመነ።

ዕድሜ ለህጻኑ ባልና ሚስቱ ታርቀው ከበኩር ልጃቸው ጋር አብረው መኖር ጀመሩ። ሕፃኑንም ተሾመ አሉት።

-5-

*«ቤቱን ሸጦ ኪራይ ቤት ገባ። . . . 'ቦታ ግዛ እንጂ!
እስከ መቼ ተከራይተህ ትኖራለህ?' አልኩት።»
ወ/ሮ ልኬ ጉደታ*

ጥቂት ዓመታት አለፉ። የአቶ ግርማ ቤተሰብ ኑሮ አሁንም ውሃ ቅዳ፣ ውሃ መልስ ነበር። እንደ ሆድ ነው፤ የሞላ ቢመስልም፣ ወዲያው ይጎድላል። አቶ ግርማ በአብዛኛው የቀን ሥራ፣ ሲቀናቸው ደግሞ የኮንትራት ሥራ ይሰራሉ። ድንቁም ወ/ሮ ልኬ ቤት እየተመላለሰች የወጥ ቤት ሥራ ትሰራለች። አንዳንዴ አቶ ግርማ ሥራ ሲያጡ፣ ባይራቡም የረባ ምግብም ማግኘት እንኳን አስቸጋሪ ይሆናል። ደግነቱ የራሳቸው ቤት አላቸው።

ጥንብ አንሳ ለሞት ከተቃረበ እንስሳ አጠገብ ሆኖ በትዕግስት ሞቱን እንደሚጠብቅ፣ አንዳንድ ደላሎችም ደሀ ባለመሬቶችን በችግራቸው ወቅት ለመፈታተን በቅርበት ያንዣብቡባቸዋል።

«ይሄ አስፋልት ዳር ያለ መሬትህ እኮ ፈላጊው ብዙ ነው። በደህና ዋጋ ብትሸጠው እኮ ትንሽ ከመንገድ ገባ ብለህ ሌላ መሬት በርካሽ ትገዛና የተሻለ ኑሮ መኖር ትችላለህ።» ይሏቸዋል አቶ ግርማን።

ጠግቦ ለማያድርና ለታረዘ ደሀ ይህ ከባድ ፈተና ነው። ለተራብ ነብር ያላያትን ቅርቡ ያለች የሚዳ ፍየል እያሳዩ፣ «ያችንም በቀላሉ ይዘህ ልትበላት ትችላለህ እኮ» እንደ ማለት ነበር።

አቶ ግርማ፣ 'እውነት እኮ ነው። እኔ ይህን መሬት በነጻ ነው ያገኘሁት። ብሸጠው እኮ ትርፍ እንጂ ኪሳራ አይሆንም።' ብለው ማሰብ ጀመሩ። በሃሳብ ብቻ አልቀሩም። የንፋስና የዶፍ ዝናብ ዛቻ የሚያሳቅቃት ደቃቃ ቤታቸው ያረፈችበትን ሰፋ ያለ ቦታ ለመሸጥ ወሰኑ። ደላሎቹ እንዳሉትም ቦታው ለአስፋልት መንገዱ ቅርብ በመሆኑ ገንዘብ ያላቸው ሰዎች ሊገዙት የሚፈልጉት ዓይነት ነበር። አቶ ግርማ ገዢ ፍለጋ ብዙ መድከም አላስፈለጋቸውም። ቦታቸውን ከነደሳሳ ቤታቸው በአምስት ሺህ ብር ሸጡትና ከደላሎች ጭቅጨቃና ማባበል ተገላገሉ!

አቶ ግርማ በሕይወታቸው እንኳን ቆጥረውት፣ ይዘውት የማያውቁት ገንዘብ በእጃቸው ገባ። ከእሳቸው ከተሻሉ ሰዎች እኩል የመሆን ደስ የሚል ስሜት ተሰማቸው። የራሳቸውን ቤት እስኪገዙ፣ ከባለቤታቸው ከድንቁና ከትንሹ ልጃቸው ከተሾመ ጋር የወ/ሮ ልኬ ጎረቤት ቤት አንዲት ክፍል ተከራይተው መኖር ጀመሩ። እንዳሰቡት ግን በአነስተኛ ዋጋ ቤት ቶሎ መግዛት አልቻሉም።

ተሾመ ድሆ፣ ድክ ድክ ብሎ፣ የወተት ጥርሶቹን አብቅሎ በጨረሰበት ዕድሜ፣ ጥቅምት 19 ቀን፣ 1981 ዓ.ም. ሌላ አንዲት ሴት ሕፃን ከቤተሰቡ ጋር ተቀላቀለች። ይህችን ጠይም ሕፃን ወላጆቿ አመለዘውድ አሏት። የኪራይ ቤቷ በአራት ሰው ትንፋሽ ሞቅ፣ ሞቅ አለች።

ብዙ ይመስል የነበረው ከቤት ሽያጭ የተገኘ ብር ይህ ነው የሚባል ቁም ነገር ላይ ሳይውል ከቀን ወደ ቀን መመናመን ጀመረ። ገንዘቡ ከእጃቸው ቀስ በቀስ እየሾለከ ቢሆንም አቶ ግርማ ተዘናግተው ከራረሙ።

የተከራዩት ቤት ከወ/ሮ ልኬ ቤት ጋር ይዋሰናል። በሁለቱ ቤቶች መካከል የረባ አጥር እንኳን የለም። በተለያዩ ቀናት ድንቁ ከአከራዩዋ ጋር ስትሰዳደብና ስትጨቃጨቅ ወ/ሮ ልኬ ይሰማሉ።

ወ/ሮ ልኬ ድንቁ ከአከራዩዋ ጋር ስትጨቃጨቅ በሰሙበት አንድ ቀን አመሻሽ ላይ አቶ ግርማ ሊጠይቋቸው ቤት መጡ። እንደ ዘመድና የቅርብ ወዳጅ ናቸውና አቶ ግርማ አዘውትረው ወ/ሮ ልኬን ይጎበኙዋቸዋል።

«ግርማ ሚስትህ ከአከራያችሁ ጋር በየጊዜው ስትጣላና ስትጨቃጨቅ እየሰማኋት ነው። ዛሬም ስትሳደብ ነበር።» አሉት ወ/ሮ ልኬ ጠይም ገንባራቸውን ቋጥረው።

«ምን እሷ መሳደብ ልማዷ'ኮ ነው። አሁን ተቆጥታ ወዲያው ትረሳዋለች።»

«እንደኛ አብሯት አንድ ቤት የሚኖር ሰው ነዋ ፀባዩዋን የሚያውቅላት። እንዲህ ከአከራይ ጋር የምትጣላ ከሆነማ እንዴት ተከራይታችሁ ትኖራላችሁ?»

«አዎ እሱስ ልክ ነዎት።» አሉ አቶ ግርማ ራሳቸውን በስምምነት እየነቀነቁ። ከልባቸው ግን አልነበረም።

«አንተ ግን ቦታ ግዛ እንጂ! እስከመቼ ነው ተከራይተህ የምትኖረው? ቤት ሸጠህ'ኮ ሌላ ቤትም ሳትገዛ ብሩን ልታጠፋው ነው። ኋላ መውደቂያ አጥተህ የባሰ ችግር እንዳይደርስብህ።»

«እማማ መሬት ውድ ሆኖብኝ'ኮ ነው። ባዶውን ቦታ አምስትና ስድስት መቶ ብር ይላሉ።»

«አይ ቢሆንም፣ ተወደደ ብለህ ባትዘናጋ ጥሩ ነው። ነገርኩህ፣ ኋላ መውደቂያ እንዳታጣ።»

«ልክ ነዎት። እስቲ እርስዎም በሚያውቁት ሰው በእኔ አቅም የምገዛው ቤት ያፈላልጉልኝ።» አሉ አቶ ግርማ የወ/ሮ ልኬን ምክር ከልብ ተቀብለው።

በዚያው ሰሞን ወ/ሮ ልኬ በቅርብ ከሚገኘው ቅዱስ ገብርኤል ቤተክርስቲያን አቅራቢያ ጣሪያዋ በስምንት ቆርቆሮ የተሰራች ትንሽ የጭቃ

ቤት ያረፈችበትን ቦታ ለመሸጥ የተዘጋጀ ሰው እንዳለ ሰሙ:: የሰሙትን ለአቶ ግርማ ነገሯቸው::

አቶ ግርማ ጊዜ ሳያጠፉ ከዋናው መንገድ የአስራ አምስት ደቂቃ የእግር መንገድ ተገብቶ የምትገኘውን ደሳሳ ቤት አዩዋት:: ወለሏ አፈር ነው:: ጣሪያዋ እንደ ምላጭ በሳሳ ርካሽ ቆርቆሮ የተሰራ ነው:: የመሬቱ ባለቤት፣ «ይህ ቦታ ባለቤት አለው» ለማለት ያህል ብቻ ለምልክት የሰሯት፣ የዘበኛ ቤት የምትመስል ጠባብ የጭቃ ቤት ናት:: ጠባብነቷ አቶ ግርማን አላስከፋቸውም:: እሳቸው ባዶ ቦታ መግዛት ነበር የጠሉት:: ቆርቆሮ፣ እንጨት፣ ምስማር፣ . . . ለመግዛት እያሉ ወጪ ማውጣት፣ ቤት ለመሥራት ላይ፣ ታች ማለት አልፈለጉም:: ከቤቷና ከቦታው ባለቤት ጋር ተደራድረው ጠባቧን ቤትና ሁለት መቶ ካሬ ሜትር ገደማ ስፋት ያለውን ግቢ በ750 ብር ገዙ::

የሌላ ተጨማሪ ወር የቤት ኪራይ ሳይከፍሉ፣ በ1981 ዓ.ም. ባልና ሚስቱ ከልጆቻቸው ከተሾመና የጥቂት ወራት ዕድሜ ካላት ከአመለዘውድ ጋር ጠባቧ ጭቃ ቤት ውስጥ ዓይን የማይገባ ንብረታቸውን ጠቅልለው ገብተው መኖር ጀመሩ:: . . .

አመለዘውድን በሶስት ዓመት አስቀድሞ ሚካኤል የተባለ እንደ አባቱ ቀላ ብሎ ጉንጮቹ የተድቦለቦሉ ድንቡሼ ሕፃን ተወለደ::

-6-

«አመለዘውድ ቤት ውስጥ ብዙ ሥራ ትሠራ ነበር::»
ብዙነሽ መሃመድ (እሙሻ)
«እንደ ልጅ መጫወት፣ አቧራ ማቡነን አመለዘውድ'ጋ የለም::»
እመቤት ተፈሪ

አመለዘውድ ገና በስድስትና ሰባት ዓመቷ በቤት ውስጥ ሥራዎች እናቷን የምታግዝ፣ የምትላላክ ልጅ ሆነች:: ወ/ሮ ድንቄ የልጇ ዕርዳታ ያስፈልጋታል:: ልጅ ተንከባክባ፣ የሰፈሩ ሰዎች በተለምዶ «አስፋልት» ከሚሉት ከኮተቤ መምህራን ኮሌጅ አካባቢ ውሃ አምጥታ፣ የቤት ውስጥ ስራዎችን ሠርታ . . . ከባድ ኃላፊነቷን ብቻዋን መወጣት ቀላል አልነበረም::

ትንሿ አመለዘውድ እንደ ብዙዎቹ የዕድሜ እኩዮቿ በነፃነት ለመጫወትና ለመቦረቅ ብዙም ጊዜ አልነበራትም:: መደረግ ያለበትን አድርጋ ከተላከችበት ስትመለስ፣ ወይም ያዘዘቻትን ሠርታ ስትጨርስ እናቷ ትደሰታለች::

«ጎሽ የኔ ልጅ! ደረስሽልኝ አይደል?! ጎበዝ!» ትላታለች:: አንዳንዴም አገላብጣ ትስማታለች::

አመለዘውድ ይህ የእናቷ ደስታ እጅግ ያረካታል:: እናም ውጪ ወጥታ ከልጆች ጋር ከመጫወት ይልቅ፣ ቤት ውስጥ እናቷን ማገዝ ምርጫዋ ሆነ:: አልፎ፣ አልፎ ዕኩዮቿን ስትቀላቀልም በጨዋታቸው ውስጥ በንቃት የመሳተፍ ጉጉት አታሳይም:: ሲጫወቱ አጠገባቸው ቁጭ ብላ ታያቸዋለች::

«እስቲ አሁን ደግሞ ቁጭ ብለን እናውራ::» ትላለች ጨዋታው ያደከማቸው ሲመስላት::

«ምንድነው የምናወራው?» የሰፈሯ ልጆች ይጠይቋታል::

«በቃ ስለብዙ ነገር:: ኑ ቁጭ በሉ!»

«አንቺ ግን ለምን አትጫወቺም?» ትላታለች እመቤት ተፈሪ የተባለችው የሰፈሯ ልጅ::

«እጫወታለሁ:: ግን ቁጭ ብለን ብናወራ ደስ ይለኛል::»

ልጆቹ እሺ ብለው እንኳ አጠገቧ ቢቀመጡ፣ እሷ እንደምትፈልገው የሷን «ቁም ነገር» እህ ብለው ለማዳመጥ ብዙም ትዕግስት አይኖራቸውም::

የዕድሜ እኩያዋ ብዙነሽ መሃመድ ከእናቷ ከወ/ሮ የሺ ካሰው ጋር ባለቤቶቹ ያልገቡበት አዲስ የጎረቤት ቤት እየጠበቁ እዚያው ከእነርሱ ቤት አጠገብ ይኖራሉ:: አመለዘውድ ብዙነሽን «እሙሻ» ብላ ነው የምትጠራት:: የቅርብ ጓደኛዋ እሙሻ ነበረች:: የመጫወት ፍላጎት ካላት በቅርብ ስለምታገኛ

ት እሙሽ'ጋ መሄድ ትመርጣለች። እንቆቅልሽ መጠያየቅ፣ ቁጭ ብላ በጠጠሮች ቅልልቦሽ መጫወት፣ አልፎ አልፎም ገመድ መዝለል ያስደስታታል። የቤተሰቦቻቸው ከሰፈሩ ሰዎች በተለየ ሁኔታ ደህ መሆን ሁለቱን ህጻናት የበለጠ አቀራርቧቸዋል።

አመለዘውድ በዕድሜ ከፍ እያለች ስትሄድ እንደልብስ ማጠብ ያሉ ከበድ ያሉ ሥራዎችንም መስራት ጀመረች። ምንም የሥራ ጫና ቢበዛባት ግን እናቷ የጨዋታ ጊዜዋን እንደተሻማች፣ የልጅ ጉልበቷን እንደበዘበዘች፣ ልጅነቷን በቅጡ ሳታጣጥም ወደ አዋቂነት እያንደረደረቻት እንደሆነ አንድም ቀን አስባ አታውቅም። ለእሷ ጨዋታ ከትምህርትና ከቤት ውስጥ ሥራ ቀጥሎ በሦስተኛ ደረጃ የሚቀመጥ ለልጆች ብዙም የማይጠቅም ነገር ነው። በትምህርቷ ጎበዝ ነች። ደብተሮቿንም ሆነ መጻሕፍቷን ባላት ትርፍ ጊዜ ታነባለች።

አመለዘውድ በሆነ ምክንያት ያዘዘቻትን ሥራ ሳትሰራ ከቆየች፣ ድንቄ «ጎሽ!» ማለቷ ቀረና፣ «ምን አባሽ!» ብላ መቆጣት አመጣች። አንዳንድ ጊዜ በጣም ስትናደድ አመለዘውድን በጥፊ ወይም ባገኘችው ነገር ከመማታት ወደ ኋላ አትልም።

እናቷ የዋህ እንደሆነች ስለምታውቅ አንዳንድ ጊዜ አመለዘውድ የእናቷ ንዴት እስኪበርድ አምልጣት ሮጣ ከግቢያቸው ትወጣና ጎረቤት ቤት አንዱ'ጋ ተደብቃ ትቆያለች። ተመልሳ ስትመጣ፣ እናቷ ንዴቷ በርዶላት፣ ምናልባትም ፍፁም ረስታው፣ «አመለዘውድ! እስቲ ቡና አፍዪልኝ።» ትላታለች።

አልፎ፣ አልፎ ግን ከግቢው ተከትላት እያሯሯጠቻት ወጥታ፣ 'ጎረቤት ወይም መንገደኛ ምን ይላል?' የሚል ስጋትና ሃሣብ ጭራሽ ሳያስጨንቃት እየሰደበቻትና እየረገመቻት ስታባርራት ትታያለች።

ድንቄ ቶሎ የምትደሰት፣ ቶሎ የምትከፋና የምትናደድ፣ ከንዴቷ ወዲያው ምልስ የምትል፣ ነገር በሆዷ የማያድር፣ ካደረም በጥሩ ሰላምታ ወይም በትንሽ ውለታ ከሆዷ ጭራሽ የሚጠፋ ፍፁም የዋህ ሴት ነች። የአዋቂ ሰውነት ይኑራት እንጂ ባህሪዋ በአብዛኛው የልጅ ዓይነት ነው። ይህን ባህሪዋን የማይረዱ፣ ስትቆጣና ስትሳደብ የሰሙ አንዳንድ ሰዎች ለእሷ መጥፎ ግምት ሊኖራቸው ይችላል። ብዙዎች ጤንነቷን ይጠራጠሩም ይሆናል። የፈለጉትን ቢያስቡ ድንቄ ደንታዋ አልነበረም።

አገሊት ከእገሊት ሳትል ሁሉንም በአንድ ዓይን የምታይ፣ ተጫዋች ስለሆነች በሰፈሩ ሴቶች የተወደደች ናት። ቡና ሲጠጡ ይጠሯታል። ድግስ ሲደግሱም ትጋበዛለች። ከሰፈሩ ቤቶች በአንዱ ድግስ ካለ፣ ድንቄ በዚያ

አለች። መጠጥ ትደፍራለች። ድግስ ላይ የተዘጋጀውን ጠላም ይሁን ጠጅና አረቄ ትወሳስድና ታንጎራጉራለች። በዘፈን ጋባዧንና ሌሎች ጎረቤቶቿንም ታወድሳለች።

አንዳንድ ቀን ከተበሳጨች፣ የሚቀርቧትን ጎረቤቶች ሳይቀር በስድብ እጥብ ታደርጋቸዋለች። በሚቀጥለው ቀን ምንም የተለየ ነገር እንዳላደረገች ሁሉ የወትሮዋ ድንቄ ትሆናለች፤ ትስቃለች፣ ትጫወታለች። ይህን ባህሪዋን የተረዱ ጥቂት ጎረቤቶቿ ለሷ ይቅርታ ለማድረግ ዘወትር ዝግጁዎች ነበሩ። ስቀው፣ አፋቸውን በመዳፋቸው ከልለው፣ «አይ ድንቄ!» ብለው ተገርመው፣ ከእሷ ጋር ማድረግ ያለባቸውን ያደርጋሉ።

በአብዛኛው ድንቄ፣ «አሁንን መኖር፣ ያለፈውን መርሳትና ስለወደፊቱ አለመጨነቅ» የሚል ያልተፃፈ፣ እሷ እንኳ ልብ የማትለው የሕይወት መመሪያ ነበራት። የዋህነቷን የተረዱት ልጆቿ ተሾመና አመለዘውድ ምንም ብትጮህባቸው፣ ብትቆጣቸው፣ ብትሰድባቸውና ብትደበድባቸው አያዝኑባትም። ለእናታቸው ከፍተኛ ፍቅር ነበራቸው። እሷም ልጆቿን ትወዳለች። በተለይ ለበኩር ልጇ ተሾመ የተለየ ፍቅር ነበራት።

በእናቷ ጥፊ ሰበብ ሊሆን እንደሚችል ቢጠረጠርም፣ መንስኤው በትክክል ባልታወቀ ሁኔታ አመለዘውድ ጆሮዋን መታመም ጀመረች። «ጆሮዬን» ማለት ስታበዛ አባቷ ወደ ጤና ጣቢያ ወሰዷት። የታዘዘላት መድኃኒት ጊዜያዊ እፎይታ ከማስገኘት ውጪ ዘለቄታዊ መፍትሔ አልሰጣትም። ጆሮዋን በጥጥ ጠቅጥቃ መዋል ልማዷ ሆነ። የጆሮዋ ህመም የመስማት አቅሟን በመጠኑ ቢቀንሰውም፣ ሰዎች የሚናገሩትን በደንብ መስማት ስለምትችል እሷም ወላጆቿም እንደትልቅ የጤና ችግር አክብደው አላዩትም።

-7-

«ድንቁ ገበያ አትሄድም:: ግርማ ሁሉን ነገር ይገዛ ነበር::»
ወ/ሮ ሃና መስፍን
«ድንቁ ብር አታውቅም፤ አስር ብር ብትሰጣት፣
መቶ ብር ነው የሚመስላት::»
ወ/ሮ አበበች ገመቹ

ድንቁ ገንዘብ በእጇ ብዙም አይገባም:: አቶ ግርማ ከድንቁ ጋር ትዳር እንደመሠረቱ ድንቁ ገንዘብ በአግባቡ ማውጣትና መጠቀም እንደማትችል ስላዩና ስለተገነዘቡ፣ ተሾመ ተወልዶ ከድንቁ'ጋ አብረው መኖር ከጀመሩ በኋላ ገንዘብ አይሰጧትም:: ለቤቱ የሚያስፈልገውን ብዙ ነገር የሚገዙት ራሳቸው ናቸው:: ለወር የሚያስፈልጋቸውን ጤፍ ገዝተውና አስፈጭተው ራሳቸው ዱቄቱን ተሸክመው ወደ ቤት ያመጣሉ:: ዘይትም፣ ሽንኩርትም፣ ሽሮም . . . ሌላውንም ሸማምተው የሚያመጡት አባወራው ናቸው:: አስፈላጊ ከመሰላቸው ለአንዳንድ አነስተኛ ወጪዎች ሁለት ሶስት ብር ብቻ ለሚስታቸው ይሰጣሉ፣ ከብርቱ ማስጠንቀቂያ ጋር::

«ድንቁ ምንም አታውቅ::» ይላሉ በቅርብ የሚያውቋት ሰዎች ሁሉ:: «ብር መቁጠር እንኳን አትችልም::»

በእርግጥም ለድንቁ አስር ብርና መቶ ብር ልዩነት የላቸውም:: በተፈጥሮዋ የበሰለች አለመሆኗ ስለገንዘብ ያላት ዕውቀት ደካማ እንዲሆን ምክንያት ሆኗል:: ከጥቃቅን ወጪዎች የሚተርፍ ገንዘብ አይኖራትም እንጂ ካላት እዚያው ጎረቤት አረቄ የሚሸጡ አንድ ሴትዮ ቤት ጎራ ትላለች:: ስትጠጣ «ይብቃኝ እንዳልሰክር» የሚል ሀሳብ የለባትም፤ ትጠጣለች::

አንዳንድ ቀን ድንቁ ጎረቤት ቤት ሄዳ በዚያው ቀልጣ ትቀይና እንደቤት እመቤት ያለባትን ኃላፊነት ሳትወጣ ትቀራለች:: ይህ በሚሆንበት ጊዜ ጣሪያ ሊገነጥል የሚደርስ ጭቅጭቅና ጥል በደሳሳዋ ቤት ይፈነዳል::

አንድ ቀን ድንቁ የጎረቤት ቤት ድግስ ሄዳ አመሸች:: አቶ ግርማ ቤት ሲገቡ የለችም:: ከምሽቱ አንድ ሰዓት ካለፈ በኋላ ቤት ስትገባ ሞቅ ብሏታል:: አቶ ግርማ እጅግ ተበሳጩ:: እሳቸው ድህነታቸውን፣ የቤታቸውን ገመና ደብቀው ነው መኖር የሚፈልጉት:: ሥራ ጠፍቶ ተቸግረው ብር ከቅርብ ጎረቤት እንኳን ቢበደሩ፣ እመልሳለሁ ባሉበት ቀን ቃላቸውን አክብረው ይመልሳሉ:: ሚስታቸው ጎረቤት ቤት ሄዳ እስክትሰክር መጠጣቷ አበገናቸው::

«የት ነበርሽ?» በቁጣ አፈጠጡባት::
«እዚህ ጎረቤት ሃና'ጋ:: ዛሬ'ኮ ገብርኤል ነው::»

«እና እስካሁን ለምድነው የቆየሽው?»
«ድግስ አይደል እንዴ?! ያለውን ሳልቀማምስ አልመጣ::»
«መቀማመስ ታዲያ ይህን ያህል ያቆያል? እኔ ከመጣሁ ራሱ ዘመን ጊዜ አለኝ እንዴ?»
«በል አትጨቅጭቀኝ ወጥ ልስራበት» ብላ ድንቁ ነጠላዋን ከትከሻዋ አውርዳ የሚተኙበት ፍራሽ ላይ ጣል አደረገችው::
«ወጥ ሳትሰሪ ነው ጎረቤት ለጎረቤት የምትዞሪው?!» አቶ ግርማ ንዴታቸው ከቁጥጥር ውጪ አደረጋቸው:: ከተቀመጡበት ተነስተው በጥፊ ወለወሏት::

«ውይ!» ድንቁ ባላሰበችው ጥፊ ደነገጠች::

የመሳደቢያ ጊዜ እንኳን ሣይሰጧት በቡጢና በእርግጫ ያገኙት ቦታ ንዴት እብድ አድርጓቸው መቷት::

ድንቁ፣ «ኡኡ! ሊገድለኝ ነው! ድረሱልኝ!» ብላ ጮኸች::

ወንድማቸውን ሚካኤልን ይዘው ግቢው ውስጥ ሲጫወቱ የነበሩት ተሾመና አመለዘውድ የእናታቸውን ጩኸት ሲሰሙ ወደ ቤት ሮጡ::

«እንዴ?! ምን አደረገችህ? ምን ነካህ?» ወደ ቤት ገብተው ተንጫጩ::

አቶ ግርማ ዞር ብለው የሚወዷቸው ልጆቻቸው ከበስተጀርባቸው መቆማቸውን አዩ:: ለመምታት ያነሱት እጃቸው አየር ላይ ዘግይቶ ድንቁ ላይ አረፈ:: ደግመው ሊመቷት እጃቸውን አላነሱም::

«ነገረኛ! ምላሳም!»

ቁጣና እልሃቸውን በስድብ ለማብረድ እየሞከሩ ከቤት ሲወጡ ተሾመ አባቱን በቁጣ ገላመጣቸው::

አመለዘውድ ፍራሽ ላይ በጎኗ ተኝታ ወደምታለቅሰው እናቷ ተንደረደረች::

«አይዞሽ ድንቄ! . . . አይዞሽ በቃ!» እናቷን ለማባበል ሞከረች::

አቶ ግርማ ከቤት ወጥተው በሩ አካባቢ ቆሞ የነበረውን ሚካኤልን ፀጉሩን ዳበስ አድርገው አልፈው ግቢው ውስጥ ያደገው ሳር ላይ እንደተቀመጡ፤ ድንቁ መሳደብ ጀመረች::

«ሂድና ውሽማህን ደብድብ! እኔን ጫፌን መንካት አትችልም:: . . . » የስድብ መአት አዥጎደጎደች::

አቶ ግርማ በተከፈተው የቤታቸው የቆርቆሮ በር በኩል የምትላቸውን ሲሰሙ ንዴት እንደ አዲስ ሰውነታቸውን አጋለው:: ተመልሰው ዳግመኛ ሊቀጠቅጧት ከጀሉና ልጆቹን አሰቡ:: የተሸመ ግልምጫ ትዝ አላቸው:: በዱላ የመመታት ያህል የሚያም ነበር:: እናም ባሉበት በትዕግስት መቆየት መረጡ::

-8-

«ስግኘተን ስላጣንም፤ ስጥተንም ስላገኘንም::»
ተሸመ ግርማ

«የነቶሎ ቶሎ ቤት ግድግዳው ሰንበሌጥ» እንዲሉ ደሳሳ ቤታቸው ቦታውን ለመጠበቅ እንደነገሩ የተቀለሰች ስለነበረች ወደ አንድ ጎን ዘምማ ለመስገድ ያኅነበሰ ምዕመን መሰለች:: አቶ ግርማ ጭቃ አቡክተው፣ ከጭድ ጋር ቀላቅለው አዘጋጁና አንድ ቀን ቤቷን አፍርሰው ከናካቴው ከመውደቅ ገላገሏት:: ካፈረሷት ቤት ሶስት ወይም አራት እርምጃ ያህል ፈንጠር ብለው፣ ወደ ግቢው የኋላ ድንበር አስጠግተው አዲስ ቤት ቀለሱ:: የአሮጌዋን ደሳሳ ቤት ማገርና ቆርቆሮ ዳግመኛ ተጠቅመው፣ በአዲሱ ጭቃ ግድግዳዋን መርገው የሠሯት ስፋቷ ከበፊቷ ቤት ያልተለየች ትንሽ ቤት ባንዲራ ለመስቀል በተጠንቀቅ እንደቆመ ወታደር ቀጥ ያለች ነበረች::

አቶ ግርማ የቀን ሠራተኛ እንደመሆናቸው አንዳንድ ጊዜ ሥራ ይጠፋና ለቀናት ላይሰሩ ይችላሉ:: ገንዘብ ከኪሳቸው ይጠፋል:: ማታ ቤት ሲገቡ ድንቄ፣ «ዘይት አልቋል:: . . . የውሃ መግዣ የለኝም:: . . . ጤፍ መገዛት አለበት:: . . . ልብስ የማጥብበት ሳሙና የለም:: . . . » እያለች የቤቱን በጀት ሙሉ በሙሉ ለሚቆጣጠሩት አባወራ ያልተጻፈ ማመልከቻ ታቀርባለች::

ታዲያ የጠየቀችው ካልተገዛላት ትነጫነጫለች:: ሥራ በጠፋበት አንድ ሰሞን አመሻሽ ላይ አቶ ግርማ ቤት ገብተው ቁጭ እንዳሉ ተመሳሳይ ጭቅጭቅ ተጀመረ::

«ኧረ ሸንኩርት አልቆብኛል:: ግዛልኝ፤ ካልሆነ ብር ስጠኝና ነገ ልግዛ::»
«የለኝም:: ዛሬም ሥራ አልሰራሁም::» አሉ አቶ ግርማ::
«እንዴ! ታዲያ እንዴት ልንሆን ነው?»
«ቆጥበሽ ተጠቀሚ! የሌለኝን ከየት አመጣለሁ?» ቆጣ አሉ አቶ ግርማ::
«እንዴት የለህም? ጠጅህን እየጠጣህበት ነው እንጂ የለኝም የምትለው:: ወይስ ባለውሽማ ሆንክ እንዴ? አንተ ምን አለብህ? ዝም ብለህ ጠጅና አረቄህን ተጋት እንጂ! . . . » ድንቄ ኃይለኛ ምላሷን መዘዘችው::

አቶ ግርማ እልኸኛና ተናጋሪ እንደሆነች ያውቃሉ:: ተናጋሪነቷን አንዳንድ ቀን ይታገሳሉ:: ዛሬ ግን እንዲህ እሳቸውም ሆድ በባሳቸው ሰዓት ስትናገራቸው ብልጭ አለባቸው::

«ዝም በይ! የምን ጠጅና ውሽማ አመጣሽ:: እንዴት እንዲህ ትዪኛለሽ? እኔ ለልጆቼ ሟች እንደሆንኩ አታውቂምና ነው?!» ብለው ጮኹ::

«ድንቄም እቴ! ለልጆችህ ሟች ብትሆንማ ኖሮ ጠጅህን ስትጋት አምሽተህ፣ ባዶ እጅህን አትመጣም ነበር።» አለች ድንቄ ወገቧን ይዛ እየተውረገረገች።

«ሥራ የለም፣ ሥራ አላገኘሁም አልኩሽ። የቀን ሠራተኛ እንደሆንኩ ታውቂ አይደል? ሥራ አንዴ ሲገኝ፣ ሌላ ጊዜ አይገኝም።»

«እሱን እንኳን ተወው! እስከዛሬ ያልጠፋ ሥራ እንዴት እንዲህ በአንዴ ይጠፋል? ሆዳም ሆነህ ነው እንጂ!»

«ዝም በይ አንቺ ለፍላፊ!» አቶ ግርማ ድንገት ከተቀመጡበት ተፈናጥረው ተነስተው በጥፊ አጮሏት።

«ግደለኝ! አዎ ግደለኝ! በረሃብ ከመሞት አንተ ብትገድለኝ ይሻላል! ልጆቼ ሲራቡ ከማይ አንተ ብትገድለኝ ይሻለኛል። ሆዳም ነህ! ግደለኝ!» አለች ድንቄ አንገቷን ወደፊት ሰገግ አድርጋ ፊቷን ለሌላ ጥፊ እያመቻቸችላቸው።

«ዝም በይ!» አቶ ግርማ በዚያ ለዓመታት የጉልበት ሥራ ሲሰሩበት በሻከረው እጃቸው ሌላ ጥፊ ደገሟት።

በለቅሶዋ መሀልም የድንቄ ምላስ ዕረፍት አልነበራትም። ቤት ውስጥ ተኝቶ የነበረው ሚካኤል በጫጫታው ተረብሾ ነቃ። የወላጆቹን ሁኔታ ሲያይ ማልቀስ ጀመረ።

«ሆዳም ነህ!»

«ኧረ አንቺ ሴትዮ ዝም በይ! ዝም በይ'ኮ ነው የምልሽ!» አቶ ግርማ ብስጭታቸው ከልክ አለፈ።

ድንቄ የስድብ ጎተራዋን ስትከፍት፣ ባሏም እጆቻቸውን በድብደባ አደከሟቸው።

ወፍራሚና በቁመት ከአቶ ግርማ ትንሽ ዘለግ የምትለው ድንቄ ራሷን ለመከላከል ሞከረች። አንድ ሁለት ጡጫ ወደባሏ ሰነዘረች። ጉልበት ነበራት። አጭሩና ቀጭኑ አቶ ግርማ ተንገዳግደው ሚዛናቸውን እንደምንም ባይጠብቁ ኖሮ ወደኋላ በወደቁ ነበር። ከአንድ ጥግ የበር መቀርቀሪያ ዱላ አንስተው ጀርባዋና ወገቧ ላይ ደጋግመው መቷት። ድንቄ ቤቱንና ግቢውን በጩኸት አናጋችው። ከሷ ጩኸት ጋር የሚካኤል ለቅሶ ተቀላቅሎ አካባቢውን በጠበጠው። ጎረቤቶቻቸው ተደናግጠው፣ «ምንድነው? ምን ሆናችሁ ነው?» እያሉ መጡ።

አመለዘውድም ከጎረቤቶቻቸው ጋር ነበር ቤት የደረሰችው። እነ እሙሻ ቤት ነበረች። አባቷ ቤት መግባታቸውን አላወቀችም ነበር። የድንቄን ጩኸት ሰምታ ነው የእሙሻ እናት ወ/ሮ የሺና እሙሻ እየተከተሏት ወደ ቤት ስትሮጥ የመጣችው።

ጎረቤቶቻቸው ባልና ሚስቱን ገላገሏቸው። አቶ ግርማ ጎረቤት በመምጣቱና የቤት ገመናቸው በመገለጡ ይበልጥ ተበሳጩ። በዚህ ግርግር ወቅት ተሾመ አስፋልት አካባቢ የቪዲዮ ፊልም ሲያይ አምሽቶ ደረሰ። አባቱ በጣም አናደዱት።

ማታ ራት ሊበሉ የቤተሰቡ አባላት እንደተለመደው በአንድ ማዕድ ዙሪያ ተሰበሰቡ። ተሾመ ግን አንድ ጥግ ዝም ብሎ ተቀመጠ።

«ና እንጂ እንብላ!» አሉት አባት።

«አልበላም» አለ ትከሻውን በእምቢታ ሰቅሎ እያወረደ።

«ለምንድነው ማትበላው?» አባት ግራ ተጋብተው ጠየቁ።

ዝም አለ።

«ምነው አሞሃል እንዴ?»

«አላመመኝም»

«ታዲያ ለምን አትበላም?»

ዝም።

«እ?»

ለአፍታ ዝም ብሎ ቆይቶ፣ «ካንተ'ጋ አልበላም» አለ ተሾመ ፊቱን ወደ አንድ ጎን አዙሮ።

«ለምን ከእኔ ጋር አትበላም?» አሉ አቶ ግርማ እንጀራ መቁረስ የጀመረው እጃቸው ባለበት ደንዝዞ።

«እናቴን ለምን ትመታታለህ?»

«ምን አልክ?»

«አዎ፣ እናቴን ለምን ትመታታለህ። ካንተ ጋር አልበላም።» አለ ተሾመ ተቆጥቶ።

አቶ ግርማ ደነገጡ። ምን ማለት እንዳለባቸው ግራ ገብቷቸው ምንም ቃል አልተናገሩም።

«እንዴ ተሼ መብላትማ አለብህ።» አለችው አመለዘውድ።

«አልበላም!» ብሎ ተነስቶ ከቤት ወጣ።

«ተሼ! . . . ተሸዬ!» እናቱ ጮክ ብላ ተጣራች። «ኧረ ና ብላ!»

ተሾመ ግቢው ውስጥ አንድ ጥግ ተቀምጦ ቆየ።

«ተይው! ጠግቦ ነው! ጥጋበኛ!» አሉ አቶ ግርማ ቆጣ ብለው።

ሌሎቹ በልተው ከተነሱ በኋላ ነበር ተሾመ እናቱ ለብቻው ራት አቅርባለት የበላው።

የአሥራ ሦስት ዓመት ዕድሜ ያለው ተሾመ ለበርካታ ሳምንታት ከአባቱ ጋር በአንድ ማዕድ ዙሪያ ለመቅረብ ፈቃደኛ ሳይሆን ሰነበተ። አባቱ፣ «ይተወው! ጥጋበኛ!» ቢሉም ልጁ በወሰደው እርምጃ ተረበሹ። የሆነ

የጥፋተኝነት ስሜት ቆንጠጥ ስለሚያደርጋቸው፣ አስገድደው አብሯቸው እንዲበላ ሊያደርጉት አልደፈሩም። ተሾመም ምግብ ከአባቱ ጋር በአንድ ማዕድ ላለመመገብ መወሰኑ አባቱን እንደጎዳቸው ተረዳ። የበቀል እርምጃው በመሳካቱ ተደሰተ። . . .

ዳግመኛ አብሮዋቸው መብላት ከጀመረ በኋላ እንደገና አንድ ቀን አባቱ ድንቂን ሲደበድቧት ደረሰ። ተመሳሳይ እርምጃ ወሰደ። ለጥቂት ሳምንታት ከአባቱ ጋር ለመብላት ፈቃደኛ አልነበረም።

አመለዘውድ ሁለቱንም ወላጆቿን በጣም ትወዳለች። አባቷ የዋህ እናቷን ሲደበድቡ ካየች ወይም ከሰማች በአባቷ ትበሳጫለች። ከልጅ አንደበት ይወጣሉ ተብለው በማይገመቱ ቃላት አባቷን ትቆጣቸው ነበር።

«አንተ አሁን አባት ነህ? የቤቱ መሪ፣ መካሪያችን አንተ እኮ ነህ። ካንተ ከአባቴ ይህን አልጠብቅም። የድንቂን ጸባይ አጥተኸው ነው ለምን ተናገረችኝ ብለህ የምትደበድባት? . . . » ሌላም፣ ሌላም . . . ትናገራለች። ንግግሯ ከዕድሜዋ ጋር በጭራሽ የሚነፃፀር አልነበረም። አቶ ግርማ በብስለቷ ይገረማሉ። ቃላቶቹ ከሷ አንደበት መውጣታቸውን ማመን ይከብዳቸዋል።

-9-

«አባቴ ተምሬ በጣም ጥሩ ደረጃ ላይ እንድደርስለት ይፈልግ ነበር። እኔ ግን ለትምህርቴ ትኩረት አልሰጥም ነበር።»
ተሾመ ግርማ

አቶ ግርማ አመለዘውድም ሆነች ተሾመ በትምህርታቸው እንዲበረቱ አጥብቀው ይመክሯቸዋል። ምክራቸውን አልሰማ ቢልም ለበኩርና ለወንድ ልጃቸው ለተሾመ ይንሰፈሰፉለታል። እንዲያውም የተሻለና ጥራት ያለው ትምህርት እንዲማር ከፍለው የህዝብ ት/ቤት የሚያስተምሩት እሱን ነው። ግን እንደተመኙት በትምህርቱ ሊበረታ አልቻለም። ለትምህርቱ ግድየለሽ ስለሆነ ያዝኑበት ጀምረዋል። ተሾመ በበኩሉ አባቱ እናቱን ስለሚደበድቡበት ይናደዳል፣ ያኮርፋል።

አቶ ግርማ ሴት ልጃቸውን ከቤተሰቡ አባላት አብልጠው እንደሚወዱ ለማንም ግልጽ እየሆነ ነው። አመለዘውድ የኩራታቸው ምንጭ ነበረች። ለቤተሰቧ ዘውድ ሆና እየታየቻቸውና እጅግ እያስደሰተቻቸው ነው። እሷን እንደ ተሾመ የህዝብ ት/ቤት ለማስገባት አቅማቸው ስላልፈቀደ የመንግስት ት/ቤት በነጻ ነው የሚያስተምሯት። በትምህርቷ ጎበዝ፣ አባቷን የምታከብር፣ ወላጆቿን ለማስደሰት የምትጥር፣ ከዕድሜዋ በላይ በአስተሳሰብ የበሰለች ናት። ድንቂን ሲደበድቡባት ደስ ባይላትም፣ እንደ ተሾመ ቂም ይዛ በአባቷ ላይ አታመርም። አባቷ የሚወዷትን ያህል እሷም ትወዳቸዋለች። አባቷ ለእሷ ያላቸው የበዛ ፍቅር ቢያጠፉም ዘወትር ይቅርታ እንድታደርግላቸው ግድ ይላታል።

-10-

«አንድ ቀን ፣ 'ለምን አናስታርቃቸውም?' አለችኝ::»

ተሾመ ግርማ

አባታቸው እናታቸውን ከደበደቡና በጎረቤት ገላጋይነት ጠባቸው ከበረደ በኋላ አንድ ቀን አመለዘውድና ተሾመ ግቢያቸው ውስጥ ቁጭ ብለው እያወሩ ነበር::

«ምን ይሻላል ግን?» አለች አመለዘውድ::
«ምኑ?» አላት ተሾመ::
«ለምንድነው ሁለቱ ሁልጊዜ የሚጣሉት?»
«ሁለቱ» ያለቻቸው እናትና አባቷን ነው::
«'ገንዘብ አምጣ' ስትለው፣ 'የለኝም' ስለሚላት ነዋ::»
«ለምን አናስታርቃቸውም?»
ተሾመ ፊት ለፊት እያየ ነበር:: በጣም ተገርሞ ሳቅ አለና ዞር ብሎ ታናሽ እህቱን አያት::
«ከምርሽ ነው?»
«አዎ»
«ቀልደኛ ነሽ» አሁንም ሳቅ አለ::
«እንዴ ተሼ! እውነቴን ነው አልኩህ'ኮ::»
«እሺ እንዴት ነው የምናስታርቃቸው?» አላት፤ ድምፁ ውስጥ፣ 'መቼስ የማይረባ ነገር ነው የምታስቢው ቢሆንም እስቲ ልስማሽ' የሚል ዜማ እየተደመጠ::
«በቃ፣ 'እናንተ አትጣሉ እኛ ሰርተን ገንዘብ እናመጣለን' እንበላቸው::»
እህቱን አፍጥጦ አያትና ሳቀ:: «ሥራ እንዴት እናገኛለን?»
«ተላልከን፣ ሰው ቤት አንዳንድ ሥራዎች ሠርተን ገንዘብ ማግኘት እንችላለን:: አንተም ዕቃ ምናምን ተሸክመህ ፍራንክ ማግኘት አያቅትህም::»

ተሾመ የእህቱ ሃሳብ ያሳመነው መሠለ::

«አዎ፣ ለእናታችን ሰርቼ ፍራንክ ብሰጣት ደስ ይለኝ ነበር::» አለ ለራሱ የሚናገር በሚያስመስለው ሃሳብ በገባው ሰው ድምፅ::
«ዛሬ ማታ ሃሳባችንን እንንገራቸውና ሁለተኛ እንዳይጣሉ አስምለን እናስታርቃቸው::» አለችው::

ተሾመ የአመለዘውድን ሃሳብ ሙሉ በሙሉ አላመነበትም:: ምክንያቱ ባይገባውም አባቱ ድንቄን በማግባታቸው ሁልጊዜ የሚጸጸቱ ነው የሚመስሉት:: ለመፈንዳት ቀን ቀጠሮውን እንደሚጠብቅ እሳተ ገሞራ በየቀኑ

እንዳች ብሶት በሆዳቸው እንደሚንተከተክ ይሰማዋል:: ያ ብሶት ሲገነፍልና ሲፈነዳ ነው እናቱን በጭካኔ የሚደበድቧት:: 'እሱ'ኮ እናቴን ባይደበድብ፣ ደስተኛ እንሆን ነበር::' እያለ ብዙ ጊዜ ያስባል:: ለቤተሰቡ ሰላም ማጣት አባቱን ነው መቶ በመቶ ተጠያቂ የሚያደርገው::

«ባክሽ ይስቁብናል::»
«ለምንድነው የሚስቁብን?»
«እሱ አይሰማንም::»
«ለምንድነው የማይሰማን?»
«አይሰማንም:: ክፉ ነው::»
«እንደዛ አትበል! አባታችን አንዳንዴ ስለሚጠጣ እንጂ ክፉ አይደለም::»
«ለምን ታዲያ ድንቄን ይደበድባታል?»
«ስለሚጠጣ ነዋ:: መጠጥ መጥፎ ነገር ነው::»
«ታዲያ ለምን ይጠጣል?»
«ሱስ ስላለበት ነዋ:: ሱስ መጥፎ ነው::»
«እናታችን ገንዘብ እንደሚያስፈልጋት እያወቀ፣ እኛም አንዳንዴ በደንብ ሳንጠግብ እየበላን አሮጌ ልብስ እየለበስን፣ ለምን ይጠጣል?»
«ለማንኛውም ማታ እናስታርቃቸዋለን::»...

ማታ ከራት በኋላ አመለዘውድ ታላቅ ወንድሟን ጠቀሰችው:: እጁን በትስፋ መቁረጥ እያወራጨ፣ «ተያቸው ባክሽ!» አላት በምልክት::

አመለዘውድ ልናገር፣ አልናገር ስትል አመንትታ አባቷ ለመተኛት እየተዘጋጁ ስለነበረ ዝም ማለቱን መረጠች::

-11-

«ልጅነት ስላለ፣ ለኗ ስሜት ሳንጨነቅ፣ 'ከእኛ'ጋ
አበባየሆሽ አትጨፍሪም' ብለናት ነበር፡፡»
እመቤት ተፈሪ

ተሾመ አባቱን የሚጠላው እናቱን ስለሚደበድቡብትና «ትምህርትህን ለምን ጠንክረህ አትማርም?» እያሉ ስለሚጨቀጭቁት ብቻ አይደለም፡፡ ከሌሎች የሰፈሩ ልጆች በአለባበስና በኑሮ ሁኔታቸው ዝቅ ብለው ለመገኘ ታቸው ምክንያት አባቱ እንደሆኑም ያስባል፡፡

ዛሬ እንቁጣጣሽ ነው፡፡ አዲስ ዓመት! ከጠዋቱ ሦስት ሰዓት ገደማ ሆኗል፡፡ ቤተሰቡ በሙሉ ቤት ነበሩ፡፡ ተሾመ በማለዳ ወደ ውጪ ወጣ ብሎ ያገኛቸው እኩዮቹ አዳዲስ ልብስ ለብሰው በማየቱ ቅናትና ቁጭት እያንገበገበው ነበር፡፡ አባቱን ለብቻው በሆዱ ሲራገምና ሲሳደብ ቆይቶ፣ «ለምንድነው አዲስ ልብስ የማትገዛልን?» ብሎ ጠየቃቸው፡፡

«የለበስከው ልብስ ምን ሆነ?»

ተገርሞ ሳቅ አለ፡፡ «እንዴ ይሄ'ማ አሮጌ ልብስ ነው፡፡»

«መች ተቀደደ?» አሉ አባቱ፡፡

አመለዘውድ እናቷ የምትላትን ለመፈጸም ዝግጁ ሆና አጠገቧ ቁጭ ብላለች፡፡ ድንቄ ቀደም ብሎ ታርዶ የገነጣጠለውን ዶሮ ሥጋ ስታጥብ እያየቻት ነበር፡፡ የተሾመና የአባቷ ቃለምልልስ ስቧት ተሾመ አጠገብ መጥታ እየቆመች፣«የጎረቤት ልጆች በሙሉ'ኮ አዲስ ልብስ ተገዝቶላቸዋል፡፡» አለች፡፡

«እነሱ አባቶቻቸው የወር ደሞዝ የሚከፈላቸው ናቸዋ፡፡ እንደእኔ የቀን ሥራ የሚሰሩ ሳይሆኑ፣ የመንግሥት ሠራተኞች ናቸው፡፡»

«ሁሉም አዲስ ልብስ ሲለብሱ፣ እኛ ለምን አሮጌ እንለብሳለን?» ተሾመ ጠየቀ፡፡

«ነገርኳችሁ'ኮ! . . . ይኸው ለበዓሉ ዶሮ ገዝቻለሁ፡፡» አሉ በአገጫቸው ወደ ድንቄ እያመለከቱ፡፡ «ለእናንተ ልብስ መግዣ የሚሆን ገንዘብ ግን የለኝም፡፡»

«ሁሉም ቆዳ ጫማ ሲያደርጉ'ኮ እኔ በረባሶ ነው የማደርገው፡፡» አለ ተሾመ፡፡

«እኔም ኮንጎዬ እየተቀደደብኝ ነው፡፡ እንደውም ሰፍቼው ነው እንጂ እስካሁንም አላረገውም ነበር» አለች አመለዘውድ ከኋላ እንዲሁም ከፊት አንድ ጎን ላይ በክር የተሰፋውን ኮንጎዋን እያሳየቻቸው፡፡

አቶ ግርማ በረጅሙ ተነፈሱ፡፡ «ልጆቼ ገንዘብ ስለሌለኝ እንጂ ቢኖረኝ ለእናንተ እሰስታለሁ?»

«ሹራቤ እዚህ'ጋ ሊቀደድ ነው፡፡» አለ ተሾመ ክርኑ ላይ የሳሳ ሹራቡን ለአባቱ እያሳየ፡፡ «ሱሪዬም ቂጡ ላይ የተጣፈ ነው፡፡»

«እኔም ከኔተራዬ አንገቱ ላይ ተቀዳዷል፡፡» አለች አመለዘውድ ወደ ደረቷ እያመለከተች፡፡

አቶ ግርማ የሚያሳዩዋቸውን በእርጋታ ሲያዩ ቆይተው ፊታቸውን ወደ ሌላ አቅጣጫ አዙረው ዝም አሉ፡፡

«የት/ቤት ልጆችም አዲስ ልብስ ይገዛላቸዋል፡፡ እኛ ብቻ አሮጌ ለብሰን ልንሄድ ነው፡፡» አለ ተሾመ እንደመነጫነጭ አያለ፡፡

«በቃ ገንዘብ ሳገኝ ሌላ ቀን እገዛላችኋለሁ፡፡» አሉ አቶ ግርማ በረጅሙ ከተነፈሱ በኋላ፡፡

«መቼ?» ተሾመ ፈጥኖ ጠየቀ፡፡

«ሌላ ጊዜ»

«እኮ መቼ?»

«ገንዘብ ሳገኝ አልኩህ አይደል? »

«ለመስቀል? » አመለዘውድ ጠየቀች፡፡

አባቷ ዝም አሉ፡፡

«እሺ ለገና?»

«ገናማ በጣም ሩቅ ነው» አለ ተሾመ፡፡

«አሁን አትጨቅጭቁኝ ገንዘብ ሳገኝ እገዛላችኋለሁ አልኳችሁ!» አቶ ግርማ ድንገት በቁጣ ጮኹ፡፡ በልጆቹ ጭቅጨቃ ብቻ ሳይሆን፣ የሚወዷቸውን ልጆቻቸውን በዓመት አንድ ጊዜ ለአዲስ ዓመት ለማልበስ እንኳን እጅ ያጠራቸው ደሃ መሆናቸውን ሲያስቡም አዝነው ነው ቱግ ያሉት፡፡

ሁለቱ ልጆቻቸው ደንገጥ ብለው በዝምታ ባሉበት ለአፍታ ቆዩ፡፡ ተሾመ ድንገት ብልጭ አለበት፡፡ ኤጭ እንደማለት እጁን አየር ላይ በቁጣ ወርውሮ ከቤት እየተቆናጠረ በፍጥነት ወጣ፡፡

አቶ ግርማ፣ 'ይሄ ልጅ ጎረመሰ' ሲሉ አሰቡ፡፡ ምንም ቃል ግን ከአንደበታቸው አልወጣም፡፡

«የት ልትሄድ ነው?» አለችው አመለዘውድ ከቤት ወጥታ ሮጥ ብላ ተሾመ ላይ ደርሳበት እየተከተለችው፡፡

«የእኛ አባት ክፉ ነው» አለ ተሾመ እጁን እያወራጨ፡፡

«እንዴት? ለምን እንደዚህ አልክ?» ግራ ተጋብታ ጠየቀችው፡፡

«ሌሎች አባቶች ለልጆቻቸው ልብስ፣ ጫማ ሌላም ነገር ይገዙላቸዋል፡፡ የእኛ አባት ግን ምንም አይገዛልንም፡፡ ክፉ ነው!»

«እገዛላችኋለሁ ብሏል እኮ»

«አይገዛልንም ውሸቱን ነው። መቼ?' ስንለው ዝም አለን አይደለ?»

«ግን'ኮ አባታችን ይወደናል።» አለች አመለዘውድ።

«ቢወደንማ ልብስ ይገዛልን ነበር።»

«ፍራንክ ስለሌለኝ ነው አለን አይደል

«አለው። ውሸቱን ነው።»

አመለዘውድ ዝም አለች። ተሾመ የሚለው አልተዋጠላትም።

«በቃ እኔ ወደ አስፋልት ልሂድ። እዚህ አዳሜ አዳሲ ልብስ ለብሶ፣ እኔ አሮጌ ለብሼ ምን እሰራለሁ? » አላት።

ከግቢው ሲወጣ እየተከተለችው፣ «ተሼ እምሳ ትመጣለህ አይደል?» ብላ ጠየቀችው።

«አልመጣም። ምን አሰራለሁ?»

«ዶሮ ጣጥ'ኮ ነው»

«ይሁና!»

ቆም ብላ በዓይኖቿ ተከተለችው

ተሾመ ከግቢያቸው ሲወጡ በምትገኘው፣ አግራና ስቀኝ በቤቶች በታጠረች ቀጭን መንገድ አልፎ ወደ ዋናው የመንደሩ የጠጠር መንገድ እንደወጣ አዲስ ጂንስ ሱሪና ጃኬት ከለበሰ ከአኩያው የሰፈራቸው ልጅ ጋር ተገናኘ። ድንገት ዷ ብሎ ከፈነዳ ሬኛ አየር በየአቅጣጫው እንደሚበተን፣ የቅናት መንፈስ በመላ ሳውነቱ ከመቅጽበት ተሰራጨ።

«እሺ ተሼ! » አለ ልጁ።

«ታዲያስ!»

ልጁ ባያስተውለውም ፊቱ ላይ ቅናቱ ቁልጭ ብሎ ይታያል።

«አዲስ ልብስህን አትለብስም እንዴ? እንቁጣጣሽ'ኮ ነው?"

«ለመስቀል ነው የሚገዛልኝ» ላብ ስምጥ እያደረገው ዋሸና በፍጥነት አልፎት ሄደ።

«አበባየሆሽ!»

«ለምለም!»

«አበባየሆሽ!»

«ለምለም!» . . .

አመለዘውድ ግቢያቸው ውስጥ እንደቆመች የሰፈሩ ልጃገረዶች ድምጽ ከቅርብ ርቀት ተሰማት። ቤት ውስጥ እናቷን ለመርዳት ጉድ፣ ጉድ ስትል መዋሏ ልጅነቷን ቀስ በቀስ እየሸራረፈው፣ እንደአዋቂ ለኑሮና ለቤተሰብ ተጨናቂ እያደረጋት ቢሆንም የልጅ ባህሪዋን አለቅልቃ አልደፋችውም። እናም አበባየሆሽ የመጨፈር ፍላጎት በውስጧ ተንደፋደፈ። ትንሽ ልቧ

በጉጉት ተንጠለጠለች። እናቷ ግን ዶሮ ስትሰራ እንድታግዛት ትፈልግ ይሆናል። ሮጣ ወደ ቤት ገባችና፡

«ድንቄ አበባየሆሽ ልጨፍር?» ብላ በልመና ዓይነት የእናቷን ፈቃድ ጠየቀች።

«ምን ይሰራልሻል? » አለች ድንቄ ዶሮ ማጠቡ ላይ እንዳተኮረች።

«ደስ ይለኛል። ልጨፍር ድንቄ!? እ? »

«ትሂድ! » አሉ አቶ ግርማ።

«በይ ሂጂ! ብዙ ግን እንዳትቆዪ! »

«እሺ ድንቄ!»

ወላኝ ግብ እንዳገባ ስፖርተኛ እየፈነደቀች ከደሳሳ ቤታቸው ሮጣ ወጣች።

የደስታዋ ዕድሜ ግን «አበባየሆሽ» እያሉ የሚያዜሙትን ልጆች እስክታያቸው ድረስ ብቻ ነበር። አራት ትንንሽ ልጃገረዶች ጎረቤታቸው ወ/ሮ መዓዛ መስፍን ቤት በር ላይ ቆመዋል። አንዷ ትንሽ ከበሮ ትከሻዋ ላይ አንጠልጥላለች። ሁሉም አዳዲስ ልብስ ለብሰዋል። አዲስ ጫማም ተጫምተዋል። ለአፍታ ረስታው የነበረውን አስታወሰች። ለካ እሷ አዲስ ልብስ አለበሰችም! ፊቷ ተቀያየረ። አፈረች፤ ቀናችም። በመጣችበት ፍጥነት አልተቀላቀለቻቸውም። በእርጋታ እየተራመደች፣ ሄድ፣ ቆም እያለች መሃላቸው ቆመች።

«እሺ? አበባየሆሽ ልትጨፍሩ ነው?» አለቻቸው።

«አዎ» አለች ዮዲት የምትባለው በዕድሜ ከእሷ ከፍ የምትል ልጃገረድ በንቀት እያየቻት።

«እኔም አብሬያችሁ እጨፍራለሁ» አለች አመለዘውድ ድምጿን ዝቅ አድርጋ። ተሳቃለች። አፍራለች።

እመቤት የተባለችው ሌላዋ የሰፈሯ ልጅ ጊዜ ወስዳ በደንብ ገላመጠቻትና፣ «እኛ ብቻ ነን የምንጨፍረው።» አለቻት።

ሁሉም ልጆች በአመለዘውድ መምጣት ደስተኞች አልነበሩም። አንድ፣ እነርሱን አትመስልም። ሁለት፣ ከጭፈራ በኋላ የሚያገኙትን ከእነርሱ ጋር በመቀላቀሏ ብዙም ለማትጠቅም ልጅ ማካፈል አልፈለጉም።

«ለምን?» አለች አመለዘውድ በእርጋታ።

«አይሆንም! ከኛ ጋር አትጨፍሪም።» አለቻት ዮዲት በቁጣ።

«እንደኛ አዲስ ልብስ ሳትለብሺ ከኛ ጋር መጨፈር ያምርሻል?!» አለች እመቤትም።

አመለዘውድ ኩምሽሽ ብላ በዝምታ ቆመች።

ዮዲት፣ 'እንዴት ብትደፍረን ነው?!' በሚል ስሜት በንዴት ጦፋለች።

«ስታስጠላ! በቃ አንፈልግሽም! በቃ ኑ እናንተ! እንዳትከተይን! አንፈልግሽም!» ብላ እጆቿን የሁለት ልጆች ትከሻ ላይ አሳርፋ «እንሂድ!» ብላ ወደ ፊት ገፋቻቸው።

አመለዘውድ ድንገት ፍንድት ብላ ማልቀስ ጀመረች። ገርበብ ብሎ የነበረውን የወ/ሮ መዓዛን ግቢ የብረት በር ከፍታ ገባችና ሃያ እርምጃ ያህል ርቆ ወደሚገኘው ቤት ሮጠች።

«ምነው? ምንድነው አመለዘውድ?» ወ/ሮ መዓዛ እያለቀሰች ተንደርድራ ወደ ቤት ስትገባ ደንግጠው ጠየቋት።

«አበ . . . አበባየሆሽ ከእኛ'ጋ አትጨፍሪም አ አ . . . አሉኝ።» ብሶት በውስጧ እየተንተከተከና እየተንሰቀሰቀች የሆነችውን ነገረቻቸው።

«እነማን ናቸው? የት ነው ያሉት?»

«እዚህ . . . በ. . . በር ላይ ናቸው።»

ወ/ሮ መዓዛ ብድግ ብለው ወጡ። ልጆቹ ከወ/ሮ መዓዛ ቤት የግቢ በር አምስት እርምጃ ያህል ራቅ ብለው ቆመዋል። የትኛው ቤት መጨፈር እንዳለባቸው እየተወያዩ ነበር።

«ምንድነው?» አሉ ወ/ሮ መዓዛ ወደ ልጆቹ ቀርበው ተራ በተራ እያዩዋቸው። ከልጆቹ መሃል አንዷ የራሳቸው ልጅ ፋይል ጉታ ናት።

አመለዘውድ ወ/ሮ መዓዛን ተከትላ መጥታ የወ/ሮ መዓዛ ግቢ በር ላይ ቆማ ዕንባዋን በልብሷ እጅጌ እየጠረገች ሁኔታውን መከታተል ጀምራለች።

«. . . ምን ብላችኋት ነው?» ብለው ጠየቁ ወ/ሮ መዓዛ።

«አንፈልግሽም ስንላት በግድ ከእናንተ ጋር እጨፍራለሁ ትላለች።» አለች ዮዲት።

«ለምንድነው እሷ ከእናንተ ጋር የማትጨፍረው?»

«በቃ እኛ አንፈልጋትም። ደግሞ አዲስ ልብስ አለበሰችም።» እመቤት መለሰች።

«ታዲያ ባትለብስስ? ሲኖራት እኮ ነው የምትለብሰው። ከሌላት ያላትን ለብሳ መጨፈር ትችላለች።»

«አሮጌ ልብስ ለብሳ?» ዮዲት ጠየቀች።

«አዎ፤ ከሌላት ከየት ታመጣለች?» አሉና ወ/ሮ መዓዛ ወደ አመለዘውድ ዞር ብለው፣ «ዝም በያቸው አመለዘውድ። የሌለሽን ከየት ታመጪያለች።»

ወደ ልጆቹ ደግሞ ዞረው፣ «ነውር ነው! እንደዚህ አይባልም። እሷም እንደ እናንተ ልጅ እኮ ናት። አበባየሆሽ ማለት፣ መጫወት ትፈልጋለች።»

አራቱ ሕፃናት የወ/ሮ መዓዛን ተግሳጽ በዝምታ ሰሙ።

«በሉ አሁን ታረቁ! አብራችሁ ትጨፍር። . . . ነይ አመለዘውድ!»

አመለዘውድ በእርጋታ ወደ ልጆቹ ቀረበች።

«በሉ እንጂ! ጨብጧት!»

ሁሉም ሳይመስላቸው፣ እጃቸው ላይ ትልቅ ድንጋይ የታሰረ ያህል በግድ እየዘረጉ አመለዘውድን ጨበጧት።

«አዎ እንዲህ ነው!» አሉ መዓዛ ልጆቹ ሲጨባበጡ በፈገግታ እያዩ።

ልጃገረዶቹ እርስ በእርስ እየተያዩ ዝም ብለው ቆሙ።

«በሉ ጨፍሩ! ከዚሁ ከኛ ቤት ጀምሩ።» አሉ ወ/ሮ መዓዛ።

ልጃገረዶቹ ወደ ግቢው የብረት በር ቀረቡ።

«አበባየሆሽ!» አለች ዮዲት።

«ለምለም!» አሉ ሌሎቹ እያጨበጨቡ፣ ባለከበሮዋም ከበሮዋን እየደለቀች።

አመለዘውድ ዓይኖቿ ላይ የተረፈ እንባዋን በእጅጌዋ ጠራረገችና እንደማመንታት እያለች እጆቿን ለጭብጨባ አነሳች።

«አበባየሆሽ!»

«ለምለም!»

«ባልንጀሮቼ፣»

«ለምለም!»

«ቁሙ በተራ።»

«ለምለም!»

«እንጨት ሰብሬ፣»

«ለምለም!»

«ቤት እስክሰራ።»

«ለምለም!» . . .

አመለዘውድ በየቤቱ እየዞሩ ሲጨፍሩ የአራቱን ልጆች ያህል ነፃና ደስተኛ አልነበረችም። በአሮጌ ልብስና ጫማዋ ምክንያት እሷ የተለየች ሆና ትታይ ነበር። ሁሉም ሰው እሷን ብቻ ለይቶ የሚያያትና የምታስጠላቸው ይመስላትም ነበር። መዞር ያለባቸውን ቤት አዳርሰው ጨፈሩ። በመጨረሻ ያገኙትን ገንዘብ ሲቆጥሩ፣ አራት ብር ከሃምሳ ነበር።

«ስንት ስንት ነው የሚደርሰን ታዲያ?» ሜሮን የምትባለው ልጅ ጠየቀች።

«አምስት ነን አይደል?» አለች ዮዲት ልጆቹን ተራ በተራ እያየች። ሂሳቡንም እግረ መንገዷን እያሰላች። አመለዘውድን በንቀት እያየቻት፣ «አንቺ ሳንፈልግሽ ስለሆነ የመጣሽው፣ ሃምሳ ሳንቲም ነው የምንሰጥሽ።» አለቻት።

ከሌሎቹ ያነሰ ማግኘቷ ተገቢ የሆነ ያህል፣ አመለዘውድ ምንም ቃል አልተነፈሰችም:: ሃምሳ ሳንቲሙን ተቀብላ ከባድ የዝቅተኝነት ስሜት እየተሰማት ወደ ቤት ሄደች::

እሷም ሆነ የሷ ቤተሰቦች በእርግጥም ከሰፈሩ ሰዎች ሁሉ የተለዩ እንደሆኑ መረዳት ከጀመረች ሰነባብታለች:: እነሱ ያጡ የነጡ ደሆች ናቸው:: የእነሱ ቤት ሳሎንም፣ መኝታ ቤትም፣ ማዕድ ቤትም ሆና የምታገለግል ባለአንድ ክፍል ደሳሳ ናት:: የሰፈሩ ሰዎች በሙሉ ግን የተለያዩ ክፍሎች ያሏቸው ትልልቅ ቤቶች አሏቸው:: ልጆቻቸው ከነሱ የተሻለ ይለብሳሉ: አባቶቻቸውና እናቶቻቸውም ጥሩ፣ ጥሩ ልብስ ለብሰው ነው የምታያቸው: ብዙዎቹ ልጆቻቸውን ከፍለው የህዝብ ት/ቤት ያስተምራሉ:: ሶፋና ቴሌቪዥን ሌሎችም ውድ ዕቃዎች አሏቸው:: ልጆቻቸው እንደነሱ መሬት ሳይሆን አልጋ ላይ ነው የሚተኙት::

አዎ፣ ዓለም ለአመለዘውድ በሁለት ዋና ክፍሎች መከፈል ጀምራለች- የእሷ ቤተሰብና ሌሎች::

-12-

«ባልየው አይወዳትም ነበር:: ራሱን ከፍ አድርጎ ያዩ ነበር:: ስለወለደችለት ብቻ እንጂ አይፈልጋትም:: . . . ይንቃታል::»
ወ/ሮ ሃና መስፍን
«ማዘርን ሲመታት ከፍተኛ ተቃውሞ ነበረኝ::እሱም የሆነ ቁስል እንዳለበት ይሰማኛል:: ሳይጠጣም ይደበድባታል::»
ተሾመ ግርማ

በአግዳሚ ወንበሮቹ ላይ በርካታ ጠጪዎች ተደርድረው የሚወዷትን ቢጫ መጠጥ ይጎነጫሉ፤ ጠጂቱን! ብዙዎቹ አጠገባቸው ከተቀመጡ ከሚያውቋቸውም፣ ከማያውቋቸውም ሰዎች ጋር ያወጋሉ:: አንዳንዶቹ እንዲያውም ርቀት አይገድባቸውም፤ ማዶ፣ ለማዶ ተቀምጠውም ወሬያቸውን ይሰልቃሉ:: አስራ ሁለት ሠዓት ገደማ ነው:: በተለይ ከሰዓት በኋላ ጠጪዎች የማይጠፉ ቢሆንም እንዲህ አመሻሽ ላይ ጠጅ ቤቱ በደንበኞች ይጨናነቃል:: ብዙዎቹ የጠጅ ቤቱ ደንበኞች ድራፍት ወይም ቢራ ለመጠጣት እጅ የሚያጥራቸው፣ በዝቅተኛ የኑሮ ደረጃ ላይ ያሉ የቀን ሠራተኞች፣ አትክልተኞች፣ ዘበኞች፣ አናጢዎችና ግንበኞች ናቸው::

አቶ ግርማ አንድ ጥግ ተቀምጠዋል:: ከፊታቸው የተቀመጠውን ብርሌ አንገቱን አንቀው አነሱና ጠጁን ተጎነጩ::

«ሥራ እንዴት ነው?» አጠገባቸው የተቀመጠ ብዙም የማይቀርባቸው፣ በሩቁ በዓይን የሚያውቋቸው ሰው ጠየቋቸው::

«ምንም አይል:: ጥሩ ነው::»

«ምንድነው የምትሰራው?»

«አንድ ሴትዮ ቤት በአትክልተኝነት እየሰራሁ ነው::»

«ቤተሰብ አለህ አይደል? »

«እንዴ አዎ:: ሦስት ልጆች አሉኝ:: . . . እርስዎስ ቤተሰብ አለዎት? »

«አዎ፣ አምስት ልጆች አሉኝ::»

«ምንድነው የሚሰሩት? »

«የተገኘውን፣ አንዳንዴ ሳልሰራም ውዬ ባዶ እጄን እገባለሁ:: ደግነቱ ባለቤቴ ጎበዝ ነች! እንጀራ እየጋገረች ትሸጣለች:: ቆሎ ቆልታም ልጆቹ ይሸጡታል:: እንደጉልት ነገርም ትሞካከራለች:: እንዴት ዓይነቷ ጎበዝ መሠለችህ! እሷ ባትኖር እኔና ልጆቹ ምን ይውጠን እንደነበረ እንጃ! ሳይደግስ አይጣላም ነው የሚባለው? በዚህ ድህነት፣ በዚህ ሥራ እንደልብ በማይገኝበት ዘመን፣ በኔ ጥረትና ድካም ብቻ ቢሆን ልጆቹን የማሳድገው ኑሮ ከባድ ይሆንብኝ ነበር::»

«አዎ! አዎ!» አቶ ግርማ ራሳቸውን ነቀነቁ::

ስለድንቁ እያሰቡ ቅናት ይለበልባቸው ጀመር:: 'አንተ በሽተኛ ሴት አግብተህ:: በዚያ ላይ ምላሰኛና ነገረኛ! . . . ወይ ፀባይ የላት፣ ወይ ሥራ ሠርታ ልጆቹን አታሳድግ፣ ሁልጊዜ ባንተ ላይ ተንጠልጥላ. . .' ሲሉ ማሰብ ጀመሩ:: ሆድ ባሳቸው:: ተበሳጩ::

«ተጫወት እንጂ!» አሉ አጠገባቸው የተቀመጡት ሰውዬ::
«እሺ» ብለው ከፊታቸው የነበረውን ግማሽ ብርሌ ጠጅ የመመንጨቅ ያህል አንስተው በጉሮሯቸው አንቆረቆሩት:: ብርሌውን እንደ ጠረጴዛ ከሚያገለግለው አግዳሚ ጋር አጋጭተው ሲያስቀምጡት ውስጡ የቀረው ጭላጭ ነበር:: አሁን ከያዙት ጋር ሶስት ብርሌ ጠጅ ጠጥተዋል:: ያን ያህል ብቻ ነበር ለመጠጣት ወስነው የመጡት:: ብስጭታቸውን ለመርሳት በደንብ መጠጣት እንዳለባቸው አሰቡ::

«ማነህ ና!» በአጠገባቸው የሚያልፈውን አስተናጋጅ ተጣሩ::
ዞር ብሎ አያቸው::
«ቅዳልኝ!» አሉት በቁጣ አዘል ትዕዛዝ ወደ ብርሌው እየጠቆሙ::

☆ ☆ ☆

አቶ ግርማ ቤት ሲደርሱ ሞቅ ብሏቸው ነበር:: ድንቁ አንድ ጥግ ቁጭ ብላ ወጥ እያሞቀች ታዜማለች::

«ያገሬ ልጅ ና! ና! የወንዜ ልጅ ና! ና!
ዓይኔ የሚጠግበው አንተን ሲያይ ነውና:: . . . »

ባለቤቷ ገብተው ሲቀመጡ ለአፍታ ዞር ብላ አይታቸው፣ «እንደምን ዋልክ?» አለቻቸውና መልሳቸውን ሳትጠብቅ መዝፈኗን ቀጠለች::

«ወጣት ነው ጅግና ነው ኩሩ የተኩራራ
የልጅነት ወዙ ከፊቱ ሚያበራ:: . . .»

«ዝም በይ! አታላዝኝብኝ!» አሉ አቶ ግርማ ገና ገብተው ቁጭ ከማለታቸው::

ድንቄ ምንም መልስ ሳትሰጣቸው ልጅነቷን የሚያስታውሳትን ዜማ ማንጎራጎሯን ቀጠለች::
«. . . ቆንጆ ነው፣ ሸጋ ነው የወደድኩት ልጅ፣
ትከሻ ሰውነቱ እንደጣይ ሚፋጅ፣

ከወደቅኩስ ላይቀር ደረቱ ላይ እንጅ:: . . .»

«ዝም በይ'ኮ ነው የምልሽ!» አቶ ግርማ ዓይናቸውን አፍጥጠው በንዴት ጮኹ::
ዞር ብላ ገላመጠቻቸውና፣ «ለምንድነው ዝም እምለው?» አለች ድንቄ እሷም ተቆጥታ:: «ደግሞ በገዛ ቤቴ ብዘፍን፣ ባቅራራ ማነው የሚያግደኝ?»
«ዝም በይ አልኩሽ፣ ዝም በይ!»
«ዝም ካላልኩ ምን ልታደርገኝ?»
«እገልሻለሁ!»
«እንዴት ባክህ?» ወገቧን ይዛ ትከሻዋን ቀጥ፣ አንገቷን ረዘም፣ ግንባሯን ቋጠር አድርጋ ጠየቀች::
«የሰዉ ሚስት ስንት ነገር ይሰራል:: አንቺ እዚህ ሙያ ተገኘና ተጎልተሽ ትዘፍኛለሽ! ወይ ከባለማሲንቆዎቹ ጋር በየጠጅ ቤቱ እየዞርሽ አዝማሪ አልሆንሽና ብር አላመጣሽ:: እዚህ እንደ ጉልቻሽ ተጎልተሽ . . .»
«ደግ አረግኩ! እዘፍናለሁ! አበጀሁ! . . . በቤቴ አትተንፍሺ ልትለኝ ነው?»
አቶ ግርማ ምንም ሳይናገሩ ከተቀመጡበት የመፈናጠር ያህል ተነስተው ድንቄን በጥፊ አጮሏት:: ደግመው እስኪመቷት እድል አልሰጠቻቸውም:: በንስር ፍጥነት ብድግ ብላ ተወርውራ አንገታቸውን አነቀቻቸው:: አቶ ግርማ ያልጠበቁት የባለቤታቸው ፈጣን አጸፋ ለአፍታ ቢያስደነግጣቸውም፣ ወደኋላ አንድ ሁለት እርምጃ ተራምደው እጇን በኃይል መትተው ከአንገታቸው አላቀቁ:: ያንን የበር መቀርቀሪያ ዱላ በፍጥነት ካለበት አንስተው ያጣድፏት ጀመር::

«ኡ!ኡ!ኡ! ኧረ በሕግ አምላክ! ሊገለኝ ነው::» ድንቄ አንደበቷ የሚፈቅድላትን ያህል ጮኸች::

ከሁለት ከሶስት ደቂቃ በኋላ የድንቄ ጩኸት ያስበረገጋቸው ጎረቤቶች፣ «ምንድነው? ምን ሆናችሁ?» እያሉ ከውስጥ የማይቀረቀረውን የግቢ በር ከፍተው ወደ ቤት ዘለቁ::
«ኧረ ይተዉ አይምቷት!» ጎረቤቶቹ ለመገላገል ባልና ሚስቱ መሃል ገቡ::

በዚሁ ጊዜ ተሾመ ደረሰ:: እናቱ አንድ ጥግ ቆማ ታለቅሳለች:: ሰውነቱ ከመቅጽበት በቁጣ ጋለ::

«ምነው ምን አደረገችህ?» ብሎ አባቱ ላይ ጮኸባቸው::
አባቱ ከጎረቤት ተግሳጽ ይልቅ የልጃቸው የቁጣ ድምጽ አስደነበራቸው::

ተሾመ ብስጭቱ ከልክ ስላለፈ ድንገት አባቱን መደብደብ አሰኘው። አባቱ ፊታቸውን አዙረው በዝምታ ከቤት ባይወጡኖሮ፣ ዘሎ በተከመረባቸው ነበር። ንዴቱን መቆጣጠር ስላልቻለ አለቀሰ። ዕንባውን እየጠረገ አባቱን ለራሱ ብቻ በሚሰማ ድምጽ ተራገመ።

እናቱ መሳደብ ጀመረች።
«ተይ በቃ! ተይ!» የጎረቤት ሰዎች ሊያረጋጓት ሞከሩ።

'እሱ ውጪ የፈለገውን አግኝቶ፣ በልቶ ጠጥቶ ተዝናንቶ ይገባል እሷ ግን እዚህ ታፍና ትውላለች። ሲዝናና ቆይቶ መጥቶ ደግሞ ይደበድባታል። ክፉ ነው! ክፉ!' ተሾመ በምሬት አሰበ። አባቱን አምርሮ ጠላቸው።

አቶ ግርማ የበኩር ልጃቸው እንዲያኮርፋቸውና እንዲጠላቸው አይፈልጉም። የአመለዘውድን ያህልም ባይሆን ተሾመን ይወዱታል። እንደሚሮጉት ደብተሮቹና መጽሃፎቹ ላይ ተጣብቆ የሚውል ጎበዝ ተማሪ አልሆነላቸውም። እሳቸው «ዱርዬ» ከሚሏቸው ጎረምሶች ጋር አስፋልት አካባቢ ኳስ ሲጫወትና የቪዲዮ ፊልም ሲያይ እንደሚውል ሰምተዋል። ሲመክሩት አይሰማቸውም። ተሾመ እንደሚመኙት ጥሩ ልጅ ባይሆንላቸውም፣ ለትምህርቱ ግድ የለሽ በመሆኑ ቢተክኑም፣ ይወዱታል፤ እንደ ትልቅ ሰው ያከብሩታልም። ቁጣው ያስፈራቸዋል። ገና ከልጅነቱ ለየት ያለ ባህርይ አለው። ቆራጥ ነው። ኩሩ ነው። አቶ ግርማ ተሾመ እያደገና እየበሰለ ሲመጣ ወደ ህሊናው እንደሚመለስና ለትምህርቱ ትኩረት ሰጥቶ ሰው እንደሚሆን ተስፋ ከማድረግ ቦዝነው አያውቁም።

-13-

«ብሩን ብዙ ጊዜ ስመኘው የነበረውን ነገር ነው የበላሁበት። ሌላ ምንም አላደረግኩበትም።»
ተሾመ ግርማ

ተሾመ እንደ ብዙ የደሀ ቤተሰብ ልጆች መንግስት ት/ቤት በነጻ እንዲማር የአባቱ ፈቃድ አልነበረም። የትምህርት ጥራቱ የተሻለ ነው ብለው ስላመኑ፣ መምህራን ኮሌጁ አቅራቢያ በሚገኘው ኪዳነምህረት አንደኛና መለስተኛ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት እየከፈሉ ነው የሚያስተምሩት። ኑሮዋቸው ከእጅ ወደ አፍ ቢሆንም፣ «ልጄ ተምሮ ትልቅ ደረጃ ይደርስልኛል» የሚል ጽኑ ተስፋ ስለነበራቸው ነው ጥርሳቸውን ነክሰው ከፍለው የሚያስተምሩት።

አንድ ቀን ጠዋት አቶ ግርማ የአራተኛ ክፍል ወርሃዊ ክፍያ እንዲከፍል 16 ብር ለተሾመ ሰጥተውት ነበር።

«ከፈልክ?» ብለው ጠየቁት ማታ ቤት ሲገቡ። የት/ቤት ክፍያ እንዲከፍል ገንዘብ በሰጡት ዕለት ሁልጊዜ የሚጠይቁት ጥያቄ ነው።
ተሾመ ፊቱን ኩስትርትር አድርጎ፣ «አዎ ከፍያለሁ» አላቸው።
መኮሳተሩ እያስገረማቸው፣ «የታል ካርኒው?» ብለው በርጋታ ጠየቁት።
«ከፍያለሁ» አለ እንደተኮሳተረ ዓይኖቹን ከዓይኖቻቸው እያሸሸ።
አቶ ግርማ ተጠራጠሩ። «ምነው? አልከፈልክም እንዴ?»
«ከፍያለሁ አልኩህ'ኮ» አለ ተሾመ በቁጣ።
«ታዲያ ምን ያስቆጣሃል?! የከፈልክበትን ካርኒውን፣ ወረቀቱን እስቲ አሳየኝ!»
ተሾመ ዝም አለ።

ድንቄና አመለዘውድ ቤቱ ውስጥ የተፈጠረው ውጥረት ተሰምቷቸው የሁለቱን ንግግር ማዳመጥ ጀመሩ።

«ተናገር እንጂ! አልከፈልክም እንዴ?!»
«ከፍያለሁ!»
«አልከፈልክም!»
«ከፍያለሁ!»
«ደግ! ከከፈልክ በል ካርኒውን አምጣ!»
«አላመጣም!» አለ ተሾመ በቁጣ።
«ለምንድነው ማታመጣው? ከፈልኩ እያልከኝ አይደል?» አቶ ግርማ በንዴት መጋል ጀመሩ።
«አዎ፣ እንደውም አልከፈልኩም!» አለ ተሾመ 'ምን እንዳታመጣ ነው የምዋሽህ?' በሚል እንባገነናዊ ስሜት።

አቶ ግርማ ከንዴት ይልቅ መገረም አየለባቸው:: ልጃቸው ብሩን አጥፍቶታል ብለው ለማመን ተቸገሩ:: ድፍረቱ እጅግ አስደነቃቸው:: ዝም ብለው አዩት::

«አልከፈልክም!?» ብለው በእርጋታ ጠየቁት::

«አልከፈልኩም!»

አመለዘውድና ድንቄ ደንግጠው እንደ ጠረጴዛ ቴኒስ ተመልካቾች ዓይኖቻቸውን ከግራ ወደ ቀኝ እያንከባለሉ አባትና ልጅ ሲጨቃጨቁ በፀጥታ ይሰማሉ::

«ገንዘቡን ምን አደረግክበት?»

ዝም አለ::

«ምንድነው? ብሩን የት አደረከው ተሸዬ?» አለች ድንቄ::

ዝም አላት::

«ብሩን የት አደረግከው?» አባቱ አፈጠጡበት:: ገና አሁን ነበር ታላቅ ግርምታቸው ወደ ኃያል ቁጣ መቀየር የጀመረው::

«በላሁበት!»

«ምን?!»

«ደስ ያለኝን በላሁበት!» አላቸው ተሾመ በማንአለብኝነት::

«የኛ ጎረምሳ! ለዚህም በቅተሀል?!» ተነስተው ዐይናቸውን ቤቱ ውስጥ ለአፍታ አሽከረከሩና እጃቸው በንዴት እየተንቀጠቀጠ ከአንድ ጥግ የተጠቀለለ ቀጭን ሽቦ አወጡ::

«ምን ልታደርገው ነው?» ድንቄ ፊቷ ላይ መረበሽ እየተነበበ ጠየቀች::

«ዝም በይ! አንቺ ምን አገባሽ? እኔ የማደርገውን አውቃለሁ::» አሉ አቶ ግርማ የተጠቀለለውን ሽቦ እየፈቱ::

ተሾመ አሁን ከንዴቱ መለስ ብሎ አባቱን በጥንቃቄ መመልከት ጀምሯል::

«አምጣ እጅህን!!»

ተሾመ ራሱን ለመከላከል ከመሞከሩ በፊት አባቱ ሁለቱን እጆቹን ለቀም አድርገው ያዙና ቀጭኑን ሽቦ በእጆቹ አንጓ ላይ በፍጥነት መጠምጠም ጀመሩ::

እርር፣ ትክን ብለው፣ «አልፈርድብህም! . . . አልፈርድብህም! አስራ ስድስት ብር ለማግኘት ምን ያህል እንደምደክም ስለማታውቅ እኮ ነው:: ልጄ ተምሮ ጥሩ ደረጃ ይደርስልኛል ብዬ እንጂ'ኮ አስራ ስድስት ብር ትንሽ ብር ሆኖ አይደለም:: ይገባሃል!? . . . በላሁበት!? . . . ደግሞ አፍህን ሞልተህ በላሁበት ትለኛለህ?! ኧከከከከ . . . እንዲህ ትንቀኝ!»

«ልጄን ምን ልታረገው ነው?» ድንቄ ከተቀመጠችበት ተነስታ ወገቧን ይዛ አጠገባቸው ቆመች::

«እንዲያውም ልጁን ያበላሸሽው አንቺ ነሽ::» አቶ ግርማ የልጁን እጅ በሽቦ መጠፍነጋቸውን ለአፍታ ቆም አድርገው ሚስታቸው ላይ በቁጣ አፈጠጡ::

«ምን አድርጌ ነው ያበላሸሁት? ይልቅ አሁን ተወው!»

«ዝም በይ! ከማንም ዱርዬ ጋር ሲውል አትቆጪው፤ አትቆጣጠሪው:: እያሞካሸሽና እያንቆለጳጰስሽ እንዲህ ትዕቢተኛና ጥጋበኛ አደረግሽው::» ብለው ጮሁባት::

«አንተስ አባቱ አይደለህ? ምን እኔን ብቻ. . . »

«እኔማ ሥራ ነው የምውለው:: የት አየዋለሁ? አንቺ እዚህ ተጎልተሽ እየዋልሽ ዱርዬ ሲሆን ዝም ብለሽ ታዪዋለሽ:: ወይኔ ግርማ!» ሽቦውን የልጃቸው እጅ ላይ መጠምጠሙን ቀጠሉ::

«ልጄን ዱርዬ አትበለው::»

«ዝም በይ አንቺ! ዝም በይ!». . .

የአባትና እናት ጭቅጭቅ ተጋጋለ:: አቶ ግርማ በተሾመ እጅግ ቢበሳጩም አልመቱትም:: ከመቆጣትና ከመምከር አልፈው ልጆቻቸውን ገርፈውና ደብድበው አያውቁም:: የዛሬው የተሾመ ጥፋት ከአእምሯቸው በላይ ሆኖባቸው፣ እንዴት ሊቀጡት እንደሚገባ ለማሰብ እንኳን አልቻሉም:: ንዴት ብቻ ሳይሆን ከባድ ሐዘንና ተስፋ መቁረጥ ውስጠታቸውን አማሰሉት:: ከብሩ መጥፋት በላይ እጅግ ያንገበገባቸው የልጃቸው መባለግና ጋጠ ወጥ መሆን ነበር:: ባልና ሚስቱ ሲጨቃጨቁ ቆይተው በመጨረሻ ነገሩ የበረደ መሰሉ፣ አቶ ግርማ ግን ውስጣቸው እየተቃጠለ ተኙ::

ተሾመ እጁ እንደታሰረ ነበር የተኛው:: እንቅልፍ ግን አልወሰደውም:: ጥፋቱ ይፀፅተው ጀምሯል:: አባቱ እጅግ እንዳዘኑበት በሚገባ ተረድቷል:: ብስኩት፣ ሳንቡሳ፣ ከረሜላ፣ ጀላቲ፣ ማስቲካ . . . ከዚህ በፊት እንደ ልጅ የሚያጓጉትን ነገሮች በልቶበት አስራ ስድስት ብሩን በአንድ ቀን አውድሞታል:: አባቱ እናቱን በየጊዜው በመደብደባቸው ለእሳቸው ያደረበት ንቀትና ጥላቻ ከጉርምስናው ጋር ተደምረው ልቡን አሳብጠውትና አደድበውት ነው ብሩን ለማጥፋት የተደፋፈረው:: በዚህ ምሽት የአባቱን አስፈሪ ቁጣና ከባድ ሐዘን ካስተዋለ በኋላ ግን ወደ ህሊናው ተመለሰ:: ፀፀት እንደ አገዳ ትል ውስጡን አነኮተው::

ሌሊቱን ከሽቦው ጋር ሲታገል አድሮ እጆቹን እንደምንም ከእስሩ አላቀቀና ጠዋት አስራ ሁለት ሰዓት ገደማ ከቤት ወጥቶ ሄደ::

-14-

«ብሩን በማጥፋቴ ተጸጸትኩ፡፡ ያጠፋሁትን መክፈል እንዳለብኝ አሰብኩ፤ በመሸከም በምናምን፡፡»
ተሾመ ግርማ

ቀኑን ሙሉ ተሾመ ወደ ቤት አልመጣም፡፡ ሲመሽ እንደሚመጣ አመለዘውድና ድንቄ ተስፋ አድርገው ነበር፡፡ ሲመሽም አልመጣም፡፡ አቶ ግርማ አመሻሽ ላይ ቤት ሲገቡ ቀኑን ሙሉ እንዳልመጣ ተነገራቸው፡፡

«ዱርዬ! ተዉት! ሲርበው ይመጣል!» አሉ፡፡

ሁሉም ተሾመ ማታ እንደሚመጣ ተስፋ አድርገው ነበር፡፡ ሦስት ሰዓት ሲያልፍ እናትና አባቱ እህቱ አመለዘውድም ግራ ገባቸው፡፡ አመለዘውድ ጎረቤት የሚኖረውን ጓደኛውን ደጀኔን እንድታነጋግር ተላከች፡፡

ደጀኔን ግቢያቸው በር ላይ ቆማ አስጠርታው፣ «ዛሬ ተሼን አይተኸዋል?» ብላ ጠየቀችው፡፡
«አላየሁትም፡፡ እስካሁን ወደ ቤት አልመጣም?» አላት ደጀኔ፡፡
«አልመጣም፡፡ የት ሊያመሽ ይችላል? »
«እኔ እንጃ»
አመለዘውድ ተረበሸች፡፡
«ጓደኞቹ እነማን ናቸው?»
«እሉ የሆኑ ልጆች፡፡ አታውቂያቸውም፡፡»

የዕንባ ዘለላዎች ዓይኖቿ ላይ ተንጠልጥለው በፍጥነት ወደ ቤት አመራች፡፡
ቤት እንደደረሰች፣ «ተሼ ዛሬ የሚመጣ አይመስለኝም» አለች፡፡
«ለምንድነው የማይመጣው? የት ነው ያለው?» ድንቄ ጠየቀቻት፡፡
«ደጀኔ፣ 'ከጓደኞቹ'ጋ እስፋልት አካባቢ ሊሆን ይችላል፣ ግን እኔ ዛሬ አላየሁትም' ብሏል፡፡»
«የፈራሁት አልቀረም ዱርዬ እየሆነ ነው ብዬሽኮ ነበር፡፡ ትምህርቱን በስርዓት አይማር፣ ከዱርዬዎች ጋር አስፋልት እየዋለ ተበላሸ፡፡» አሉ አቶ ግርማ፡፡
«ሄደን አናመጣውም?» አመለዘውድ በሐዘን በተሰበረ ድምፅ ጠየቀች፡፡
«የት ብለን ነው የምንሄደው? አስፋልት ስንት ቤት አለ?» አሉ አቶ ግርማ፡፡
«ምን ይሄ ዱርዬ ብሎ፣ ብሎ ደግሞ ውጪ ማደር ጀመረ!? ሆሆይ! » አለች ድንቄ አፏን ይዛ እየተገረመች፡፡

«ደጀኔን ይዘን ለምን አንሄድም? » አለች አመለዘውድ፡፡
«እንደሱ ጎደኝነቱን ዱርዬ ለመፈለግማ በጨለማ አልንከራተትም፡፡ 'ምከረው፣ ምከረው አምቦ ካለ መከረ ይምከረው፡፡' አሉ፡፡ እኔ እንግዲህ ትምህርቱን አርፎ እንዲማር ስመክረው ኖሬአለሁ፡፡ አልሰማ ካለ ምን ይደረጋል? ቢፈልግ ጅብ ይብላው! ለማንም ዱርዬ ዱር አዳሪ ሌባ ምን አስጨነቀኝ?» በልጃቸው ያመረሩ ቢመስሉም አቶ ግርማ ምሬታቸው ከልባቸው አልነበረም፡፡ ልጃቸው እጅግ ቢያበሳጫቸውና ቢደፍራቸውም ይወዱታል፡፡ እንዲያውም ገና ከሁኑ እየናፈቃቸው ነው፡፡

«ኧረ ግድ የለህም ፈልገን ይዘን እናምጣው?» አመለዘውድ አባቷን ተማፀነች፡፡
«ዝም በይ አንቺ ደግሞ! ይህን ዱርዬ ሰው ነው ብለሽ ነው?! ቀይ ይምጣ ብቻ! የማደርገውን እኔ አውቃለሁ፡፡» አለች ድንቄ፡፡ በጣም ተናዳለች፡፡
«ነገርኩሽኮ አንድ ዱርዬ ፍለጋ በጨለማ እግሬን አላነሳም፣ ደግሞ ጅብስ ቢበላን?» አሏት አቶ ግርማ አመለዘውድን፡፡ ግድየለሽ ለመምሰል ቢሞክሩም፣ ውስጥ ውስጡን ግን እርር፣ ድብን ብለዋል፡፡

ልጆቻቸውን እጅግ ይወዳሉ፡፡ ከሚስታቸው ጋር በሚፈጥሩት አምባጓሮና ጥል ተሾመ ቢቀየማቸውም፣ በአንድ ማዕድ ከእሳቸው ጋር ለመብላት አሻፈረኝ እያለ ቢያኮርፍም፣ በየጊዜው ከት/ቤት እየቀረ እንደሚያውደለድል ቢሰሙም፣. . . ተሾመን ይወዱታል፡፡ ከድንቄ ጋር ዳግመኛ አብረው ለመኖር የወሰኑት ገና ድሮ አራስ ልጅ በነበረበት ጊዜ ወደውት አይደል? የኑሮ አቅጣጫቸውን ያስቀየራቸው የበኩር ልጃቸው እሱኮ ነው፡፡ የተቆጣውን የአስራ አራት ዓመት ልጃቸውን ቀስ በቀስ ሊያባብሉትና፣ ሊያረጋጉት እንደ ሕፃንነቱ ዘመን እንዲወዳቸው፣ የልጅ ፍቅሩን፣ ንፁህ ፍቅሩን ዳግመኛ እንዲሰጣቸው ይመኙ ነበር፡፡ ባለቤታቸው ብታናድዳቸው እንኳ ልጃቸው እንዳያኮርፋቸው ከመማታት የተቆጠቡባቸው ቀናት በርካታ ናቸው፡፡

'ምን ያደርጋል? ዱርዬ ሆነ፡፡' ሲሉ አቶ ግርማ ተስፋ በመቁረጥ አሰቡ፡፡ የመኖር ፍላጎት ሲያጡ ተሰማቸው፡፡ 'ትላንት በጣም ተቆጣሁት ይሆን?' ብለው ተጨንቀው አሰቡ፡፡ ለደቂቃዎች አስበው ካጠፋው ጥፋት ጋር የሚመጣጠን ቅጣት እንዳልቀጡት ግን እርግጠኛ ስለሆኑ ከፀፀት ራሳቸውን አራቁ፡፡

«ተሼ አንድ ነገር ቢሆንስ ግን?» ፊቷ ላይ ፍርሃት እየተነበበ አመለዘውድ ጠየቀች፡፡

አቶ ግርማ ሊላዋን ውድ ልጃቸውን ከንጌታቸው መለስ ብለው አስተዋሏት፡፡ በጣም ተጨንቃለች፡፡ አዘኑላት፡፡

«አይዞሽ ምንም አይሆንም። ነገ ፈልገን እናመጣዋለን። አሁን ግን መሽቷል አራት ሰዓት ሊሆን ነው። . . . » አሏት።

ድንገት የጅብ ድምፅ ጨለማውን አቆራርጦ ተሰማ።

«ይኸው አላልኩሽም ጅቡ እዚህ ቅርብ ነው ያለው።» አሏት።
«እረ ይሄ ጅብ ልጄን እንዳይበላብኝ!» ድንቄ ተጨነቀች።
«ወይኔ ተሼ! ጅቡ እንዳይበላው» አመለዘውድም ተረበሸች።
«አይዞሽ! ምንም አይሆንም።» አሉ አባቷ።
«እረ ጅቡ እንዳይበላው!»
«ምንም አይሆንም አልኩሽ'ኮ» አቶ ግርማ አመለዘውድን ለማፅናናት ሞከሩ።
«እረ እንዲያውም በበላው! አሁን ውጪ ማደርን ምን አመጣው? ጥጋብ'ኮ ነው። ሰሞኑን ምሳ ቤት መብላትም ትቷል። እዛ ከዱርዬ ጓደኞቹ'ጋ ምኑንም፣ ምኑንም እየበላ ነዋ እንዲህ የጠገበው።» አለች ድንቄ ዳግም በንዴት እየጋለች። ዝም ብላ ለአፍታ አሰበችና፣ «ወቸ ጉድ! ውጪ አደረልኝ!» አለች። የልጇን ውጪ ማደር ለማመን የተቸገረች ትመስላለች። የለቅሶ ሳግ ተናነቃትና ዝም ብላ መተከዝ መረጠች።
«ሲርበው ነገ ይመጣል። አሁን እንተኛ!» አሉ አቶ ግርማ። «ሚካኤልም ይተኛበት እየተንጫጫን አንረብሸው።»

ትንሹ ሚካኤል ፍራሹ ላይ በፀጥታ ተኝቷል።

ሦስቱም ከአካላቸው ክፍሎች አንዱ ተቆርጦ ውጪ ያደረ ያህል እየተሰማቸው፣ ነገ ተሾመ አብሯቸው እንደሚያድር ተስፋ እያደረጉ ወደየመኝታቸው ሄዱ።

አቶ ግርማ ለሰዓታት እንቅልፍ አልወሰዳቸውም። ሲያዝኑ፣ ሲናደዱ፣ ሲፀፀቱ ሌሊቱ ተጋመሰ። የበኩር ልጃቸው ተምሮ ከራሱም አልፎ እሳቸውን እንደሚጦራቸው ተስፋ ያደርጉ ነበር። ባለፉት ወራት ጉልበትና ጥንካሬያቸው እየከዳቸው እንደሆነ ቀስ በቀስ መረዳት ጀምረዋል። ወደፊት እንደቀድሞው፣ እንደወጣትነታቸው ተሯሩጠው፣ ላይ፣ ታች ብለው ቤተሰባቸውን ለማስተዳደር እንደማይችሉ አንድ መራር እውነት እየተገለጠላቸው ነው።

'አረጀሁ ማለት ነው?' ይላሉ አንዳንዴ ቀደም ሲል በቀላሉ ሲያከናውኑት የነበረውን ሥራ ዛሬ፣ ዛሬ ሲሰሩት ቶሎ ስለሚደክማቸው። 'ጠጁ ይሆን? ይሄን ጠጅ ልተው መሠለኝ' ብለውም ያስባሉ። ምሽት ላይ ግን ወደ ቤታቸው በጊዜ ለመግባት ብዙ አይጓጉም። ሚስታቸው ሲበዛ ነጭናጫና

ተሳዳቢ ሆናለች። ተሾመ በየጊዜው ያኮርፋቸዋል፣ ጥላቻውንም ከማሳየት ወደኋላ አይልም። ታዲያ በጊዜ ወደ ቤት ለመግባት ለምን ይቸኩላሉ? ተምሮ ራሱን ችሎ ይጦረኛል ብለው በብዙ ድካም ከምትገኝ ትንሽ ገቢያቸው ለት/ቤት እየከፈሉ ቢያስተምሩትም ተሾመ ለትምህርቱ ግድ የለሽ ሆኗል። ጭራሽ የድፍረቱ ድፍረት ለት/ቤት ክፍያ የተሰጠውን ገንዘብ አጥፍቶ ገንዘቡን እንዳጠፋው በይፋ ተናግሯል።

ሁለቱ ትንንሽ ልጆቻቸው አመለዘውድና ሚካኤል አባታቸው ማታ ቤት ሲገቡ ደስ ይላቸዋል። ምንም እንኳ በጉያቸው ለእነርሱ የሚሆን ነገር ሸጎጥ አድርገው የሚገቡት ከስንት አንዴ ቢሆንም፣ ምንም እንኳ እነርሱን ለማቀፍና ለማጫወት ብዙም ፍላጎት ባይኖራቸውም፣ ምንም እንኳ ድንቄ ስታናድዳቸው ቢደበድቧትም . . . ሁለቱ ሕፃናት የልጅነት ፍቅራቸውን ለአባታቸው ከመለገስ ወደኋላ አላሉም።

ሰፊ አዳራሽ ውስጥ በክረምት አንድ ጥግ ላይ እሳት ማንደድ አዳራሹን እንደማያሞቀው ሁሉ፣ የሁለቱ ሕፃናት ፍቅር የቀዘቀዘ ልባቸውን አያሞቀውም። እናም ጠጂቱን ይፈልጓታል፣ ያንቆረቁሯታል፤ ከሕይወት አስቀያሚ ገፅታ መሸሸና መደበቂያ ናት፣

-15-

«ፈለጉኝ፡፡ መደበቅ ጀመርኩ፡፡»
ተሸመ ግርማ

በሚቀጥለው ቀን ጠዋት አመለዘውድ ተሸመን ፍለጋ ወደ አስፋልት ሄደች፡፡ ሌሊት ጥሩ እንቅልፍ አልወሰዳትም፡፡ ተሸመን ፈለገችው፡፡ የሚያውቋትን ልጆች አይተውት እንደሆነ ጠየቀች፡፡ ማንም አየሁት የሚላት ሰው ግን አላገኘችም፡፡ ዕንባዋ እንዳይታይባት ከስር ከስር እየጠረገች ወደ ቤቷ እያለቀሰች ተመለሰች፡፡ እናቷ ተጨንቃ እየጠበቀቻት ነበር፡፡

«እ? አገኘሽው?»
«የለም፡፡ አላገኘሁትም፡፡» አለቻት በለቅሶ ሳግ በታፈነ ድምጽ፡፡

እናትና ልጅ ቤት ገብተው ተላቀሱ፡፡

በዚያ ዕለት ምሽትም ተሸመ አልመጣም፡፡

ሶስት፣ አራት፣ አምስት፣ ስድስት. . . አስራ አምስት ቀናት አለፉ፡፡ ተሸመ ወደ ቤት አልመጣም፡፡ አንዳንድ የሰፈሩ ሰዎች እንዳዩት ባይነግሯቸው ኖሮ፣ እጅግ በተረበሹ፣ የሐዘናቸው ክብደት ባቀወሳቸው ነበር፡፡ አመለዘውድ በየቀኑ ትፈልገው ነበር፡፡ አቶ ግርማና ድንቄም ፈልገውታል፣ አስፈልገውታል፡፡ ተሸመን በአካል ሊያገኙት አልቻሉም፡፡

ከሁለት ሳምንት በኋላ ግን አንድ ቀን አመለዘውድ ወንድሟን አገኘችው! በዕድሜ ብዙም ከማይበልጠው ከአንድ ወጣት ጋር ኮተቤ መምህራን ኮሌጅ አካባቢ መንገዱ ዳር ቆሞ ስታየው፣ በህይወቷ ተሰምቷት የማያውቅ ታላቅ ሀሴት ልቧን አጥለቀለቀው፡፡ ዳግመኛ የምታየውም አልመሰላት እያለ ነበር፡፡ ድንገት እንደጭስ በንኖ እንዳይሰወርባት የሰጋች ይመስል ሮጣ አጠገቡ ደረሰች፡፡

«ተሼ! »
«እሺ አመለዘውድ!» አለ ተሸመ ፈገግ ለማለት እየሞከረ፡፡

ላለፉት ሁለት ሳምንታት ከቤተሰቡ አባላት ሲደበቅ ቆይቷል፡፡ ዛሬ እንድታገኘው ሳይፈልግ በድንገት አመለዘውድ ከች ብትልበትም አልከፋውም፡፡ ዘላ ተጠመጠመችበት፡፡ ከእህቱ ቁጣ እንጂ ፍቅር ስላልጠበቀ ትንሽ ተደናገረ፡፡

«ምነው ተሼ?» አለችው የሚበቃትን ያህል ካቀፈችው በኋላ፡
ዝም አላት፡፡ በዝምታ ለአፍታ አፈጠጠችበትና ማልቀስ ጀመረች፡
«እንዲህ ጨካኝ አትመስለኝም ነበር፡፡»

«ያጠፋሁትን ብር ይዤ ልምጣ ብዬ እኮ ነው፡፡» አላት፡፡
«ዛሬ ቤት አትመጣም?»
«ምን ብዬ ነው የምመጣው?»
«እሱን ፈርተህ ነው?»
«ገንዘቡን ሳልይዝ አልመጣም ብዬ ነው፡፡»
«አይ ዝም ብለህ ብትመጣ ምንም አይልም፡፡ እሱ እንዲያውም እንድትመጣ ነው በጣም የሚፈልገው፡፡»

ተሸመ ዝም ብሎ አቀርቅሮ ቆየ፡፡ የግንባሩ ደም ስሮች ተወጣጠሩ፡፡ «እንዲያውም ልንገርሽ፣ ወደ ቤት ተመልሼ አልመጣም፡፡» አላት በራስ የመተማመን ስሜት በገነነበት ረጋ ባለ ድምፅ፡፡

አመለዘውድ ዝም ብላ ለሰከንዶች ዓይኖቿን አፍጥጣ አየችው፡፡ ተሸመ አንዴ ብቻ ዓይኑን ጣል አድርጎባት ዓይኖቿን ለመሸሽ ማዶ፣ ማዶውን ማየት ጀመረ፡፡

አመለዘውድ ብዥ አለባት፡፡ ዓይኖቿ ዳግመኛ በዕንባ ተሞልተው ነበር፡፡ እንባዋን እየጠረገች፣ «ለምን? » አለችው፡፡
«ለምን እንደሆነማ ታውቂያለሽ አይደል?»
«አላውቅም፡፡ ምንድነው ምክንያትህ?»
ተሸመ ዝም አለ፡፡
«ንገረኝ!»
«ገንዘብ ስላጠፋሁ ብቻ አይደለም፡፡ ለድንቄ ፍራንክ አይሰጣትም፡፡ በዛ ላይ ይደበድባታል፡፡ ለኛም ልብስና ጫማ አይገዛልንም፡፡ . . . ስለዚህ እኔ እየሰራሁ ለድንቄ ገንዘብ እሰጣታለሁ ብዬ ነው፡፡»
«ምንድነው የምትሰራው?»
«እዚህ ታክሲ ተራ ዕቃ እየተሸከምኩ ፍራንክ አገኛለሁ፡፡»
«ትምህርትህንስ ልታቋርጥ ነው?»
«አዎ»
«ለምን? »
«ቀስ ብዬ፣ . . . ወይ የማታ እማራለሁ፡፡» እሷን ደስ ይበላት ብሎ እንጂ የመማር ጉጉት አልነበረውም፡፡
«ኧረ ተሸዬ ግድ የለህም፤ ትምህርት ከምታቋርጥ ቤት ብትመለስ ይሻልሃል፡፡ አባታችንም'ኮ ቤት እንድትመጣ ይፈልጋል፡፡» ብላ ተማጸነችው፡፡

በሹፈት ዓይነት ሳቅ አለ፡፡ ወዲያው ፊቱ ላይ ንዴት ተነበበ፡፡

«ምን ይፈልጋል? ተይው እሱ ዝም ብሎ ነው! እናታችንን ከመደብደብ በስተቀር ሌላ ምንም የሚያደርገው ነገር የለም፡፡» አለ በብስጭት እጁን እያወናጨፈ፡፡

«መቼም እንደሚወድህ ታውቃለህ አይደል? ተሸዬ፣ ተሼ እያለ አይደል የሚጠራህ:: »

ዝም አላት::

«ተው ተሸዬ እንዲህ አትሁን::»

«በቃ ወስኛለሁ:: ካሁን በኋላ ወደ ቤት አልመጣም:: እናቴን ሲደበድባት ከማይ ጎዳና ላይ ብኖር እመርጣለሁ::» አላት ቆራጥነት በሚደመጥበት ድምፅ::

በረጅሙ ተነፈሰች::

«እሺ እናታችንን እንኳ መጥተህ አታያትም?»

«እመጣለሁ»

«መቼ?»

«አንድ ቀን»

ከሰሞኑ አባብላ ወደ ቤት እንደምታስገባው ስላመነች ተረጋጋች::

«እሺ ዛሬ የምትበላው አግኝተሃል? »

«አዎ»

«ሥራ ባይኖርስ? ፍራንክ ብታጣስ? »

«ጓደኞቼ ስላሉ ከእነሱ ጋር ተካፍለን እንበላለን::»

«ጓደኞችህ እነማን ናቸው?»

«ይኸው እሱ አንዱ ነው::» በአገጩ ፈንጠር ብሎ ወደቆመው ጓደኛው አመለከታት:: «ሌሎችም አሉ::»

«የትስ ታድራለህ? ብርድ አይመታህም? »

«በቃ ሂጂ! ለኔ ብዙ አትጨነቂ::» አላት ወደ ታክሲ ተራው ዓይኖቹን እየወረወረ::

«ተው ተሸዬ! ተው ዛሬ ማታ ወደ ቤት ና!»

«በይ ቻው!» ብቻዋን ጥሏት ወደ ጓደኛው ተመለሰ::

አመለዘውድ በቆመችበት ደርቃ ወንድሟን በሃዘኔታ ስታየው ቆየችና ወደቤት አዘገመች:: መንገድ ላይ የወንድሟ ነገር አሳዝኗት አለቀሰች:: ወንድሟን በቅርቡ ወደ ቤት እንደምትመልሰው ግን በልቧ ጽኑ ተስፋ አሳደረች::

አመለዘውድ እንዳሰበችው ተሸመ በቀላሉ ወደ ቤት የሚመለስ አልሆነም:: ሳምንታት አለፉ:: በየቀኑ እየሄደች ትጨቀጭቀዋለች:: ይሰማታል ግን አይቀበላትም::

ወራት አለፉ:: ተሸመ የጎዳና ውሎውንና አዳሩን ለመደው:: ከቤተሰቡ ድህነትና የጓዳ ችግር ራሱን ማግለሉ የተሻለ ሰላምና ነፃነት ሰጠው:: አመለዘውድ አልፎ አልፎ ካልሆነ በስተቀር ቢያንስ በቀን አንዴ ሳታገኘው

አትውልም:: ወደ ቤት እንዲመለስ ከመወትወትም ተቆጥባ አታውቅም:: ጥረትና ድካሟ ሁሉ ግን በጭንጫ ላይ ያረፈ ዘር ሆነ::

ከበርካታ ወራት በኋላ ነበር አቶ ግርማ ተሸመን ኮተቤ ኮሌጅ ፊት ለፊት አንድ ቀን ያገኙት::

«ምነው ልጄ? ምን ክፉ ነገር ባንተ ላይ አደረግኩ? ለምን ከቤት ጠፍተህ ቀረህ?» አሉት:: ፈገግ ሊሉ ቢሞክሩም አልቻሉበትም::

«ያጠፋሁትን ብር ልመልስልህ ብዬ ነበር::» አላቸው::

«እሱማ አንዴ ጠፍቷል፣ ተወው:: እኔ መልስልኝ አልኩህ?»

ዝም አላቸው::

«ለምንድነው ወደ ቤት የማትመጣው?»

«እዚህ ስለሚመቸኝ ነው::»

«እኔ ምን አደረግኩህ? ለመሆኑ መትቼህስ አውቃለሁ?»

«ለምን እናቴን ትመታታለህ?»

«ልጄ ነህ፤ ያውም የበኩር ልጄ:: ከቤት ወጥተህ እንድትቀር፣ ባለቤት እንደሌለው ውሻ ጎዳና ላይ እንድትንከራተት አልፈልግም:: እንድትማር ጥሩ ደረጃ ላይ እንድትደርስ ነው የምፈልገው::»

«እናቴን የምትመታት ከሆነ፣ ካንተ ጋር መኖር አልፈልግም::»

ሊያባብሉት ሞከሩ:: ተሸመ ፍንክች የሚል አልሆነም::

ተስፋ ቆረጡ፤ አዘኑም::

«በል የሚያዋጣህን አንተ ታውቃለህ:: ወደ ቤት መምጣት ከፈለግክ ግን እኔ አልከለክልህም::» ብለውት ሄዱ::

ከእናቱ ጋር ደግሞ ሌላ ቀን ተገናኙ::

የገብርኤል ዓመታዊ ክብረ በዓል ስለነበር እሱና የጎዳና ተዳዳሪ ጓደኞቹ ከቤተሰቦቹ ቤት በቅርብ ርቀት ወደሚገኘው ቅዱስ ገብርኤል ቤተክርስቲያን ሄደው ነበር:: ቤተክርስቲያን ቆይተው ወደ አስፋልት አቋራጭ በሆነው በነተሸመ ሰፈር ውስጥ ሲያልፉ፣ ከጎረቤታቸው ከወ/ሮ ሻሼ ሱቅ አጠገብ እናቱ ተቀምጣ አያት:: ሊደበቃት አልሞከረም:: ቀጥታ ወደ እሷ ሄዶ፣ «ድንቄ!» ብሎ ጠራት::

ዞር ብላ አየችው:: ዓይኖቿን ማመን አልቻለችም::

«አንተ?! . . . ተሼ ነህ እንዴ?!» ከተቀመጠችበት አንዳች ነገር ያስደነገጣት ያህል ተስፈንጥራ ተነሳች:: ለአፍታ ፍዝዝ ብላ አየችው::

ተሸመ እንዳያቅፋትና እንዳይስማት ሁኔታዋ ግራ አጋብቶት፣ ባለበት እንደቆመ፣ «ደህና ነሽ?» አላት ፈገግ ብሎ::

ድንቄ ድንገት በጥፊ አጮለችው፡፡ ትከሻውን በጡጫ መታችው፤ ጀርባውን ደለቀችው፡፡

የዱላ መዓት እወረደችበት፣ «አንተ ነህ እንዴ?!? . . . አንተ ዱርዬ! . . . ተሼ ነህ?. . .» ትላለች ቁና ቁና እተነፈሰች፡፡

ተሸመ ባልጠበቀው የእናቱ ቁጣና ድብደባ ከበላዩ የድንጋይ ናዳ የሚወርድበት ጋራ ሥር ያለ ሰው ሊሰማው የሚችለው ዓይነት ድንጋጤ ተሰማው፡፡ በጥፊና በጡጫ ስታጣድፈው ራሱን ለመከላከል ከመሞከር በስተቀር አንድም ቃል ለመናገር እንኳን ዕድል አላገኘም፡፡ ድንቄ እየመታችው ማልቀስ ጀመረች፡፡ ድንገት የምትንሰፈሰፍለትን ልጇን መደብደብ አቁማ ጎትታ ደረቷ ላይ ለጥፋ አቀፈችውና ጸጉሩን፣ ግንባሩን፣ ጉንጩን እየሳመች ተንሰቀሰቀች፡፡

«አንተ ዱርዬ! አንተ ጨካኝ! . . . ደህና ነህ ግን ተሽዬ? . . .» ትለዋለች አልፎ፣ አልፎ ከእቅፏ አውጥታ ትከሻዎቹን ይዛ እያየችው፡፡ ጎተት አድርጋ ደግሞ ደጋግማ ትጨመጭመዋለች፡፡

ለበርካታ ደቂቃዎች በዚህ ሁኔታ ቆዩ፡፡

«በል ና እንሂድ!» አለችው የእናትነት ፍቅሯንና ናፍቆቷን ጭምጭም አድርጋው ካሰከነች በኋላ፡፡

«የት?» ብሎ ጠየቀ በጥቂት ደቂቃዎች ውስጥ የዱላና የፍቅር ዶፍ የዘነበበት ተሸመ ተገርሞና ግራ ተጋብቶ፡፡

«ወደ ቤት ነዋ! ኋላ የት ልትሄድ ነው?» አሁን ደግሞ የመገረሙ ተራ የድንቄ ሆነ፡፡

«ሌላ ቀን እመጣለሁ ድንቄ፡፡» አላት፡፡

«ምን? . . . ምን አልክ? . . . ተመልሰህ ልትሄድ ነበር እንዴ የመጣኸው?!» በቁጣ ዓይኖቿን አፈጠጠችበት፡፡

«ዛሬ ከጓደኞቼ ጋር ገብርኤል ስመጣ ነው ያገኘሁሽ፡፡» አላት አጎንቻቸው በግርምት ሳልተው ጥቂት እርምጃዎች ርቀው ወደሚያዩዋቸው ጓደኞቹ እያየ፡፡

ድንቄ ለመጀመሪያ ጊዜ ጓደኞቹን አስተዋለቻቸውና «እናንተ! የት ታውቁታላችሁ?!» ብላ እነርሱም ላይ አፈጠጠች፡፡ «ልጄ ነው! . . . የኔ ልጅ ነው፡፡ ሂዱ ከዚህ! ጥፉ ከዚህ! . . . ቀጥሉ!. . . ዱርዬ ሁላ! ከነዚህ'ጋ ገጥመህ አይደል እኔን የተውከኝ?»

«ሂዱ! እደርስባችኋለሁ፡፡» አላቸው ተሸመ በእናቱ ሁኔታ እየሳቀ፡፡ ጓደኞቹ ግን ፈገግ እንኳን አላሉም፡፡ የእናትነት ፍቅሯ ያስደነቃቸውን ያህል ቁጣዋም አስፈርቷቸዋል፡፡

«የት ነው የምትደርስባቸው? ቀጥል አንተም ወደ ቤት!» ወደ ጓደኞቹ ዞራ፣«ሂዱ'ኮ ነው ምለው! ቀጥሉ!» አለቻቸው በአመልካች ጣቷ ወደ አስፋልት ወደሚወስደው መንገድ እያመለከተቻቸው፡፡

ጓደኞቹ ተንቀሳቀሱ፡፡

«ሌላ ቀን እመጣለሁ አልኩሽ'ኮ ድንቄ» አለ ተሸመ ፊቱን በፈገግታ ሞልቶ፡፡

«ዝም በል! አታፍርም እንዲህ ስትል? ከስንት ጊዜ በኋላ መጥተህ ሌላ ቀን እመጣለሁ ትላለህ!?» ጭንቅላቱ ላይ በጥፊ መታችውና ወደ ቤታቸው አቅጣጫ ጎተተችው፡፡

እናትና ልጅ መሃል መንገድ ላይ መጓተት ጀመሩ፡፡

«ነገም ቢሆን እመጣለሁ ድንቄ፡፡»

«ስፈልግህ ኖሬ ዛሬ እንዲህ አግኝቼህማ አለቅህም!»

ተሸመ ብዙ ታግሎ ራሱን አስለቀቀና ሮጦ አመለጣት፡፡ ወደ አስፋልት ሲሄድ እንባው በጉንጮቹ እየወረደ ነበር፡፡ ለራሱ ሳይሆን ለእናቱ አዘነላት፡፡

ከዚያች ዕለት በኋላ ተሸመ በየጊዜው እየሄደ እናቱን ይጠይቅ ጀመር፡፡ ታዲያ ከሄደም አባቱ ቤት የሌሉበትን ሰዓት አስልቶ ነበር የሚሄደው፡፡

እናቱን፣ «ድንቄ ይኸው ለቡና ይህችን ፍራንክ'ኮ ልሰጥሽ ነው የመጣሁት፡፡» ብሎ ጥቂት ብሮች ሲያሳያት ብሩን እየተቀበለችው የምሬት ሳይሆን የልማድ ንጭንጯን ትጀምራለች፡፡

«አንተ ዱርዬ'ኮ ነህ! እዚህ ቤት ማስገባትም አልነበረብኝም፡፡»

«አይ ድንቄ!» እያለ ተሸመ ይስቃል፡፡

«ዝም በል! የአባትህን ብር አጥፍተህ ትስቃለህ?!»

ገንዘብ የሌለው ቀን መጥቶ ደግሞ፣ «ድንቄ ርቦኛል፡፡ ባክሽ ምሳ ካለ ስጪኝ!» ሲላት አትጨክንበትም፡፡ ያለውን ታቀርብለታለች፡፡

ተሸመ አልፎ፣ አልፎ ለእናቱ ትንሽ ገንዘብ መስጠቱ ከጎረቤት ወይም ከሌሎች ሰዎች ዘወትር ለሚቀርብለት፣ «ቤት ለምን አትገባም?» የሚል ጥያቄ መልስ ለመስጠት ረዳው፡፡

«ሠርቼ ለእናቴ የቡና መግዣ እሰጣታለሁ» ይላል፡፡

ድንቄ የቡና ሱሰኛ ናት፡፡ ከቤት ከመውጣቱ በፊት እናቱ ቡና ካላገኘች በጣም ስለምትነጫነጭ፣ ተሸመ ይናደድባት ነበር፡፡ አንድ ጊዜ እንዲያውም ቡና መጠጣት እንድታቆም፣ ሳታየው ጀበናና ስኒዎች ሰብሮባት ነበር፡፡ ለጀበናና ስኒ መግዣ ተጨማሪ ወጪ ከመውጣቱ በስተቀር ግን ይህ ሙከራው ድንቄን ቡና ከመጠጣት አላገዳትም፡፡

-16-

«ለባትየው ሳንባ ያማቸዋል:: ይተኛሉ፣ ይነሳሉ::»
ወ/ሮ የሺ ካሰው

በቅርቡ አቶ ግርማ ወ/ሮ አስገደች የተባሉ ሴት ቤት በአትክልተኝነት ተቀጥረው እየሰሩ ነው:: በወር መቶ ሃምሣ ብር ይከፈላቸዋል::

ድንቄ አራተኛ ልጅ አርግዛለች:: . . .

አቶ ግርማ ሰሞኑን እያሳላቸው ነው::

«ኃይለኛ ጉንፋን ሊይዘኝ ነው መሰል› ይላሉ አፋቸውን በመዳፋቸው ሸፍነው እየሳሉ::

ሌሊትም ሳል ይቀሰቅሳቸዋል:: ማታ፣ ማታ በዝንጅብል የተፈላ ሻይ መጠጣት አዘወተሩ:: ነጭ ሽንኩርትም በሉበት:: አልተሻላቸውም:: ለጥቂት ሳምንታት ሳሉ ቀጠሉ:: ፊታቸው መክሳትና መገርጣት ጀመረ::

«መጠጡ ይሆን ያባሰብኝ?» ብለው ጠጅ መጠጣት አቆሙ::

ጉንፋን የመሰላቸው ሳል እየባሰባቸው እንጂ እየተሻላቸው አልሄደም:: ብርድ ብርድም ይላቸው ጀመር::

«ይሄ ነገር ሳምባ እንዳይሆን እስቲ ለማንኛውም ተመርመር!» የሚሏቸው ሰዎች በዙ::

ወ/ሮ አስገደች ሊያሳክሟቸው ፈቃደኛ ነበሩ:: አንድ ቀን ሐኪም ቤት ሄዱ:: በሽታቸው የሳምባ ነቀርሳ (ቲቢ) እንደሆነ ተነገራቸው:: መርፌና ኪኒን ታዘዘላቸው:: መርፌውን ለአንድ ወር ተወግተው ጨረሱ:: ኪኒኑንም መውሰድ አላቋረጡም፣ ግን ሰውነታቸው ከጊዜ ወደ ጊዜ እየመነመነ ሄደ:: በቂ ምግብ አያገኙም:: ቢያገኙም በሽታውን ለመቋቋም የሚያስችላቸው ገንቢ ምግብ አልነበረም:: ወ/ሮ አስገደች ላሞች አሏቸው:: አንድ ሊትር ወተት በየቀኑ በነጻ እንዲወስዱ ፈቀዱላቸው:: አቶ ግርማ ግን አሁንም በበሽታው መዳከማቸውን ቀጠሉ::

ያሉት የቤተሰቡ አባላት ጠግበው ሳያድሩ፣ኑሯቸው ፈቀቅ ሳይል፣ . . . አንድ ቀን ታደለ የተባለ አራተኛ ሕፃን ቤተሰቡን ተቀላቀለ::

አቶ ግርማ በበሽታቸው ምክንያት አቅም እያነሳቸው ነው:: ወደ ሥራ ሲሄዱ ቁልቁለቱ እንኳ፣ ያደክማቸው ጀምሯል:: ሲመለሱማ ወደሰፈራቸው በሚወስደው ዳገታማ መንገድ መጓዝ ቀጥ ያለ ገደል የመውጣት ያህል ጭንቅ ሆነባቸው:: እንደ ኤሊ እያዘገሙ አሁንም፣ አሁንም መንገድ ዳር ለማረፍ ይቀመጣሉ:: ይዘውት የሚመጡት አንድ ሊትር ወተት በየደቂቃው ክብደት እየጨመረ ኩንታል የተሸከሙ ያህል ይከብዳቸዋል::

ለበርካታ ደቂቃዎች መንገድ ዳር ቁጭ ብለው ያርፋሉ:: ትንሽ ትንፋሻቸው መለስ ሲል ደግሞ ሽቅብ የኤሊ ጉዟቸውን ይቀጥላሉ:: ብዙም ሳይራመዱ ሰውነታቸው ይዝላል:: ወገባቸውን ይዘው ቆም ይሉና ትንፋሽ ለመሰብሰብ ይሞክራሉ:: ለመቀመጫ የሚሆን ድንጋይ ካዩም አረፍ ይላሉ:: በፊት በአስርና በአስራ አምስት ደቂቃ የሚወጡት ዳገት፣ አሁን ሰላሳና አርባ ደቂቃ ይፈጅባቸው ጀመር::

አንድ ቀን አመሻሽ ላይ እግሮቻቸውን እየጎተቱ ወደ ቤት ገቡና ከተሰጣበት ገመድ ንፋስ አውርዶ እንደጣለው እርጥብ ልብስ የሚተኙበት ፍራሽ ላይ እንዘጭ ብለው ተቀመጡ:: ሲያቃስቱና በረጅሙ ደጋግመው ሲተነፍሱ ቆዩ::

«ምነው? አሞሃል እንዴ?» አመለዘውድ ቆም ብላ ጠየቀቻቸው::

«አመለ አልቻልኩም! ኡህ! . . . መንገድ ላይ በጣም ስለሚደክመኝ፣ ከነገ ጀምሮ አንቺ ብትሸኚኝ ይሻላል::» አሏት::

«እም፣ ትሸኝህ!» ድንቄ አዲሱን ልጃቸውን ታደለን አቅፋ እንደ ወንበር በሚገለገሉበት የዛፍ ጉቶ ቅርጽ ባለው ድንጋይ ላይ ተቀምጣለች::

ህጻኑ ታደለ ከወ/ሮ አስገደች ቤት የሚመጣውን ወተት ከአባቱ ጋር እየተጋራ ስለሚጠጣ ሰውነቱ ፋፍቷል::

«እሺ! ምን ችግር አለ? እሸኝሃለሁ::» አለች አመለዘውድ አንድ ጥግ የተጣደ ብረት ምጣድ ላይ ለራት ወደጠፈጠፈችው ቂጣ እተራመደች:: «. . . ኧረ ማታም ስትመለስ አስፋልት ጠብቄህ ደግፌህ እመጣለሁ::»

«እም ታምጣህ!» አለች ድንቄ ዞር ብላ ለአፍታ አቶ ግርማን እያየች::

«ጎሽ የኔ ልጅ! ያላንቺ ማን አለኝ:: ያ ዱርዬማ እንዲህ ታምሜና ከስቼ፣ እንኳን ሊያስታምመኝ፣ ‵አባቴ እንዴት ነህ?′ ሊል እንኳ አልመጣ::»

«እሱም አንድ ቀን ወደ ቤት ይመጣል:: ሁላችንም አንድ ላይ አብረን እንኖራለን::» አለች አመለዘውድ::

«እዬ! ትምህርት አይወድ:: ባይመለስ ይሻላል:: ይሄኔ ጫትና ሲጋራ ለምዶ ይሆናል:: ኡህ! . . . ብቻ ሌባ ሆኖ አንዱ እጅ ከፍንጅ ይዞ እንዳይገድለው::»

«ኧረ! እንደዛማ አይሆንም::» አለች አመለዘውድ ድንጋጤና መረበሽ በሚደመጥበት ጎላ ያለ ድምፅ:: የምትሰራውን ሥራ ቆም አድርጋ አባቷን እየቻቸው::

«ሌባ መሆኑማ የት ይቀራል?! የዱርዬ መጨረሻ አያምርም::» አለች ድንቄ::

«እሱን ተዪው! ይልቅ እኔ የጤናዬ ነገር ነው ሚያስጨንቀኝ:: አህ! . . . ኡህ!» አሉ አቶ ግርማ እያቃሰቱ::

«አይዞህ! በቃ ከነገ ጀምሮ እኔ እሸኝሃለሁ።» አለች አመለዘውድ።

ጫማቸውን ለማውለቅ እየሞከሩ፣ «እሺ አመለ! . . . እሺ የኔ ልጅ! እህ! . . . እህ!. . . እሺ የኔ አመለዘውድ!» አሉ አባቷ ድምጻቸው ውስጥ ለአመለዘውድ ያላቸው ጥልቅ ፍቅር በጉልህ እየተደመጠ።

አመለዘውድ የጫማቸውን ክር ለመፍታት እንዳጎነበሱ ቁና፣ ቁና ሲተነፍሱና ሲያቃስቱ አስተዋለች።

«ቆይ እኔ ልፍታልህ!» አለችና ፈጠን ብላ ከፊት ለፊታቸው ተቀመጠችና የጫማቸውን ክር ፈትታ አወለቀችላቸው።

አቶ ግርማ እያቃሰቱ የመነመኑ እግሮቻቸውን ፍራሹ ላይ ሰቀሉ።

«እንዲያው የእንጀራ ነገር ሆኖብኝ እንጂ ሥራ አቁሜ፣ ቤት ተኝቼ መዋል ነበረብኝ።» እያጉተመተሙ ተጋደሙ።

አመለዘውድ አባቷን ቆም ብላ ቁልቁል አየቻቸው። በጣም ከስተዋል። በሱሪያቸው ውስጥ ጭን ለማለት የሚከብድ አጥንት ነው የሚታየው። የፊታቸው አጥንቶች ወጣ፣ ወጣ ብለው መታየት ጀምረዋል። አንድ አይነት ፍርሃት ልቧን አቋርጦ አለፈ። ግን ከነገ ጀምሮ ወደ ሥራ ሲሄዱና ሲመለሱ አብራቸው እንደምትሆን ስታስብ፣ የሷ እርዳታና ድጋፍ የጤናቸውን ሁኔታ እንደሚያሻሽለው ተስፋ አደረገች።

«አይዞህ!» አለች።

አቶ ግርማ በጭስ በጠቆረው የቆርቆሮ ጣሪያ ላይ የተከሉትን ዓይናቸውን ሳይነቅሉ፣«ይሻለኛል ልጄ!» አሷት ማሰብና መተከሟን አስተውለው።

እንደእውነቱ ከሆነ ግን እንደሚሻላቸውና የድሮ ጤናቸው እንደሚመለስላቸው ተስፋ ማድረግ ጉም ለማቀፍ የመሞከር ያህል የማይታሰብና የማይታለም እየሆነባቸው ነው።

-17-

«ኡ! እሷንማ ብጣም ነው የሚወዳት! ስለማይችል ትሸኘዋለች፣ ሥራው ቦታ ታደርሰዋለች። ማታ አስፋልት ዳር ጠብቃ ይዛው ወደ ቤት ትሄዳለች።»

ወ/ሮ አበበች ገመቹ

በሚቀጥለው ቀን ጠዋት አቶ ግርማ ወደ ሥራ ሲሄዱ ከአልጋቸው ለመነሳት ሲሞክሩ ሰውነታቸው ተሳሰረባቸው።

«ዛሬስ ባልሄድ ይሻላል» ከብርድ ልብሳቸው ውስጥ አጥንትና ቆዳ ብቻ የሆነ እግራቸውን አውጥተው በጭንቀት ተውጠው አጉተመተሙ።

ድንቂና ታደለ በፍራሹ ሌላ ጥግ ተኝተዋል። አመለዘውድ ጭራሮና ቅጠል ይዛ ከውጭ ገባች።

«አመለ! ዛሬስ ከሥራ ልቅር» አሉ አቶ ግርማ። ልክ ቀጣሪያቸውን ፍቃድ የሚጠይቁ ይመስሉ ነበር።

«ለምን? እኔ'ኮ እሸኝሃለሁ» አለቻቸው ጭራሮና ቅጠሎቹን እንደያዘች ፊት ለፊታቸው ቆማ።

«ልሂድ ብለሽ ነው? . . . አሞኛል»

«ምነው? ምን ሆንክ?»

«አሞኛል። ዛሬ ባርፍ ጥሩ ነው።» አሉ ጭንቀት ከፊታቸው እየተነበበ።

«በቃ ወተቱን አሙቄ ልስጥህ»

ጭራሮና ቅጠሉን ምድጃው አጠገብ ጣለችና እሳት ለማቀጣጠል ቁጭ አለች።

ድንቂ ከተኛችበት ቀና ብላ ፊታቸው ላይ ህመምና መረበሽ የሚስተዋልበትን ባለቤቷን አቶ ግርማን አየቻቸው። ከአመለዘውድ ጋር የተነጋገሩትን ሰምታለች።

«ካመመህ ቅራ! ምን ያስጨንቅሃል? አንተ ደህና ከሆንክ ሥራው ነገ ከነገ ወዲያ ይሰራል።» አለቻቸው።

አቶ ግርማ እንዲህ መባል ነበር የሚፈልጉት። ዝም ብለው ሲያስቡ ቆዩና ብርድ ልብሱን ተከናነቡት።

አቶ ግርማ ከሁለት ቀናት በኋላ ሻል ያላቸው ሲመስላቸው፣ ወደ ሥራ ለመሄድ ተነሱ። ከአመለዘውድ ጋር ሆነው መንገድ ጀመሩ። ቀስ እያሉ ነበር የሚያዘግሙት። አመለዘውድ አንዳንዴ ሳታስበው ቀድማቸው ትራመድና፣

ፍጥነቷን ከአባቷ እኩል ለማድረግ ራሷን ገታ አድርጋ ቆም ብላ ትጠብቃቸዋለች።

አቶ ግርማ አስፋልት እስኪደርሱ ሦስት ጊዜ መንገድ ዳር ቁጭ ብለው አረፉ። የሚያውቋቸው የሰፈር ሰዎች በመንገድ ሲያልፉ ሰላምታ ይሰጡዋቸው። አንዳንዶቹም ቆም ብለው ያናግሯቸዋል። መንገዱ ላይ ምንም ሰው ባይኖር ይመኛሉ። ማውራት ራሱ ያደክማቸዋል። እንዲህ ደክመውና ከስተው በመታየታቸው ሀፍረት ይሰማቸዋል። የዝቅተኝነት መንፈስ በአዕምሯቸው ይንሰራፋል።

በፊት ሰዎች፣ «ዋናው ነገር ጤና። ከጤና በላይ ምን አለ?!» ሲሉ እንደተራ አባባል ነበር የሚሰሙት። አሁን አራት፣ አምስት እርምጃ ለመራመድ ጭንቅ ሲሆንባቸው፣ ጤና ከሁሉም፣ ከምንም ነገር በላይ መሆኑ በደንብ ገብቷቸዋል። ጤነኝነትን እጅግ ይናፍቃሉ። ጤነኛ ሆነው በፍጥነት ተራምደው የሥራ ቦታቸው መድረስ፣ የሚቆፈረውን መቆፈር፣ የሚታጨደውን ማጨድ፣ የሚታረመውን ማረም፣ የታዘዙትንና መስራት ያለባቸውን ሁሉ በትጋትና በቅልጥፍና ማከናወን ከሁሉም የላቀ የፈጣሪ ፀጋ መሆኑ ይሰማቸዋል። በመታመማቸው እጅግ ያዝናሉ። ቅስማቸው ሰብር፣ ሞራላቸው ድቅቅ ብሏል።

አርፈው ሲነሱ አመለዘውድ ወገባቸውን በቀጫጭን እጆቿ ደግፋ ታነሳቸዋለች። ደጋግማ፣ «አይዞህ!» እያለች ከአባቷ አጠገብ ቆም ብላ አባቷን ለማበረታታት ትሞክራለች።

ከአስፋልቱ በኋላም የሚቀራቸው መንገድ ረጅም ነው። አብዛኛው መንገድ በታክሲ አርባ አምስት ሳንቲም ተከፍሎ መሄድ ቢቻልም፣ አቶ ግርማ የታክሲ ለመክፈል አቅም የላቸውም። ያላቸው ምርጫ በእግር መሄድ ነውና የሴት ልጃቸውን ቀጭን ትከሻ ደገፍ እያሉ ጥርሳቸውን ነክሰው አዘገሙ።

የአስፋልት መስመሩን ይዘው ሲያዘግሙም በተጨማሪ አራት ጊዜ ያህል መንገድ ዳር ቁጭ ብለው ማረፍ ነበረባቸው። ትንፋሽ ለመሰብሰብ ጥቂት ተራምደው ቆም ለማለትም ይገደዱ ነበር።

«ግን እንደዚህ ሆነህ እንዴት ልትሰራ ነው?» አመለዘውድ ወደ ወ/ሮ አሰገደች ቤት ሲቃረቡ ሃሳብ ገብቷት ጠየቀቻቸው።

«አይ ቢያንስ ውሃ ማጠጣት አያቅተኝም።» አሏት። «ሴትየዋ ቢያዩኝ ደግሞ ጥሩ ነው። ዝም ብዬ መቅረቴ ደግም አይደል።»

ግቢው በር ላይ ሲደርሱ፣ «በይ ሂጂ!» አሏት።

የያዘችውን ባዶ የወተት ማምጫ ዕቃ እየሰጠቻቸው፣ «በኋላ ስንት ሰዓት መጥቼ ልውሰድህ?» ብላ ጠየቀቻቸው። አቶ ግርማ ምሳ ብቻ ሳይሆን ቁርስም ወ/ሮ አሰገደች ቤት በነጻ ስለሚመገቡ ምሳ አይዙም።

«አሥራ አንድ ሰዓት ተኩል ሲሆን አስፋልቱ ዳር ጠጅ ቤቱ አጠገብ ጠብቂኝ።»

«እማማ ልኬ ጠጅ ቤት?»

«አዎ»

«እሺ እዚህ ድረስ እመጣለሁ።»

«አይሆንም! አይሆንም! እዚያው ጠብቂኝ። እኔ ቀስ እያልኩ እዚያ መድረስ አያቅተኝም።»

«ተው! ግድ የለም! እኔ'ኮ አይደክመኝም።»

«አይሆንም አልኩሽ!» ቆጣ እንደማለት አሉ።

አመለዘውድ ቆማ ታያቸዋለች።

ዞር ብለው አይተዋት፣ «በይ ሂጂ!» አሉ በሩን እያንኳኩ።

-18-

«በጣም ትመክረኝ ነበር:: በሀይወቴ አላማ እንዲኖረኝ፣የጫት፣ የመጠጥ፣ የሲጋራ ሱስ እንዳይዘኝ ትመክረኝ ነበር:: እኔም በእሁቴ ምክንያት ጫት፣ መጠጥ፣ ሲጋራ ሳልቀምስ ነው የኖርኩት::»

ተሾመ ግርማ

አመለዘውድ ወደ ቤት ስትመለስ አስፋልት አካባቢ ተሾመን በዓይኗ ፈለገችው:: *ያውና!* ከአንድ በዕድሜ ብዙም ከማይበልጠው ልጅ ጋር የአንድ ቡና ቤት ግድግዳ ተደግፎ ቆሟል:: ሁልጊዜ ወንድሟን ስታየው ለወራት ተለይታው የቆየች ያህል በጣም ደስ ይላታል:: ወደ እሱ ስትቀርብ አያት:: ከጓደኛው ተነጥሎ ወደ እሷ መጣ::

«ተሼ እንደምን አደርክ?»

ተጨባበጡ::

«ደህና:: ምነው ዛሬ በጠዋት መጣሽ?»

«አባታችንን ወደ ሥራ ቦታ ልሸኘው ብዬ ነው:: ሰሞኑን አሞታል::»

ምንም ሳይል አቀርቅሮ ለአፍታ ዝም አለ::

«ተሼ፣ እባክህ አንተም ብርድ እንዳይመታህ ተጠንቀቅ!» አለችው ፊቷ ላይ ጭንቀት እየተነበበ:: ተሾመም እንዳባቷ ሲሰቃይ ለአፍታ አስባ ነበር የተረበሸችው::

«እኔ ምንም አልሆንም::» አላት ፈገግ ብሎ:: እሷ እናት እሱ ልጅ የሆኑ ያህል ተሰማው::

«ለምንድነው ግን አባታችንን መጥተህ የማትጠይቀው?»

«ብጠይቀውስ ምን አደርግለታለሁ? ተሸክሜ ለዛሬ የምትሆነኝን የማገኝ ኩሊ ነኝ::»

«እንደዚያ አትበል:: አባትህ አይደል እንዴ?! ልጁ ስለሆንክ ይወድሃል::»

«ይወደኛል ብለሽ ነው?» 'ተሳስተሻል አይወደኝም' የሚል መልስ ያዘለ ጥያቄ ነበር::

«አዎ፣ በጣም ይወድሃል:: 'እንዴት ነህ? ተሻለህ ወይ? እግዜር ይማርህ::' እንድትለው ይፈልጋል?»

ተሾመ አቀርቅሮ ዝም አለ:: ፈገግ ያለ ይመስላል:: ፈገግታው የትካዜው መሸፈኛ እንዲሆን ፈልጎ አልተሳካለትም፤ ሙት ፈገግታ ነበር::

«ደግሞ አሁንኮ መጠጣት ትቷል:: ድንቄንም አይደበድባትም:: አሁን እንደ ድሮው ቤታችን አይረበሽም:: አሁን ቤት ተመልሰህ ብትገባ ጥሩ ነው::»

«ስለታመመ ተገዶ ነዋ መጠጣትም፣ እሷንም መደብደቧ ያቆመው:: ሲሻለው እንደገና መጠጣት መጀመሩ ይቀራል?»

«እንደዚህ ታሞ ከተሻለው እንኳ ተመልሶ ጠጪ የሚሆን አይመስለኝም::»

«አይመስልሽም?»

«አይመስለኝም!»

«እሺ ታዩያለሽ!»

ይህን ክርክራቸውን ወደደችው:: አባቷ እንደሚሻላቸው እርግጠኛ ሆነው ወይም መስለው ነበር የሚከራከሩት:: ሰሞኑን የአባቷ በጠና መታመም የፈጠረባትን ከበላዩዋ ያለማቋረጥ የሚያንዣብብ የፍርሃት ደመና የሚበታትን ክርክር ሆነላት::

«ተሼ አንተ ግን ሱስ እንዳይዝህ:: መጠጥ፣ ሲጋራ፣ ጫት ንክች እንዳታደርግ! አደራ ተሽዬ!» ጭንቀት ፊቷ ላይ እየተነበበ ክንዱን ይዛ ተማፀነችው::

«ኧረ እኔ ጠጥቼም፣ አጭሼም አላውቅም»

«ጫትስ ትቅማለህ?» ደንግጣ ጠየቀችው::

«ቅሜም አላውቅም:: ከዚህ በፊትስ ነግሬሽ አይደል?!» አላት እየሳቀ::

«ተሼ! የመጠጥም ሆነ የሌላ ነገር ሱስ ለማንም አይጠቅምም:: ጓደኞችህ የሚገፋፉህ እንኳ ቢሆን እምቢ በላቸው:: እሺ?»

«ብዙ ጊዜ ነገርኩሽ'ኮ እኔ ምንም ዓይነት ሱስ የለብኝም::»

«እም ተሼ፣ መጠጥ፣ ሲጋራ፣ ጫት ንክች እንዳታደርግ!»

«አይዞሽ፤ አላደርግም::»

ሳቅ አለና ፊቱ ላይ ደስ የሚል ፈገግታ እየተነበበ ታናሽ እህቱን በፍቅር አያት:: በእህቱ ሁልጊዜ ደስተኛ ነው:: ይወዳታል:: አልዋሻትም:: መጠጥ፣ ሲጃራና ጫት አምረውት፣ አጓጉተውት ወይም ፈልጓቸው አያውቅም::

አመለዘውድ ፈገግታውን አስተዋለችው:: በጣም አልፎ፣ አልፎ የሚያሳያት ዓይነት ደስ የሚል ልባዊ ፈገግታ ነበር:: በሐዘንና ጭንቀት የተኮማተረውን ልቧን በደስታ ሞልቶ የሚያፍታታ ፈገግታ ሆነላት:: ደስ አላት:: ትንሽ ሲያወሩ ቆይተው ተሰናብታው ወደ ቤት መንገድ ጀመረች::

ባለበት እንደቆመ ከኋላዋ በዓይኖቹ ሸኛት:: በአድናቆትና በአክብሮት ነበር የሚያያት:: ይህቺ ቀጭን እህቱ የቤተሰቡን መከራና ስቃይ ተሸክማለች:: እንደእሱ አልሸሸችም::

እህቱ ሁልጊዜ ትገርመዋለች:: ዓለም ሁሉ ለእሱ ደንታ ቢስ እንደሆነ ሲሰማው፣ ስለአመለዘውድ ማሰብ ያስደስተዋል:: እህቱ ለእሱ ያላት ጥልቅ ፍቅር ወቅቶችና ሁኔታዎች የሚቀይሩትና የሚያላሉት አይደለም:: ሳታየው አታድርም:: ሁልጊዜ ፍቅሯን በተለያየ መልኩ ትገልፅለታለች::

እሱ ለማንም ሳይጨነቅና ሳያስብ ለራሱ የራሱን ሕይወት ብቻ ሲኖር ነበር የሚያስበው። ታናሽ እህቱ ግን አሁንም በሕይወቱ ውስጥ መመላለሷን ቀጥላለች። ለቤተሰቡ ግድ የለሽ እንደሆነ ቢያስብም፣ ቢያንስ፣ ቢያንስ በዓለም ላይ አንድ እሱን አጥብቃ የምትወድ፣ በየቀኑ የምትፈልገው እህት ያለችው መሆኑን ሲያስብ ደስ ይለዋል። አመለዘውድን ይወዳታል፣ እጅግም ያከብራታል።

ብዙ ጊዜ ሲያገኛት ቀዝቀዝ ብሎና ግድ የለሽ ሆኖ ቢቀርባትም፣ አንዳንድ ቀን ቀኑን ሙሉ ሳያያት ከዋለ ስለእሷ ያለማቋረጥ ያስባል። ፈገግታዋ፣ ፍቅሯ፣ ምክሯ፣ ንግግሯ፣ . . . ሁሉ ነገሯ ይናፍቀዋል። በዚህ ሕይወቱ ውስጥ ትንሽ ለቤተሰቡና ለራሱም ደህንነት እንዲያስብ፣ ትንሽ ፍቅ እንዲኖረው የምታስገድደው፣ ከልብ የመፈቀርና የመፈለግ ሰዋዊ ጥም የምታረካለት፣ ከቤተሰቡ ጋር ሙሉ በሙሉ እንዳይቆራረጥ ድልድይ የሆነችው አመለዘውድ ናት።

ለሚወዳት እናቱ አንድ ወይም ሁለት ብር ሊሰጣት፣ አንድ አፍታም ሊያያት አልፎ አልፎ ቤት ይሄዳል። ግን እናቱ የጎዳና ህይወቱን በመጨረሻ የተቀበለችው ይመስላል። እንደ አመለዘውድ ወደ ቤት እንዲመለስ አትወተውተውም። ልታባብለው አትሞክርም። እንዲያውም በአልባሌ ምክንያቶች ልትቆጣውና ልትጮህበት ትፈልጋለች። የዋህ እናቱን መውደዱን ይወደዋል እንጂ ለምን እንደ አመለዘውድ አልተጨነቀችልኝም ብሎ ቅንጣት አይከፋባትም። ብትጮህበትም እንደምትወደው አሳምሮ ያውቃል።

-19-

«ያመዋል። ደካማ ነበር፣ ለመስራት ብዙም አቅም አልነበረውም።
ብዙ ጊዜ፣ 'ባለቤቴን አሟታል' እያለ ከሥራ ይቀር ነበር።»
ወ/ሮ አሰገደች ሉቃስ

አስራ ሁለት ሰዓት ሊሆን ነው። አመለዘውድ አባቷን ለማምጣት ወደ ሥራ ቦታቸው እየተጣደፈች ነው። አስፋልት መንገዱ ላይ ወደ ቤት ሲመጡ አየቻቸው። ደክሟቸው፣ ጥውልግልግ ብለው የምታገኛቸው መስሏት ነበር። ነገር ግን ፣ እርምጃቸውን ቀጥበው ቀስ ብለው ከመራመዳቸው በስተቀር ደህና ናቸው። ሮጣ አጠገባቸው ደረሰችና ይዘውት የነበረውን ወተት ተቀበለቻቸው።

«እንዴት ነህ?»

«ሰላም ነኝ ልጄ። ምንም አልልም።»

«ሥራ ሰራህ?»

«የሚሸከረከር ውሃ ማጠጫ አለ እሱን ከቦታ ቦታ እያንቀሳቀስኩ ውሃ ሳጠጣ ዋልኩ። ሴትየዋ ትንሽ እረፍት እንዳደርግ ፈቅደውልኛል። መቼም የተባረኩ ናቸው።» አሉ። 'ሴትየዋ' ያሉት አሰሪያቸውን ወ/ሮ አሰገደችን ነው። ዛሬ እንዲህ የጠነከሩትና ሻል ያላቸው የመሰሉት፣ የወ/ሮ አሰገደች ደግነት ብርታትና ኃይል ሰጥቷቸው ነው።

ወገባቸው ላይ አቅፋ ደገፍ እንደማድረግ ስታደርጋቸው፣ «ምንም አልልም። አቀበቷ ስንደርስ ትደግፊኛለሽ። ካሁን በኋላ መታጠፊያው ላይ አስፋልቱ ዳር ከጠበቅሽኝ ይበቃል። እዚህ ድረስ መምጣት አልነበረብሽም።» አሏት።

«እሺ አሁን ልደግፍህ!»

«ግድ የለም ልጄ! አሁን ድጋፍ አያስፈልገኝም።» ጭራሮ እጇን ከወገባቸው አላቀቁ።

አባትና ልጅ ቀስ እያሉ አዝግመው፣ ከዋናው አስፋልት ተገንጥለው ወደ ቤታቸው የሚወስደውን የገረጋንቲ መንገድ እንደጀመሩ፣ አቶ ግርማ ድካም ተሰማቸው።

«ትንሽ ልረፍ» አሉና መንገዱ ዳር ድንጋይ ላይ ተቀመጡ።

ዳገቱን ገና ሲያስቡት ይደክማቸዋል። ደሳሳ ቤታቸው ከብዙ ድካምና ጥረት በኋላ የምትገኝ፣ የምትታይ፣ የምትጨበጥ ዓይነት መንግስተ ሰማያት ትሆንባቸዋለች። እጅግ የደከመ የማራቶን ሯጭ የውድድሩን የመጨረሻ መስመር እንደሚናፍቅ፣ ቤታቸው ትናፍቃቸዋለች።

ተነስተው መንገድ ሲጀምሩ አስፋልት ዳር ያየችባቸው ጥንካሬ እንደሸሻቸው አመለዘውድም አስተዋለች፡፡ በእርግጥ ዳገቱ ይረብሻቸዋል፡፡ ህመም ብቻ ሳይሆን ፣ 'እንዴት ነው ይህን አቀበት የምወጣው? . . . በቃ ሊያመኝ ነው፡፡' የሚል ፍርሃትም ያደክማቸዋል፡፡

«አይዞህ!» አለች አመለዘውድ እንደ ቅድሙ ወገባቸውን እየያዘች፡፡

አባትና ልጅ ቀስ እያሉ ተጓዙ፡፡ አንድ፣ ሦስቴ ማረፍ ነበረባቸው፡፡ አጠገባቸው ቆማ ወይም ተቀምጣ በትዕግስት ትጠብቃቸዋለች፡፡ አቶ ግርማ ከመቼውም ጊዜ ይልቅ ዛሬ የልጃቸው መኖር የሰጣቸው በራስ መተማመን ነበር፡፡ የሷ መኖር አረጋጋቸው፣ አበረታታቸው፡፡ የዛሬው ፍርሃታቸው እንደ ሌሎች ቀናት ከባድ አልነበረም፡፡ ቀጭኗ ሴት ልጃቸው እሳቸውን ለመደገፍ ብዙም አቅም ባይኖራትም፣ 'ደክሞኝ ወይም አዙሮኝ እወድቅ ይሆን? ስወድቅስ ማን ያነሳኛል?' ከሚል ስጋትና ጭንቀት ገላገለቻቸው፡፡ አቅም አንሷቸው ቢወድቁ፣ ሮጣ ሰው መጥራት አያቅታትም፡፡ አመለዘውድም የምትወዳቸውን አባቷን በማጀቧ የዕርካታ ስሜት ተሰምቷታል፡፡

ቤት ሲደርሱ ድንግዝግዝ ብሎ ነበር፡፡

አቶ ግርማ ሲያማቸው ከሥራ እየቀሩ፣ ሲሻላቸው እየሄዱ ጥቂት ወራትን አሳለፉ፡፡ ሥራው ከእሁድ እስከ እሁድ ያለዕረፍት የሚሠራ መሆኑ በየጊዜው ለሚታመሙት ለአቶ ግርማ እጅግ ፈታኝ ሆኖባቸዋል፡፡ ሁልጊዜ «አመመኝ» የሚል ምክንያት ሰጥተው መቅረት ስለሚከብዳቸው አንዳንዴ፣ «ባለቤቴ የሚጥል በሽታዋ ተነስቶባት ነው የቀረሁት» ብለው በሚስታቸው ያሳብባሉ፡፡

ወ/ሮ አሰገደችም አይጨክኑባቸውም፡፡ ድንቁ ግን ከስንት ጊዜ አንዴ አልፎ አልፎ ነው የሚጥላት፡፡

«ሳይደግስ አይጣላም» እንዲሉ፣ አቶ ግርማ ወ/ሮ አሰገደች ቤት በ150 ብር የወር ደመወዝ አትክልተኛ ሆነው ባይቀጠሩ ኖሮ፣ ኑሮ ለእሳቸውና ለቤተሰባቸው እጅግ ከባድ በሆነ ነበር፡፡ የቀን ሥራ ዛሬ ተገኝቶ ነገ በማይኖርበት ሁኔታ፣ በዚያ ላይ እንዲህ በሽታ ሥጋቸውን በቁማቸው ጨርሶት በአጥንታቸው አስቀርቷቸው፣ ጉልበታቸው ከድቷቸው ከሥራ እየቀሩ ቤት በሚውሉበት ሁኔታ ቤተሰቡ ሊራብ ሁሉ ይችል ነበር፡፡

አቶ ግርማ ወደ ሐኪም መሄድ ባስፈለጋቸው ጊዜ ወ/ሮ አሰገደች ከደመወዛቸው በተጨማሪ የገንዘብ ድጋፍ ያደርጉላቸው ነበር፡፡ ሕክምናው ግን ጤናቸውን አልመለሰላቸውም፡፡ መድኃኒት ቢወስዱም በቂ ገንቢ ምግብ ስለማያገኙ ሰውነታቸው መመንመኑን ቀጥሏል፡፡

-20-

«ስመጣ መጥቶ ጠየቀኝ፡፡ . . .ተጎሳቁሏል፡፡ ልብሱ ሁሉ አጉል ነው፡፡»
ወ/ሮ ማርታ ገብረ ጻድቅ

አቶ ግርማ ወ/ሮ አሰገደች ቤት በአትክልተኝነት ሲሰሩ፣ ጎረቤት ወደሚገኘው የእነወ/ሮ ማርታ ቤት በየጊዜው ጎራ ይላሉ፡፡ አቶ ተክሉ አሁንም እዚያው ነው የሚሠሩት፡፡ የወ/ሮ ማርታ አባት አቶ ገብረጻድቅ ◦ ከሞቱ ዓመታት ተቆጥረዋል፡፡

አንድ ቀን አቶ ተክሉ ወ/ሮ ማርታ ከሰሞኑ ከአሜሪካ እንደሚመጡ ለአቶ ግርማ ነገሯቸው፡፡ ወ/ሮ ማርታና አቶ ደመቀ ኢህአዴግ ሥልጣን ከያዘ በኋላ ወደ ኢትዮጵያ አንድ፣ ሁለቴ መጥተው ሄደዋል፡፡ በደርግ ተወርሶ የነበረው ትልቁ ቤታቸውም ተመልሶላቸዋል፡፡ አቶ ግርማ የሚሰሩት ሌላ አካባቢ ስለነበር ከወ/ሮ ማርታ ጋር ለመገናኘት አልቻሉም፡፡

ይመጣሉ በተባሉ ሰሞን አቶ ግርማ አንድ ቀን አቶ ተክሉን ለመጠየቅ ሲሄዱ ወ/ሮ ማርታ እንደመጡ ተነገራቸው፡፡ ከኢትዮጵያ ሲወጡ ዕድሜያቸው በአርባዎቹ መጀመሪያ ላይ የነበረው ወ/ሮ ማርታ፣ ከሃያ ዓመታት በኋላ ከአቶ ግርማ ጋር ሲገናኙ፣ ስድሳዎቹን ያጋመሱ አዛውንት ነበሩ፡፡

ወ/ሮ ማርታ አቶ ግርማን ሲያዩዋቸው ደስ አላቸው፡፡ ያ ድሮ ትሁት የነበረው ወጣቱ ግርማ አሁንም ከነትህትናው ነበር የጠበቃቸው፡፡ እንደ ድሮ ሥራን ጥሩ ምግብ የመብላት ያህል ተሻምቶ የሚሰራው ትጉሁ፣ በቀላሉ የማይደክመው ታታሪ ወጣት ሆኖ ግን አላገኙትም፡፡ ያ በሕይወት የተሞላ ወጣት፣ ዛሬ በደካማ፣ ሰውነቱ በበሽታ በተሸረሸረና በተጎሳቆለ፣ የሌሎች ሰዎች ዕርዳታና ድጋፍ በእጅጉ በሚያስፈልገው፣ ነፍሱ በመቃብር አፍ ላይ በምትንገዳገድ ሽማግሌ ተተክቷል፡፡

ወ/ሮ ማርታ ለአዛውንቱ አቶ ግርማ አዘኑላቸው፡፡

«አገባህ እንዴ?» ብለው ጠየቋቸው፡፡
«አዎ፣ አግብቻለሁ፡፡ ልጆችም አሉኝ፡፡» አሉ አቶ ግርማ፡፡
«ኑሮ እንዴት ነው?»
አቶ ግርማ አቀረቀሩ፣ «እግዚአብሔር ይመስገን፡፡ ምንም አይልም፡፡ እዚህ ጎረቤት ነው የምሰራው፡፡ ያው ባለቤቴ ያማታል እንጂ . . . »
«ምነው?»
«ይጥላታል፡፡»

«የሚጥል በሽታ አለባት!?»

«አዎ፣ እንደሰዉ ሚስት ተሯሩጣ መስራት አትችልም:: ያው እኔ በደካማ አቅሜ ሠርቼ በማገኛት ነው ልጆቹን የምናሳድገው::»

«ያሳዝናል» አሉ ወ/ሮ ማርታ::

ወ/ሮ ማርታና ባለቤታቸው አቶ ደመቀ በአሜሪካ እ.ኤ.አ. በ1977 ዓ.ም. ያቋቋሙትን «ፕሮጀክት መርሲ» የተባለ መንግሥታዊ ያልሆነ የዕርዳታ ድርጅት በኢትዮጵያ ሥራ ለማስጀመር ነበር ዋና አመጣጣቸው:: ፕሮጀክት መርሲ በተለያዩ ደሀ አገሮች የሚንቀሳቀስ ድርጅት ነው:: ለድርጅቱ ሥራ እንቅስቃሴ መሠረት ጥለው ወደ ልጆቻቸውና ወደ ሁለተኛ አገራቸው ወደ አሜሪካ እስኪመለሱ ድረስ አቶ ግርማ በየጊዜው ጎራ እያሉ ይጠይቋቸው ነበር::

-21-

«አክስቴ ናት ሌሊት ቀስቅሳን አባቴ እንደሞተ የነገረችን::»
ሚካኤል ግርማ

ከጥቂት ወራት በኋላ አቶ ግርማ በአመለዘውድ ድጋፍ እንኳን ወደ ሥራ መሄድ የማይችሉበት ጊዜ መጣ:: የአልጋ ቁራኛ ሆኑ::

አንድ ሌሊት ቤተሰቡ በሙሉ ተኝተው ነበር:: አዲስ አበባ የምትኖረው የአቶ ግርማ እህት ያን ሰሞን በጣም ስለተዳከሙ ልታስታምማቸው መጥታለች:: ሌሊት፣ ሌሊት ውሃ ይጠይቁ ስለነበር እህታቸው ድንገት ነቅታ ያለወትሯቸው ዝም ሲሉ ውሃ ልትሰጣቸው ስትጠራቸው መልስ ነፈጓት::

«ግርማ! . . .ግርማ! . . . ግርማ!»

ብትነቀንቃቸውም አይሰሙም:: እንደሞቱ አረጋገጠችና ድንቄንና አመለዘውድን ቀስቅሳ የአቶ ግርማን ሞት እያለቀሰች አረዳቻቸው::

አቶ ግርማ መጠን የለሽ ጉልበት አፍስሰውባት፣ ብዙ ላብ አንጠፍጥፈውባት፣ ትንሽ የሰጠቻቸውን፣ ይህቺን የጨከነችባቸውና የጠመመችባቸውን፣. . . ዓለም ተሰናበቱ:: ተምሮ ሰው እንዲሆን ይመኙለት የነበረው የበኩር ልጃቸው ባልጠበቁት ሁኔታ የጎዳና ተዳዳሪ ሆኖባቸው፣ የሚሳሱላትን ሴት ልጃቸውን አስተምረው ወግ ማዕረጓን ሳያዩ፣ በልጅ አቅሟ የዋለችላቸውን ውለታ ሳይመልሱ፣ ትንንሾቹ ልጆቻቸው ገና ትምህርት ቤት መሄድ እንኳን ሳይጀምሩ . . . ብዙ ማድረግ እንዳለባቸው እያሰቡ፣ ምንም ያደረጉ ሳይመስላቸው፣ በኑሯቸው ሳይረኩ፣ በህይወታቸው የመጨረሻ ምዕራፍ በዚህች ዓለም መኖራቸው ሌሎች አራት ነፍሶችን ወደ ስቃይ ለማምጣት እንደሆነ እያሰቡ የጥፋተኝነት ስሜት ልባቸውን እንደቆፋፈረው፣ ለቤተሰባቸው ከደሳሳ ቤታቸውና ከግቢው በስተቀር ምንም ቅርስና የገቢ ምንጭ ሳይተዉ . . . ሞቱ::

አመለዘውድ ሞታቸውን ለመቀበል የሚያስገድድ ስቃይና ህመማቸውን፣ አጥንትና ቆዳቸው ብቻ ለአፈር እስኪቀር መመንመናቸውን በቅርብ ሆና አይታለችና አባቷ ሊሞቱ እንደሚችሉ አስቀድማ ተረድታለች:: ያም ሆኖ ግን ሐዘኗ መሪር ነበር:: ቀደም ሲል በአባቷ ስቃይና ህመም ታዝን ነበር:: አሁን ደግሞ ለዘለዓለም ስለተለዩዋት እጅግ አዘነች:: ደሳሳ ቤታቸው ብቻ ሳይሆን ሰፊ ግቢያቸውንም ሞልቶና አጨናንቆ የሚታያት የአባቷ ግርማ ዳግመኛ እንደማይታያት ስታስብ ዕንባዋን አፈሰሰች:: የአባቷን ድምጽ ዳግመኛ ላትሰማ፣ የአባቷን ፍቅር ዳግመኛ ላታጣጥም፣ የአባቷ ቁጣ ዳግመኛ ከጥፋቷ ላይመልሳት፣ የአባቷ አይዞሽ ባይነት ዳግመኛ ላያበረታታት፣ በአባቷ ምክር

ዳግመኛ ላትጠቀም. . . ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ስለተለዩዋት አምርራ አለቀሰች። ህመምና ስቃያቸውን እያስታወሰች አነባች።

አቶ ግርማ የዕድር አባል ስለነበሩ በዕድሩ የበላይ ተቆጣጣሪነት ድንኳን ተጥሎ፣ ወንበር፣ የመመገቢያና የመጠጫ ዕቃዎች ቀርበው የሐዘኑ ተካፋዮች በጥሩ ሁኔታ ተስተናገዱ። ቀብራቸው ከቤታቸው አቅራቢያ ባለው ቅዱስ ገብርኤል ቤተክርስቲያን ሲፈጸም፣ ከቤተሰባቸው፣ ከእህታቸው፣ ከወዳጅና ጎረቤት፣ በሩቅ ከሚያውቋቸው ግለሰቦች በተጨማሪ የዕድሩ አባላትም የተገኙበት ስለነበር ከማንም የማያንስ በርካታ ሰዎች የታደሙበት ቀብር ነበር። ዕድሩ የማይሸፍናቸውን ወጪዎች ወ/ሮ አሰገደች ከ300 ብር በላይ አውጥተው በመሸፈናቸው ደንብና ባህሉ የሚፈቅደው የቀብር ሥነስርዓት በተሟላ ሁኔታ ተደረገ።

የአቶ ግርማ ደመወዝ ትንሽም ብትሆን የቤተሰቡ ብቸኛ ገቢ ነበረችና ከባለቤቷ ሞት በኋላ ድንቂ በአስጨናቂ ሁኔታ ውስጥ ራሷን አገኘችው። ልጆቹ ከአቶ ግርማ እህት በስተቀር ዘመድ የላቸውም። አክስታቸውም የራሷ ቤተሰብ ያላት፣ ከራሷ አልፋ ለሌላ ሰው የማትተርፍ ነች። ለተወሰኑ ቀናት እየተመላለሰች ጠየቀቻቸው። ድንቂ በሷ መምጣት ደስተኛ አልነበረችም። አንዳንድ ሰዎች፣ «ጠጋ፣ ጠጋ የምትልሽ መሬትሽን ልትነጥቅሽ ነው።» ብለው ስለመከሯት፣ አቶ ግርማ ትተውት የሄዱትን ትልቅ ንብረት፣ ደሳሳዋ ቤት ያረፈችበትን ቦታ የምትቀራመታቸው ስለመሰላት ፊት ነሳቻት። በዚህ ምክንያት የአቶ ግርማ እህት ቤታቸው መምጣት አቆመች። ጠፋች፣ ጠፋች።

ወ/ሮ አሰገደች ቤተሰቡ ምንም ገቢ እንደሌለው ሲሰሙ ድንቂን፣ «አይዞሽ! እኔ እረዳችኋለሁ።» ብለው አጽናኗት።

እንዳሉትም በየወሩ ለቤተሰቡ የጤፍ ዱቄት፣ ሽሮ፣ በርበሬ . . . በመኪና ይልኩላቸው ጀመር።

አባቱ ሲሞቱ «ወፌ ቆመች!» ይባልለት ለነበረው ለሕፃኑ ታደለ፣ ወ/ሮ አሰገደች ወተት እንዲሰጠው ፈቀዱ። አመለዘውድ በየቀኑ ወ/ሮ አሰገደች ቤት እየተመላለሰች ወተት ታመጣለች።

-22-

«ወ/ሮ አሰገደች ለአምስት ወር ያህል ረድታቸዋለች።»
አቶ መሃመድ ሳኒ (የአቶ ግርማ የሥራ ባልደረባ)

ወ/ሮ አሰገደች ለአምስት ወር ያህል ቃል በገቡት መሰረት ለቤተሰቡ አስፈላጊ የሆነውን ምግብ ሲያቀርቡ ቆዩ። ድንቂ ከባሏ ሞት በኋላ ራሷን ጣል፣ ጣል ማድረግ ጀምራለች። ንጽህናዋን አትጠብቅም። ያደፈ ልብስ ለብሳ ወ/ሮ አሰገደች ቤት ስትሄድ፣ «ልብስሽን እዚሁ እጠቢ። ገላሽንም ታጠቢ!» ብለው ንጽህናዋን እንድትጠብቅ ይመክሯታል።

ወ/ሮ አሰገደች የሚያደርጉላትን ዕርዳታ ድንቂ እንደ ውለታ ቆጥራ ሌሎች የባህርይ ለውጦች እንድታሳይ፣ ቢቻል እንደ እሳቸው የፕሮቴስታንት እምነት ተከታይ እንድትሆን ይመኙ ነበር። ድንቂ ብዙም ምክራቸውን የምትሰማ አልሆነችም። ጭራሽ አንድ ቀን ወይዘሮዋን ኃይለ ቃል ተናገረቻቸውና ተበሳጩባት። «ባጎረስኩ እጄን ተነከስኩ» እንደሚባለው፣ ለጽድቅ ስራቸው ምስጋና-ቢስ እንደሆነች ያሰቡት ወ/ሮ አሰገደች ወርሃዊ እርዳታቸውን አቋረጡ።

ባልታሰበና ባልተጠበቀ ጊዜ ቤተሰቡ ከባድ ችግር ውስጥ ወደቀ። ገንዘብ ለማግኘት መስራት የግድ ሆነ።

.ኮተቤ ቅዱስ ገብርኤል ቤተክርስቲያን አካባቢ ከፍተኛ የውሃ ዕጥረት አለ። በተለይ ቤተ-ሠሪዎች ውሃ በብዛት ስለሚያስፈልጋቸው ውሃ የሚያመላልስላቸው ሰው ያስፈልጋቸዋል። ሌላ ሥራ ማግኘት ያልቻሉ ደሆች ይህን አድካሚና አሰልቺ ሥራ ለመስራት ይገደዳሉ። ድንቂም ውሃ ማመላለስ ጀመረች። ልብስም ለጎረቤት ሰዎች እየተከፈላት ታጥባለች። አልፎ አልፎም ከሰፈሩ ማዶ ከሚገኝ ጫካ እንጨት እያመጣች ትሸጣለች። ያም ሆኖ ጤፍ ለመግዛት አቅም ጠፋ። የእንጀራ ምጣዳቸው ግድግዳ ተደግፎ፣ በአቧራ ተሸፍኖ መዋል ጀመረ። ምድጃና ማሰሻ ናፈቁት።

ድንቂ ውሃ አመላልሳ፣ እንጨት ሸጣና ልብስ አጥባ በምታገኘው ብር በአብዛኛው ባቄላ ትገዛለች። ባቄላውን በብረት ምጣድ ቆልታ ትቀቅለዋለች። የልጆቿ ዋነኛና የዘወትር ምግብ አሹቅ ሆነ። ያገኘች ዕለት ሰፈር ውስጥ የሚጋገር ሽልጦ ትገዛለች። አንዳንዴ ሁኔታዎች ከተመቻቹ ወጥ ሠርተው ዳቦውን በወጥ ይበሉታል።

ድንቂ ውጪ ስትሰራ ስለምትውል፣ ግማሽ ቀን እየተማረች፣ በቀማሹ ቀን ደግሞ የቤቱን ስራ የመስራትና ታደለን የመንከባከብ ኃላፊነት የአመለዘውድ ሆነ። ድንቂ የምታመጣው በቂ ስላልሆነ፣ ብዙ ጊዜ ይራባሉ። በቀን አንዴ ለመብላትም የማይችሉባቸው ቀናት ነበሩ። የእናቷ ጥረት ቤተሰቡን ለማስተዳደር በቂ ሊሆን እንዳልቻለ አመለዘውድ ተረዳች። አሁን

ሥራ ለመስራት እናቷን ማስፈቀድ አላስፈለጋትም:: ችግር ዓይኑን አፍጥጦ መጥቷል::

አስፋልት አካባቢ ከሚገኝ እሷ «ቡርቴ» ከምትላት ሴት ቤት ግማሽ ቀን መስራት ጀመረች:: ቡርቴ አንድ የወንዶች ፀጉር ማስተካከያ ቤት ከፍታ ከወጣት ሴት ልጇ ጋር ፀጉር ያስተካክላሉ:: አመለዘውድ ለቡርቴ ቤተሰብ ዕቃና ልብስ ታጥባለች፣ በቅርብ ከሚገኝ ቦኖ ውሃ ታመጣለች፣ ትላላካለች፣ ፀጉር ቤቱን ታጸዳለች:: ቤት ለምሳ ብቅ ከማለቷና ምሽት ላይ ለአዳሯ ከመምጣቷ በስተቀር፣ ከት/ቤት ውጪ ውሎዋ ቡርቴ'ጋ ሆነ::

ማታ ቡርቴ የምትሰጣትን ምግብ ይዛ ወደ ቤት ትገባለች:: ምግቡ በአብዛኛው ከቡርቴ ቤተሰብ የተራረፈ፣ የተቆራረሰና ወጥ የነካካው እንጀራ ነው:: አልፎ አልፎ ደግሞ ከሳሙና መግዣነት የማያልፍ አንድ ወይም ሁለት ብር ይሰጣታል::

አመለዘውድ የአስር ዓመት ልጅ ናት:: የሷ ድካምና ጥረት ቤተሰቧ እንዳይራቡ ከማድረግ ያለፈ በኑሯቸው ላይ ያመጣው ለውጥ አልነበረም:: ከአቶ ግርማ ሞት በኋላ፣ በተለይ ደግሞ የወ/ሮ አሰገደች ድጋፍ ከተቋረጠ ወዲህ፣ ወደ ባሰ የድህነት አዘቅት እየተምዘገዘጉ ነው:: አልፎ አልፎ ግቢው ውስጥ ካሉት ባህር ዛፎች መካከል አንድ ወይም ሁለት አስቆርጠው ከሸጡ ብቻ ነበር ቤታቸው እንጀራ የሚጋገረው::

የኤሌትሪክ አገልግሎት ተጠቃሚዎች ነበሩ:: የአንድ አምፖል የኤሌትሪክ አገልግሎት ክፍያ በወር አራትና አምስት ብር መክፈል እንኳን አቅቷቸው መስመሩ ተቆረጠ:: ለኩራዝ ተዳረጉ:: ወርሃዊ የዕድር ክፍያም መክፈል ስላልቻሉ ዕድሩ ከአባልነት ሰረዛቸው::

ለልጆች ልብስና ጫማ መግዛት የሚታሰብ አልነበረም:: ሚካኤልና ታደለ በባዶ እግራቸው ነበር የሚሄዱት:: በኮተቤ አካባቢ ድህነታቸው የተመሰከረ ምስኪን ቤተሰቦችን የሚደግፍ ብርሃነ ሕይወት የተባለ ግብረ ሰናይ ድርጅት ልብስና ጫማ በዓመት አንድ ጊዜ ባይሰጣት ኖሮ አመለዘውድም በታረዘች ነበር:: ድርጅቱ ካለው ከፍተኛ የተረጂ ቁጥር አንጻር፣ ከቤተሰቡ ልጆች እሷን ብቻ ነበር የሚያለብሳት::

የኑሯቸው ቀዳዳዎች መብዛት ሳያንስ፣ በክረምት የቤታቸው ጣሪያ ማፍሰስ ጀምሯል:: ድንቄ ላስቲክ ከላይ አንጥፋ ድንጋይ ብትጭንበትም በየጊዜው ያንጠባጥባል:: ድንቄ ላስቲኩን እያስተካከለች ተጨማሪ ድንጋይ ትጭንበታለች::

-23-

«ህጻኑ ከሰር ነበር:: ድንቄ እንጨቱ ፊቷ ላይ ሆኖ ህጻኑን ላይ ወድቃበታለች::»
ወ/ሮ አለምአገኝ ካሳሁን

አንድ ቀን ጥቂት የነድንቄ ሰፈር ሴቶች ወደ ቤት ሲመጡ ሰፈራቸው አቅራቢያ ካለው አቧራማ መንገድ ዳር ጥቂት ልጆች የሆነ ነገር ከበው ሲመለከቱ አስተዋሉ:: ምርር ብሎ የሚያለቅስ ሕፃን ለቅሶም ተሰማቸው:: ሴቶቹ ልጆቹ አጠገብ ሲደርሱ፣ በይ ውስጥ አንዲት ሴት ወድቃ አዩ:: የወደቀችው ሴት ሕፃን ማዘሏን ሲያስተውሉ ደነገጡ:: ጭራሽ ድንቄ መሆኗንና ያዘለችው ሕፃን ደግሞ የመጨረሻ ልጇ ታደለ መሆኑን ሲረዱ ተሸበሩ::

«ውይ ድንቄ ናት እንዴ?! . . . እሷ ናት እንዴ?!» ሴቶቹ ተንጫጩ::

ድንቄ በጀርባዋ ስለወደቀች ታደለ ላይ ተኝታበታለች:: በጭንቅላቷ ተሸክማው የነበረ እንጨት ፊቷ ላይ በከፊል አርፏል:: ሴቶቹ እንጨቱን ከላዩዋ ላይ አንስተው ህጻኑን ከስሯ አወጡት::

እናቱ የሚጥል በሽታዋ ተነስቶባት ስለወደቀችበት ታደለ ተጎድቷል:: ራቁት የህጻን ባቶቹ ተጫጭረዋል:: እናቱና የተሸከመችው እንጨት ተጭነውት ከመሬቱ ጋር አጣብቀውት ነበር:: በሴቶቹ እቅፍ ውስጥ ከገባም በኋላ ታደለ ህመሙን በእሪታው መግለጹን አላቆመም::

«አይዞህ! አይዞህ! በቃ! በቃ! ተርፈሃል!» እያሉ አባበሉት::
«እንደው እኮ እግዚአብሔር ነው ያወጣው! ተጨፍልቆስ ቢሞት?!»

ሴቶቹ ለጥቂት ደቂቃዎች ህጻኑን እያባበሉ ድንቄን ጠበቋት::

ድንቄ ወደ አንድ አቅጣጫ ሽርተት፣ ሽርተት እያለች በዝግታ ትንቀሳቀሳለች:: ዓይኖቿ መክፈት የሚችሉትን ያህል ተከፍተው ወደ ሰማይ ፈጠዋል:: ቶሎ የምትነቃ አልነበረችም:: ሴቶቹ የሚያለቅሰውን ህጻን እያባበሉ ወደ ቤት ወሰዱት::

የከበቧት ሰዎች፣ «ምንድን ነው የሚያነቃት? . . . ክብሪት እንፈልግ እንዴ? . . . ውሃ ብንረጫት ይሻላል?» ሲባባሉ ድንቄ ድንገት ዓይኖቿ በትክክል ማየት ጀመሩ:: ዙሪያዋን የቆሙትን ሰዎች ግራ ተጋብታ አስተዋለቻቸው::

«ነቃች! . . . ነቃች!»
«የት እንዳለች አላወቀችም:: ምስኪን!»
«አይዞሽ ድንቄ!»

ፊቷ ላይ ድካም ይነበባል። ለመነሳት ሞከረች፤ ግን አቅም ስላነሳት ተመልሳ ወደ ኋላ ዘንፈል አለች።

ሁለት ሰዎች ደጋግፈው አነሷትና ቆመች።
«አረፍ ትበል!» አሉ።
ዞር ስትል በልጥ የታሰረውን እንጨት ከጎኗ ወድቆ አየች። ልጇን አዝላ እንደነበር ትዝ አላት።

ድንጋጤና ፍርሃቷን በሚገልጽ ድክም ባለ ድምጽ፣ «ልጄስ?» ብላ ጠየቀች።

-24-

«ስንፈጠርም ተበድለን እንደተፈጠርን አመንኩ።»
ተሾመ ግርማ

አመለዘውድ ከሥራ ጋር ትምህርቷን ቀጥላለች። ድንቄ ለበርካታ ወራት ውሃ ማመላለሱን እየሠራች ቆየች። አንድ ጊዜ ግን ውሃ በጀሪካን የምትሸከምበት ጀርባዋ አልማዝ ባለጭራ በሚባል በሽታ ስለቆሰለ ውሃ የማመላለሱን ሥራ ለማቆም ተገደደች።

ታማ በሰነበተችባቸው ሳምንታት እሷን የማስታመምና ታናናሽ ወንድሞቿን የመንከባከብ ኃላፊነት ሙሉ በሙሉ በአመለዘውድ ትከሻ ላይ አረፈ። አመለዘውድ ከዕድሜ ዕኩዮቿ ያነሰ ደቃቃ ሰውነት ቢኖራትም፣ ችግርና ተፈጥሮ ስላበሰሏት፣ ኃላፊነቱን በጠባብ የልጅ ትከሻዋ ተሸከመችው። ቤተሰቡ ቢያንስ በቀን አንዴ እንዲመገብ ትሯሯጣለች። ከቡርቴ ጋር የምታመጣው ምግብ ብዙ ጊዜ ለቤተሰቡ አይበቃም። እንደዚህ ባሉ ቀናት ተሾመን ፍለጋ ትሄዳለች። ተሾመ ካለው እነሱን ከመርዳት ወደኋላ አይልም። ለቤተሰቡ የሚያደርገው መልካም ነገር ያረካዋል፣ በጣም ያስደስተዋል።

በኮተቤ መምህራን ኮሌጅ ካፍቴሪያ ከተማሪዎች የተረፈ ምግብ አስር ሳንቲም በሚሸጥ ስስ ፌስታል ተሞልቶ አንድ፣ አንድ ብር ይሸጣል። ተሾመ ኮሌጁ ውስጥ ገብቶ አንድ ወይም ሁለት ፌስታል ምግብ ገዝቶ ለአመለዘውድ ይሰጣታል። ብዙ ጊዜ ትርፍራፊ ምግቡ የሚሸጠው ተማሪዎቹ ራት ከበሉ በኋላ ከምሽቱ ሁለት ሰዓት ገደማ ነው። አመለዘውድ ያንን ምግብ ከወንድሟ ተቀብላ ወደ ቤት ትገሰግሳለች። ጨለማው ስለሚያስፈራት ተሾመ ከግማሽ መንገድ በላይ ሄዶ ይሸኛታል። እናቷ ሻል ካላት በኋላ ደግሞ ከእናቷ ጋር እስከ አስፋልት ይመጡና ድንቄ አንድ ጥግ አስፋልት መንገዱ ዳር ትጠብቃታለች። ከተሾመ ምግቡን ከተቀበለች በኋላ እናትና ልጅ አብረው ወደ ቤት ያዘግማሉ። ከትርፍራፊ ምግቡ ወጥ የነካካውን እና ጾዳ፣ ጾዳ ያለውን በልተው፣ ደረቁንና ለዓይን ብዙም ደስ የማይለውን በማግስቱ ፀሐይ ላይ ያሰጡታል። ድርቆሽ ያደርጉትና ቤት ውስጥ ምግብ በሌለ ቀን ፈትፍተው ይበሉታል።

ተሾመ አዘውትሮ ይህን ምግብ ይገዛላቸው ጀመር። ሰሞኑን ጥሩ ገቢ እያገኘ ነው። እዚያው ኮተቤ አካባቢ በማኅበር የተደራጁ ሰዎች ለሚሰሯቸው ቤቶች ግንባታ ሲሚንቶና ብሎኬት ከመኪና እያወረደ በሳምንት እስከ ሰማኒያ ብር ያገኛል። ከጓደኞቹ ጋር ቤት ተከራይቶ መኖርም ጀምሯል። አባቱ ከሞቱ በኋላ ወደ ቤት እንዲገባ አመለዘውድ ብትወተውተውም ፈቃደኛ አልሆነም።

አንድ ምሽት ተሾመ ከኮተቤ መምህራን ኮሌጅ ሁለት ፌስታል ምግብ ገዛ። አመለዘውድ ብቻዋን ነበረች። እሷን መሸኘት ስለነበረበት ምግቡን ይዞ እያወሩ የቤታቸውን መንገድ ተያያዙት።

«አንተና ጓደኞችህ ቤት ከመከራየታችሁ በፊት በቃ ደጅ ነበር የምታድሩት?» አመለዘውድ ጠየቀችው።

«አዎ፣ ነግሬሽ አይደል?»

«ብርዱን እንዴት ትችሉታላችሁ?»

ፈገግ አለ። «የማይለመድ ነገር የለም።»

«እንዲያው አንድ ቀን ምርር ብሎህ፣ 'አሁንስ በቃኝ ወደ ቤት ልመለስ' ያልክበት ጊዜ የለም?»

«አለ። ለምን አይኖርም?»

«እንዲህ የተማረርክበትን ቀን እስቲ ንገረኝ!» በጉጉት ቀና ብላ አየችው።

«ምን ያደርግልሻል?»

«ንገረኝ በናትህ!»

ተሾመ በረጅሙ ተንፍሶ ዝም አለ።

«ንገረኝ!»

«አንድ ጊዜ» ብሎ ጀመረ። «ሌሊት ሰውነቴን የሆነ ነገር ሲነቀንቀኝ ተሰማኝና ከእንቅልፌ ነቃሁ። ለካ ጎርፍ ላይ እየተንሳፈፍኩ ነበር።»

«የምን ጎርፍ? የት ተኝተህ ነው?» አለች አመለዘውድ ግራ ተጋብታ።

«ዶፍ ዝናብ እየዘነበ ነበር። ባስ ፌርማታ ውስጥ ከጓደኞቼ ጋር ተኝቼ ነበር። እነሱ ምኑንም፣ ምኑንም ወሳስደው እንደ ሬሳ ተጋድመዋል። መነሳት ብፈልግም ከበደኝ። ጎርፉ ውስጥ የተኛሁበት ጎኔ በብርድ ደንዝዞ ነበር።»

«ወይኔ ተሼ!» አለች አመለዘውድ ቆም ብላ በአንድ እጇ ራሷን ይዛ።

«ከጎርፉ ውስጥ እንደምንም ተነሳሁ። በጣም በረደኝ። 'ምነው ከቤት ባልወጣሁ ኖሮ' ብዬ አለቀስኩ። ተጸጸትኩ። 'እዚህ ከምሞት የማልታወቅበት አገር ሄጄ ብሞት ይሻላል' ብዬ አሰብኩ። በሚቀጥለው ቀን ጠዋት ከዚህ አካባቢ መጥፋት እንዳለብኝ ወስኜ በሃምሳ ሰባት ቁጥር አውቶቢስ ተሳፍሬ ለገሃር ሄድኩ።»

«የት ልትሄድ?»

«በቃ አንዱ አገር በባቡር ልሄድ አስቤ ነው።»

«እሺ ከዚያስ?»

«በባቡር ተንጠልጥዬ ጉዞ ጀመርኩ። ሌሎች እንደ እኔ ባቡሩ ላይ ተንጠልጥለው የሚሄዱ ልጆችም ነበሩ። መንገድ ላይ አንድ ልጅ የያዘው ብረት በድንገት አሟልጩት ባቡሩ ስር ገባ። ባቡሩ ሲበላው አየሁ። በጣም ዘገነነኝ።»

«እንዴት? በቃ ጨፈለቀው?» አመለዘውድ የሰማችውን ማመን አልቻለችም።

«አዎ፣ . . . ከታተፈው ብልሽ ይሻላል።» አለ ተሾመ ሐዘን በሚደመጥበት ድክም ያለ ድምጽ።

«ውይ እንዴት ያሰቅቃል!» አለች አመለዘውድ በሁለት እጆቿ ራሷን ይዛ።

«አዎ በጣም! . . . በጣም ነበር የዘገነነኝ!»

«እሺ ከዚያስ?»

«ወደ ሌላ ቦታ የመሄዱን ሃሳብ ተውኩት። ባቡሩ የሆነ ከተማ ላይ ሲደርስ ወርጄ በሌላ ባቡር ተንጠላጥዬ ወደ አዲስ አበባ ተመለስኩ።»

«ምነው ግን ተሼ ይህን ሁሉ መከራ ከምታይ ከቤት ባልወጣህ ኖሮ።»

«አዎ፣ ከቤት ውጪ ስትኖሪ ብዙ ከባድ ችግሮች ያጋጥሙሻል።»

«ሌሎቹ ልጆች ግን ለምንድነው ከቤት የሚወጡት?»

«ብዙ ምክንያት አለ። ወይ እናትና አባታቸው ሞተዋል። ወይም ቤተሰቦቻቸው በጣም ደሃ ስለሆኑና ስለሚርባቸው ሠርተውም ሆነ ለምነው ለመኖር ይሆናል የሚወጡት። አንዳንዶቹ ደግሞ እንደኔ አባትና እናቶቻቸው በየቀኑ ሲጨቃጨቁና ሲጣሉ ማየት የሰለቻቸው ናቸው።» ለአፍታ ዝም አለ። « . . . ሌላም መአት ሺ ምክንያት ሊኖር ይችላል።»

አመለዘውድ አቀርቅራ ስትተክዝ ቆየችና፣ «እኔ ግን ምን እንደምመኝ ታውቃለህ?» አለችው።

.ዞር ብሎ አያት።

«ወደፊት ተምሬ ትልቅ ስሆን ድርጅት አቋቁሜ እናትና አባት የሞቱባቸውን ህጻናት ሰብስቤ ማሳደግ እፈልጋለሁ።»

በጨረቃ ብርሃን ፊቷን በደንብ አየው። ድምጿ ውስጥ የሰማውን እርግጠኝነት ፊቷ ላይም አነበበው። ልቧ ትልቅ መሆኑ እጅግ በጣም አስገረመው። ደስ አለችው።

ሳያስቡት ሰፈር ደረሱ።

«እንዴ ቤት ድረስ መጣሁ አይደል?!» አለ ተሾመ እየተደነቀ።

«እዚህ ደርሰህማ አትመለስም። ዛሬ ከኛ ጋር ታድራለህ።» አለችው አመለዘውድ።

ተሾመ ጥቂት አመንትቶ እዚያው ለማደር ወሰነ። እህቱን ተከትሎ ወደ ግቢያቸው ዘለቀ። ድንቄ ልጇ በመምጣቱ በጣም ተደሰተች። ሚካኤልም ታላቅ ወንድሙን ሲያይ ደስ አለው። ትንሹ ወንድማቸው ታደለ ተኝቷል።

ቡና ተፈልቶ ሲጫወቱ አመሹ። ጨዋታና ወጋቸው ሲደራ ቤቷም ሞቅ፣ ሞቅ አለች። ተሾመ በህይወቱ እጅግ ከተደሰተባቸው ጥቂት ምሽቶች

የዛሬው አንዱ ነበር። ይህን የቤተሰብ ፍቅርና መተሳሰብ አጥቶ መኖሩ ቆጨው። አመለዘውድም በወንድሟ ቤት መምጣት በጣም ተደስታለች። ከመተኛታቸው በፊት፣ ከዚህ በፊት አይታው የማታውቅ ያህል፣ ተሾመን ደጋግማ በስስትና በፍቅር ታየው ነበር።

ተሾመ ከቤት ከወጣ ጀምሮ እንዲህ እንደ ዛሬው ሌሊት ጥሩ እንቅልፍ ወስዶት አያውቅም። . . .

ሌሊት የሆነ ጓጓታ ሰምቶ ከእንቅልፉ ነቃ። እናቱ የሚጥል በሽታዋ ተነስቶባታል! ደነገጠ። ሁልጊዜ የሚጥል በሽታዋ ሲነሳባት እንደ አዲስ ይረበሻል። ድንቄ ፍራሹ ላይ ጋደም እንዳለች ሰውነቷ በመጠኑ ይወራጫል።

«አመለዘውድ! . . . አመለዘውድ!» ተሾመ እህቱን ተጣራ።

በሩ መከፈቱን አስተዋለ። ገርበብ ብሎ በተከፈተው በር በሚገባው የጨረቃ ብርሃን እናቱ ግንባሯ ላይ መድማቷን አየ። ፊቷን ወደ ግራ እንዲሁም ወደ ቀኝ ዞር፣ ዞር ስታደርገው የሆነ ነገር እንደገጫት ተረዳ። ከድንቄ አጠገብ በግድግዳው በኩል ትራስ ተቀምጧል። እህቱ ቤት ውስጥ የለችም! ተነስቶ ከቤት ሲወጣ፣ አመለዘውድ ግቢያቸው ውስጥ ያደገው ሳር ላይ ተቀምጣለች።

«ምነው ለምን ወጣሽ?»

«አጠገቧ ሆኜ መተኛት አልችልም። ወይ ይዤ ለማቆም አቅም የለኝ። ፍራሽ ላይ ስለሆነች ምንም አትሆንም ብዬ ነው እስኪሻላት የወጣሁት። በግድግዳው በኩል ትራስ አድርጌላታለሁ። ዛሬ አንተ ስላለህ እንጂ ሌላ ጊዜ ቤት ውስጥ ሆኜ ነው የምጠብቃት። ድንገት ተነስታ ልሂድ ስትል፣ በሩን እይዝባታለሁ።»

«ብዙ ጊዜ ያማታል እንዴ?» አጠገቧ እየተቀመጠ ጠየቃት።

«ኧረ አልፎ አልፎ ነው የሚጥላት።»

ዝም ብለው ለበርካታ ሰከንዶች ቆዩ።

«እኛ ስንፈጠርም ተበድለን ነው የተፈጠርነው።» አለ ተሾመ በምሬት።

አመለዘውድ ዞር ብላ አየችውና፣ «እንደዚህማ አትበል ተሼ!» አለችው።

«ሃብት የለን፣ ዘመድ የለን። ደሃም ሆነን ተረጋግተን መኖር አልቻልን። ይህ ኑሮ ይባላል?!»

«ታያለህ! እኛም አንድ ቀን ያልፍልናል። እኔ ተምሬ፣ ስራ ይዤ ሁላችንም አንድ ቤት ውስጥ በሰላምና በደስታ እንኖራለን።» በንግግሯ ውስጥ ፍጹም እርግጠኝነት ይደመጥ ነበር።

ተሾመ ዞር ብሎ በመገረም አያት። ጥንካሬዋና በተስፋ የተሞላች መሆኗ እጅግ አስደነቀው።

እናታቸው እስኪሻላት ብለው ከቤት የወጡት እህትና ወንድም ረዘም ላለ ጊዜ ስለብዙ ነገሮች ሲያወሩ ቆዩ። ድምጽ ሰምተው ወደ ቤቱ አቅጣጫ ሲዞሩ ድንገት ድንቄ ከቤት ስትወጣ አዩዋት።

«ተነስ ተሼ! ልትሄድ ነው። ተነስ!»

ከብረት ጎጆው ድንገት ያመለጠ አንበሳን ወደ ነበረበት ለመመለስ እንደሚሯሯጡ የቤተአራዊት ሠራተኞች፣ ሁለቱም ከተቀመጡበት በጥድፊያ ተነስተው ሮጥ ብለው ቀረቧትና እናታቸውን ከግራና ከቀኝ ይዘው አቆሟት። ካልሄድኩ ብላ ታገለቻቸው። ጉልበተኛ ነበረች። ራሷን አታውቅም። እንደምንም እየጎተቱ ወደ ቤት አስገብተው በሩን ዘጉባት።

ድንቄ ከጣላት በኋላ ስትነሳ፣ ወይ ቶሎ ወደ አእምሮዋ ትመለሳለች፣ ካልሆንም ራሷን ሳታውቅ ተነስታ እግሯ ወደወሰዳት ልሂድ ትላለች። አመለዘውድ በዚህ ሌሊት ትልቁ ወንድሟ ስላለ እንጂ ወደ ውጪ የወጣችው ሌላ ጊዜ በሩ መቀርቀሩን አረጋግጣ ነው ቤት ውስጥ ቁጭ ብላ እስክትነቃ በትዕግስት የምትጠብቃት። ሚካኤል ቢረዳትም በሁለቱ ጉልበት እናታቸውን ሊያቆሟት አይችሉም። ድንቄ ጉልበተኛም ብትሆን ራሷን በማታውቅበት ሁኔታ ውስጥ የተቀረቀረ በር መክፈት የሚያስችል የአእምሮ ብቃት ስለሌላት በመጨረሻ እንደምንም ያስተኟታል።

የእሳት ራት በብርሃኑ ተስቦ ባለማወቅ ራሱን እሳት ውስጥ እንደሚዶል፣ ተሾመ በዚህ ምሽት በቤተሰቡ ፍቅር ተታሎ ወደቤት ተመልሶ መምጣቱና ከእነርሱ ጋር ለመኖር መመኘቱ ስህተት እንደሆነ አመነ። ከቤት ውጪ፣ ከቤተሰቡ ተለይቶ ሲኖር አንዳንድ ችግሮች ቢያጋጥሙትም፣ ከዚህ ሰቆቃ ትንሽ ራቅ ብሎ በተሻለ ነጻነት የራሱን ኑሮ መኖሩ እንደሚሻል አሰበ። እናም በሚቀጥለው ቀን ቤት አላደረም። አመለዘውድ ከወንድሟ ናፍቆትና የአካሏ ክፍል ውጪ ተቆርጦ የቀረ ያህል ከሚሰማት ቅሬታ ጋር ከእናቷና ከታናናሽ ወንድሞቿ ጋር ኑሮዋን ከመቀጠል ውጪ ምርጫ አልነበራትም።

-25-

«ቤት መጥታ፣ 'ድንቄ የቡና መግዣ ብላሻለች' ትለኛለች::»
ወ/ሮ መዓዛ መስፍን

ቤት ውስጥ ምግብ ካለ ቡና አይኖርም:: ቡና ከሌለ የድንቄ ንጭንጭና ጭቅጭቅ ቤተሰቡን ያስጨንቃል፤ ቤቷን በአንድ እግር ያቆማታል::

አንድ ቀን፣ «አመለዘውድ፣ ቡና! ቡና አማረኝ:: . . . ቡና መጠጣት እፈልጋለሁ::» አለቻት እናቷ::
«ምንም ፍራንክ የለኝም»
«ምን ይሻለኛል? ቡና ሳልጠጣ እንዴት ነው የምውለው?»
«ድንቄ፣ ቢኖረኝ አሁኑኑ እገዛና አፈላልሽ ነበር::»
«ከጎረቤትም ቢሆን ለምኚ እንጂ ቡና ሳልጠጣማ መዋል አልችልም::»
«ምን ብዬ ነው የምለምነው?»
«እንዲያው የተቆላ ቡና የሚያሸተኝ እንኳ ባገኝ!»
አመለዘውድ ሲጨንቃት ከቤት ወጣች::
'የት ቤት ልሂድ?' ብላ አሰበች::

ወ/ሮ መዓዛ ቤት ለመሄድ ወሰነች:: ወ/ሮ መዓዛ ደግ ሴት እንደሆኑ ታስባለች:: ከሁለት ደቂቃ በኋላ የወ/ሮ መዓዛን ቤት የውጪ በር እያንኳኳች ነበር:: ከትልቁ በር ጋር ተያይዞ የተሰራ ትንሽ በር በወ/ሮ መዓዛ ሴት ልጅ በፋይል ተከፈተ::

«እትዬ ማዕዛ አሉ?» ብላ ጠየቀቻት:: ወ/ሮ መዓዛን «እትዬ ማዕዛ» ነው የምትላቸው::
«አዎ» አለቻት ፋይል ወደ ውስጥ እንድትገባ በሩን ሰፋ አድርጋ እየከፈተችላት::

ወ/ሮ መዓዛን ማዕድ ቤት ወጥ እየሰሩ አገኘቻቸው::

«እንደምን ዋልሽ አመለዘውድ?» የወ/ሮ መዓዛ ከልብ የመነጨ ፈገግታ ፊታቸውን አደመቀው:: ድምፃቸው ውስጥ ሁልጊዜ ቅንነትና ለሰው ያላቸው ፍቅር ይደመጣል::

«ደህና ነኝ፣ ድንቄዬን አመመብኝ እንጂ»
'አነጋገሯ ልክ እንደ አዋቂ እኮ ነው' ሲሉ ወ/ሮ መዓዛ በመገረም አሰቡና፣ «አልተሻላትም እንዴ?» ብለው ጠየቁ::
«እዎ ያማታል::» አለች አመለዘውድ እያቀረቀረች::
«አይዞሽ! ይሻላታል::»

«ቡና እንደምትወድ ያውቁ አይደል?»
«አዎ፤ አዎ አውቃለሁ»
«ቡና ካላፈላሽልኝ አለችኝ:: የቡና መግዣ ሃያ አምስት ሳንቲም ማዕዛን ጠይቂያቸው ብላኝ ነው የመጣሁት::»
ወ/ሮ መዓዛ ከልብ አዝነው ከንፈራቸውን መጠጡ::
«አይ የደሀ ነገር!»

ተነስተው ወደ መኝታ ክፍላቸው ሄዱ:: የእሳቸውም ባለቤት አቶ ግርማን ከአንድ ዓመት በኋላ ተከትለው ነው ያረፉት:: የባላቸውን ጡረታ ስለሚያገኙ ግን ኑሮ እንደድንቄ በከባድና ውስብስብ ዕለታዊ የህልውና ጥያቄዎች አያስጨንቃቸውም::

አንድ ብር ይዘው ተመልሰው መጡ::
«እንቺ! በዚህ ቡና ግዢላት::»

የአመለዘውድ ፊት በሚያምር ፈገግታ ፈካ:: «እሺ! እሺ እትዬ ማዕዛ!»

ከታላቅ የክብር እንግዳ ሽልማት እንደሚቀበል ተሸላሚ፣ ጎንበስ ብላ ብሩን በሁለት እጆቿ ተቀበለቻቸው::

ከዚህች ቀን በኋላ አመለዘውድ ትንሽ የልመና ድፍረት ስላገኘች ገንዘብ ከእጇ ሲጠፋ ሰፈሩን ማዳረስ ጀመረች:: ወ/ሮ መዓዛን ጨምሮ፣ የተሻለ አቅም ካላቸው ጎረቤቶቻቸው ከወ/ሮ ሃና፣ ከወ/ሮ አለምአገኝ፣ ከወ/ሮ ሀገሬ፣ ከወ/ሮ ሻሼ ትለምን ነበር::

ወ/ሮ መዓዛ ለልመና ወደ እሳቸው ደጋግማ በመምጣቷ ተሰላቹ::

«ለመሆኑ አመለዘውድን የቡና መግዣ ገንዘብ ጠይቂያት እያልሽ በየጊዜው የምትልኪያት አንቺ ነሽ?» ብለው አንድ ጊዜ ድንቄን ጠየቋት::
«ኧረ እኔ እቴ! ራሷ ትሆናለች እንጂ እኔ ሰው እንድታስቸግር አልፈልግም::» ብላ መለሰች ድንቄ::
«ልጅሽ ባልጋለች:: በየጊዜው እየመጣች፣ 'ድንቄ ቡና መግዣ ብላሻለች' ትለኛለች:: እየተበላሸች ነው:: ተቆጫት!»
«የታባቷ! ጠይቂ ሳልላት ምን አድርጊ ነው የምትልሽ?» ብላ ድንቄም መቆጣት አማራት::
«ምከሪያት እንዳትበላሽብሽ::» አሉ ወ/ሮ መዓዛ::

ድንቄ ከጎረቤት ለምኚም ባትል፣ በየቀኑ ቡና፣ ቡና ማለቷ ልጇ ላይ ሊፈጥር የሚችለውን ጫናና ውጥረት ግን አላስተዋለችውም:: «ቡና አማረኝ» ስትል ቤት ውስጥ ብዙ ጊዜ ገንዘብ ስለማይኖር አመለዘውድ የምትወስደው

አማራጭ የጎረቤት በር ማንኳኳት ነው። የልጅ አዋቂ በመሆኗ አብዛኛው ባህርይዋ ከሕፃናት የተለየ ቢሆንም፣ ልጅነቷ ግን ለመለመን ድፍረት ሰጥቷታል። በእርግጥ የጎረቤት ሴቶች በሙሉ እንደሕፃን አይተዋት አያውቁም። የአነጋገር ለዛዋ፣ ቃላት አመራረጧ፣ ብስለቷና ባህሪዋ የአዋቂ በመሆኑ እሷን እንደሌሎች ሕፃናት አያዩዋትም። በእርግጥ ዕድሜዋ አሁን አሥራ አንድ ቢሆንም፣ አመለዘውድ እንደ ልጅ አልነበረችም።

ዛሬ ራት ተበልቶ ለነገ ቤት ውስጥ ምንም ምግብ የማይተርፍበት አጋጣሚ ብዙ ነው። ቁርስ ብዙ ጊዜ ቅንጦት ነው። ቁርስ የማይበላባቸው ቀናት በርካታ ናቸው። ምሳም አልፎ፣ አልፎ ላይገኝ ይችላል።

የሁለቱ ሕፃናት ወንድሞቿና የእናቷ ጦም መዋል እጅግ የሚያስጨንቃት ያችው አመለዘውድ ናት። ምግብ ቤት ውስጥ በሌላቸው ቀናት እሷ ገንዘብም ሆነ ምግብ ሠርታ ልታገኝ የምትችልበት ምንም አማራጭ ከሌለ፣ ተሾመም ሊረዳቸው የማይችል ከሆነ በባዶ አንጀቷ ታደለን አዝላ ከጎረቤቶቻቸው አንዳቸው'ጋ ትሄዳለች። በተለይ ሰሞኑን ደግሞ ተሾመ ጠፍቷል። አስፋልት አካባቢ ብትፈልገውም አላገኘችውም።

«ዛሬ'ኮ ምንም የምንበላው የለንም።» ትላለች። ብዙዎቹ ጎረቤቶቻቸው ያዝናሉ። ካላቸው ምግብ ከመስጠት ወደኋላ አይሉም።

ዕድሜ ለአመለዘውድ ቤተሰቡ እህል ሳይቀምስ አያድርም። የሰው ፊት ገርፏት፣ የራሷንና የቤተሰቧን ድህነት በይፋ አምና፣ ለምና የምታገኛትን ይዛ ወደ ቤት ትገባለች። ተፍ፣ ተፍ ብላም ያዘጋጀችውን ምግብ ለሚካኤልና ለታደለ እንዲሁም ለእናቷ ታቀርባለች። እሷ ብዙም የምግብ ፍላጎት የላትም። አመለዘውድ ከምንም በላይ የሚያጠግባት የወንድሞቿና የእናቷ የሚበቃቸውን ያህል መመገብ ነው።

ባለፉት ጥቂት ወራት በቂ ገንዘብ ስለሚያገኝ ምግብ ፍለጋ ብሎ ጎራ ባይልም፣ አንዳንድ ቀን ተሾመ ቤት ይመጣና፣ «ዛሬ ባክሽ ቺስታ ወገረኝ። ምንም ሳንቲም ማግኘት አልቻልኩም። ርቦኛል።» ይላታል።

ቤት ውስጥ ምግብ ካለ በደስታ ታቀርብለታለች። አጠገቡ ተቀምጣ ሲበላ ማየት ከምንም በላይ ያስደስታታል።

«አንቺ አትበዪም?» ሲላት፣
«እበላለሁ። ብላ አንተ ተሼ!» ትለዋለች።

በጣም ከራበው ለሷ ብዙም ሳይጨነቅ ያቀረበችለትን ጥርግ አድርጎ በልቶ ወደ አስፋልት ለመሄድ ይነሳል። አንዳንድ ቀን ግን እሷ አብራው ካልበላች

እንደማይበላ አስረግጦ ይነግራትና አብረው ሲበሉ ይቀመጣሉ። ለነገሩ እሷ ብዙ አትበላም፤ አንጀቷ መብላት የለመደው በትንሹ ነው።

«ተሼ በኋላም ና! ለራትም አስቀምጬልሃለሁ።» ትለዋለች፣ ጥልቅ ፍቅሯን የምትገልፅበት ፈገግታ ወዝ በሌለው ፊቷ ላይ እያብረቀረቀ። ወንድሟ ጠግቦ ሲሄድ ጥግብ ትላለች።

«እሺ» ብሏት ሲሄድ ደስ ይላታል። ግን ማታ እሷ ተዘጋጅታ ብትጠብቀውም ተመልሶ አይመጣም።

ድንቄ የሐበሻ መድኃኒት ተጠቅማ አልማዝ ባለጭራው ከሰመላት። ውሃ ማመላለሷን ቀጠለች።

አንድ ቀን ደግሞ አልማዝ ባለጭራው አመለዘውድ ጀርባ ላይ ወጣ። እናቷን ያዳናትን የሐበሻ መድኃኒት መጠቀም ጀመረች። ሶስት ቀን ብቻ ነበር የተኛችው። ስለተሻላት ሳይሆን መሥራትና ቤተሰቦቿን መመገብ ስላለባት፣ በአራተኛው ቀን ከተኛችበት ተነሳች። ቁስሉ ገና ሳይጠግ፣ ጀርባዋን እየሸመቀቃት ጥርሷን ነክሳ ወደ ሥራ፣ ቡርቴ'ጋ ሄደች።

-26-

«እጅን ይዛ አለቀቀችም። ፖሊሱ በመጨረሻ መንጭቆ አስለቅቃት። ጉልበቱ ላይ ወደቀች።»
ተሾመ ግርማ

ከዛሬ ነገ እንደምታገኘው ተስፋ ብታደርግም ባለፉት ሁለት ረጃጅም ሳምንታት አመለዘውድ ተሾመን አላየችውም። አንዳንድ የሚያውቁትን ልጆች ጠየቀች። የት እንዳለ እንደማያውቁ ነገሯት። ሌላም ረጅም ሳምንት ተደገመ። ግራ ገባት።

'ምናለበት እዚህ ቦታ ሄጃለሁ ብሎኝ ቢሄድ?' ስትል አስባ አዘነችበት፤ ተናደደችበትም።

ባዶነት ተሰማት። የሄደበትን አለመናገሩ፣ ሃሳብ የለሽነቱ አበሳጫት። ወንድሟ እጅግ ናፈቃት። «ወጥና ወንድም ማስፈራሪያ ነው» እንዲሉ፣ ባይረዳቸውም ተሾመ በቅርብ እንዲኖርና በየቀኑ ልታየው ትመኛለች።

. . . አንድ ወር አለፈ። ወንድሟ የት እንዳለ የሚነግራት ሰው አላገኘችም። አንድ ጊዜ ስለጎዳና ህይወት ጠይቃው ባቡር ጫፍልቆት ወደሚሄድበት ሳይደርስ፣ ወደተነሳበትም ሳይመለስ ስለቀረው ልጅ የነገራትን አዘውትራ ታስብና ሰውነቷ በፍርሃት ይንዘፈዘፋል። በቁሟ እየቃዠች ትባንናለች። ምናልባት ያ በመንገድ የቀረ ልጅ እንደ ተሾመ የሚወዱት እናት፣ የምትወደው እህት ይኖሩት ይሆናል። ምናልባትም የዚያ ልጅ ዘመዶችና ቤተሰቦች ከዛሬ ነገ ይመጣል እያሉ እስከዛሬ በተስፋና በናፍቆት እየጠበቁት ይሆናል።

አንድ ቀን የተሾመን ጓደኛ ሳሙኤልን አስፋልት አካባቢ አየችው። እሱም ሰሞኑን ጠፍቶ ነበር። ወንድሟን ያገኘች ያህል ተደሰተች። ተንደርድራ አጠገቡ ሄዳ ሞቅ ያለ ሰላምታ አቀረበችለትና፣ «የት ጠፍተህ ነው?» ብላ ጠየቀችው።

«ክፍለ ሃገር ሥራ አግኝቼ ሄጄ ነበር።» አላት።

«ተሾመን አይተኸዋል?» ብላ በጉጉት ጠየቀችው።

«አላየሁትም» አላት ሳሙኤል ፈጠን ብሎ።

«የት ጠፋ ታዲያ?»

«እኔ እንጃ። ምናልባት ሥራ አግኝቶ ሌላ ቦታ ሄዶ ሊሆን ይችላል።»

«የት?»

«እኔ እንጃ»

«ታዲያ ለኛ ሳይነግረን ነው የሚሄደው? የኛስ ይቅር እሺ ላንተ እንኳን አይነግርህም?» ዓይኖቿ በእንባ ተሞሉ።

«አልነገረኝም» አላት። ላይ ላዩን ለሷ ግድ የለሽ እንደሆነ ለመምሰል ቢጥርም እያዘነላት ነበር። ወንድሟን በጣም እንደምትወደው አሳምሮ ያውቃል።

አመለዘውድ ፊቷን አዙራ አንገቷን ደፍታ መንገድ ስትጀምር ከጀርባዋ ሲያያት ይበልጥ አሳዘነችው።

«አመለዘውድ!» ብሎ ጠራት።

በእርጋታ ዞረች። እንባ ጉንጮቿ ላይ ተከልብሷል።

«ነይ እንዴ!»

አጠገቡ ስትደርስ፣ «ወንድምሽ ታስሯል።» አላት በእርጋታ።

«ምን?» አለች ድንግጥ ብላ።

«ታስሯል።»

«ምን አድርጎ?»

«ከመኪና ዕቃ ለማውረድ ከሆኑ ልጆች ጋር ተጨቃጨቅንና ተደባደብን። ሁላችንንም አሰሩን። እኔን በዋስ ዘመዶቼ በቀደም አስፈትተውኝ ነው።»

«የት ነው የታሰረው?» አለች ለመሮጥ እያቆበቆበች። የተሳከረ ስሜት ውስጥ ገባች፤ በህይወት መኖሩን ማወቋ ሲያስደስታት፣ መታሰሩን መስማቷ ደግሞ ሽብር ለቀቀባት።

«ተረጋጊ!» አላት ግርምት ያየለበት፣ ሐዘን የተቀላቀለበት ፈገግታ እየፈገገ።

«በናትህ ንገረኝ! የት ነው ያለው?»

«እዚህ ሾላ አካባቢ፣ ወረዳ 28 ጽህፈት ቤት ውስጥ ያለው ፖሊስ ጣቢያ ነው የታሰረው።»

«እሺ፣ በቃ ቻው አመሰግናለሁ!» አለችው በጥድፊያ።

ፊቷን አዙራ አንድ ሁለት እርምጃ እንደተራመደች፣ «ነይ ቆይ!» አላት ሳሙኤል።

ቆም ብላ ዞረችና፣ «እ? ምነው?» አለችው።

«እኔ እንደነገርኩሽ እንዳትነግሪው። አትንገሯት ብሎ አስጠንቅቆናል። እንድትጨነቂ ስላልፈለገ ነው። የነገርኩሽ ስላሳዘንሽኝ ነው።»

«እሺ፣ አልነግረውም» ብላው በፍጥነት ወደ ሰፈር ሄደች።

አንድ ሰሃን ምግብ ማዘጋጀት ቀላል አልነበረም። ዳቦ መግዛት ብቻ ነበር የቻለችው። ዳቦውን ለወንድሟ ይዛ ታስሮበታል ወደተባለበት ቦታ ከነፈች።

ተሾመ ስምንት ሳምንታት በእስር ቤት አሳልፏል። ከሱ ጋር የታሰሩት ጓደኞቹ ቤተሰብና ዘመድ የ350 ብር ዋስ እየገቡ አስፈትተዋቸዋል። እሱ ዋስ ሊሆነው የሚችል አቅም ደልው ቤተሰብ ወይም ዘመድ ስለሌለው የነበረው

ብቸኛ አማራጭ በእስር መማቀቅ ነበር። እናቱና እህቱ መታሰሩን ሰምተው እንዲጨነቁ አልፈለገም። የሚፈታ መሐረብና መቀነት፣ ብር የሚመዘዝበት የገንዘብ ቦርሳ ሳይኖራቸው የዕለት ጉርሳቸውን ለማግኘት የሚማስኑት ምስኪን ሴቶች ዋስ ላይሆኑት ለምን በከንቱ ስለሱ ይጨነቃሉ? በዚህ ምክንያት ነበር የተፈቱት ጓደኞቹ መታሰሩን ለእህቱ እንዳይነግሯት አጥብቆ ያስጠነቀቃቸው።

ሰው እንደሚፈልገው ተነግሮት ከውጪ በፍርግርግ ብረት ወደታጠረው የእንግዳ ማናገሪያ መስኮት ቀርቦ እህቱን ሲያያት መጀመሪያ ተገረመ፤ ከዚያ ደስ አለው።

«ማን ነግሮሽ መጣሽ?» አላት ፈገግ ብሎ።
«ተሼ ደህና ነህ?» ስታየው በጣም ደስ አላት።
«እንዴት ነሽ?» እጁን በመስኮቱ ፍርግርግ ብረቶች መሃል አሾልኮ ወደ እሷ ዘረጋ። እጁን ጨብጣ ይዛ ወደ አፏ አስጠግታ ደጋግማ ሳመችው። በህይወት መኖሩን ይበልጥ ማረጋገጥ የፈለገች ይመስል፣ እጁን አንድ ጊዜ ወደ አንገቷ፣ ሌላ ጊዜ ወደ ደረቷ እያስጠጋች ተንሰቅስቃ አለቀሰች።
«ተሼ! ተሸዬ! ደህና ነህ አይደል?»
«ደህና ነኝ።»
«ታስረህ ነው ለካ? እኔ'ኮ አላወቅኩም። . . . ተሸዬ! ደህና ነህ አይደል?» . . .

«ደህና ነኝ አልኩሽ'ኮ። . . . በቃ ዝም በይ! አታልቅሺ!» ብሎ ሊያባብላት ሞከረ።
ማልቀሷን አላቆመችም። እጁን ለአፍታ አልለቀቀችም።
«መቼ ነው የሚፈቱህ?»
«እኔ እንጃ» አላት።

ሰበርካታ ደቂቃዎች የተሾመን እጅ ይዛ ስታለቅስና በለቅሶዋ መሃል ስለደህንነቱ ደጋግማ ስትጠይቀው ቆየች።

አንድ ፖሊስ መጣና፣ «በቃችሁ ሰዓት ደርሷል።» አለ።
ሁለቱም ያልሰሙት መሰሉ።
«በቃ! በቃሽ!» አላት ፖሊሱ ለጥቂት ሰከንዶች አጠገባቸው ቆሞ ጠብቋቸው።

ጭራሽ አመለዘውድ የወንድሟን እጅ በሁለት እጆቿ አጥብቃ ያዘች። ፖሊሱ አጠገቧ ቆሞ ይታዘባታል። ለቅሶዋ ባሰ። ሁለት ወር እሷ ሳታውቅ እንዳልታሰረ ሁሉ ዛሬ ወንድሟን እስር ቤት «ብቻውን» ትቶ መሄድ ከበዳት።

ለወንድሟ ያላት ጥልቅ ፍቅር የማመዛዘን አቅሟን ቀንሶባት ትታው መሄድ ጥፋት እንደሆነ ተሰማት።

«በቃሽ አልኩሽ'ኮ!»

ፖሊሱ ተቆጥቶ እጇን ከተሾመ እጅ በግድ መንጭቆ አላቀቀው። አመለዘውድ እየተንሰቀሰቀች በፖሊሱ ጉልበት ላይ ወደቀች። በጭንቀት ልታብድ ደርሳ ነበር።

«ምንድነው?» አለ ፖሊሱ ተገርሞ።
«በናትህ ወንድሜ'ኮ ነው።»
«እና ቢሆንስ? አንቺ ብቻ ነሽ ወንድም ያለሽ?» ፖሊሱ ተቆጣ።
«አባታችን ሞቷል። ደሃ ነን። ያለን እሱ ብቻ ነው።»
«ምን አይነቷ ናት ባካችሁ!?» አለ ፖሊሱ በመገረም ቁልቁል እያያት።

ትንሰቀሰቃለች። አሳዘነችው።

በረጋ አንደበት፣ «በይ አሁን ተነሽ! ከሶስት ወይም ከአራት ቀን በኋላ ይፈታል።» አላት።
አመለዘውድ ከተደፋችበት ቀና ብላ ለቅሶ ባቀላቸውና ዕንባ በሚያጎርፉ ዓይኖቿ አየችው። «እውነትህን ነው? . . . ይፈታል?»
«እዎ፣ ተነሽ!» አላት።

የፊቱ ገጽታ፣ እንዲሁም የድምጹ እርጋታ እንድታምነው የሚያስገድድ ነበር። ከተደፋችበት ተነሳች።

የመፈታቱ ዜና ለተሾመም አዲስ ነበር። ፖሊሱ አመለዘውድን ለማጽናናት ዋሽቶ ሊሆን እንደሚችል በመጠኑ ቢጠራጠርም እሱም ፖሊሱን ማመን መረጠ።

አመለዘውድ እንባዋን እየጠራረገች፣ «ተሼ፣ ደህና ሁን። እመጣለሁ።» አለችው።

ስትሄድ ከዓይኑ እስክትሰወር ከኋላዋ አያት። በብቸኝነት ውርጭ የደነዘዘ አእምሮውን በጋለ የእህትነት ፍቅሯ ስላፍታታችለት በመምጣቷ በጣም ተደስቷል።

ፖሊሱ እንዳለው ተሾመ በሶስተኛው ቀን ከእስር ተፈታ። ከእስር ቤት ወጥቶ ወደሰፈሩ ሲሄድ፣ መንገድ ላይ እህቱ እሱን ለሁለተኛ ጊዜ ልትጠይቀው እየተጣደፈች ስትመጣ አገኛት። አመለዘውድ ከፍርግርግ ብረት ጀርባ ያየችው ወንድሟ ነጻ ሆኖ ስታገኘው ደስታዋ ወሰን አልነበረውም።

-27-

«እናቷ እሳት ላይ ትወድቃለች። ልጅቷ ከቤት ወጥታ ለመሄድ ትሳቀቅ ነበር። 'እባካችሁ ድንቁን እያያችሁልኝ! አደራ!' ብላን ነበር የምትሄድ።»
ወ/ሮ የሺ ካሠው

ድንቁ የሚጥል በሽታዋ አቶ ግርማ በህይወት እያሉ ብዙም አይጥላትም ነበር። ባሏ ሞተው ከባድ የኑሮ ሸክምና የቤተሰብ ኃላፊነት በጫንቃዋ ከተጫነ በኋላ ግን በየጊዜው ይጥላት ጀምሯል። አመለዘውድ ብዙ ጊዜ እናቷ በሚጥል በሽታ ወድቃ ብታይም፣ አንድ ቀን የሆነችውን ግን በጭራሽ አትረሳም።

እሷ ከቤታቸው ጥቂት እርምጃዎች ፈቀቅ ብላ ትንሽ ድንጋይ ላይ ተቀምጣ ግቢው ውስጥ ዕቃ ስታጣጥብ እናቷ ቤት ውስጥ ቡና እየቆላች ነበር። ድንገት ብረት ምጣዱ ከሆነ ነገር ጋር ሲጋጭና ሲንኳኳ ሰማች። ብረት ምጣዱ ላይ የሚመላለሰው መቁያ የሚያሰማው ድምፅ ፀጥ ማለቱን ከጥቂት ሰከንዶች በኋላ አስተዋለች። እናቷ ቡና ቆልታ እንደጨረሰች አሰበችና ዕቃ ማጠቧን ቀጠለች።

እፍታም ሳይቆይ የድስት መንኳኳትና ከወለሉ ጋር የሆነ ነገር ሲጋጭ ሰማች። እናቷ የሚጥል በሽታዋ ተነስቶባት ሲሆን እንደሚችል ለመጀመሪያ ጊዜ አሰበችና በፍጥነት ብድግ ብላ በሩጫ ወደ ቤት ገባች።

አልተሳሳተችም። እናቷ የአፈር ወለሉ ላይ ተጋድማ ትወራጫለች። ብረት ምጣዱ ከነቡናው ከምድጃው ላይ ወርዶ ወለሉ ላይ ተገልብጧል። ቡናው ወለሉ ላይ ተበትኗል።

«ድንቁ!» ብላ ጮኸች። የእናቷ መውደቅ ሁልጊዜ እንደ አዲስ ያስደነግጣታል።

እናቷን ይዛ ከመንሸራተቷ ልታቆማት አቅሟ አይፈቅድላትም። ማድረግ የምትችለው በዙሪያዋ ያሉትንና ብትገጫቸው ወይም ከስሯ ቢገቡ ሊጎዷት የሚችሉ ዕቃዎችን ማራቅ ነው። በራስጌዋ በኩል የሚታየው ቡና የሚወቀጥበት ትንሽ ሙቀጫ አነሳች። የሆነ ለየት ያለ፣ የሚቃጠል ነገር ሸተታት። ለካስ የድንቁ ቀሚስ ጫፍ እየነደደ ባለው እሳት ላይ አርፏል። አመለዘውድ ጭስና እሳት ድንገት አስተውላ ዓይኖቿን ወደ ድንቁ እግሮች ስትወረውር፣ የእናቷ ቀሚስ ቢጫ፣ ብርቱካንማና ሰማያዊ ምላሶቹን ወጣ፣ ገባ በሚያደርግ ነበልባል ሲቃጠል አየች።

«ወይኔ ድንቁ! » እጆቿን በደመነፍስ ወደ ነበልባሉ ዘረጋች። አቃጠላትና እጆቿን በፍጥነት ሰበሰበች። በነበልባሉ ላይ ዘላ ወደ ውጪ ወጣች።

ሳፋ ውስጥ ዕቃ ስታጥብበት የነበረውን ውሃ አንስታ ወደ ቤት ስትንደረደር ተቀምጣበት የነበረው ድንጋይ አደናቀፋት። በደረቷ ወደቀች። ሳፋው ከእጇ አምልጦ ወደፊት ተወርውሮ እንደመንሸራተት ብሎ ቆመ። ከወደቀችበት እንደምንም ተነስታ ወደ ሳፋው በጉጉት አየች። የተወሰነው ተንቦራጭቆ ከሳፋው ውጪ ቢረጭም የቀረ ውሃ ነበር። አንስታው ወደ ቤት እየተንገዳገደች ገባች።

የእናቷ ቀሚስ እየነደደ ነበር። ሳፋው ውስጥ የቀረውን ውሃ ነበልባሉ ላይ ቸለሰችው። ውሃው እናቷ ቀሚስ ላይ ሲያርፍ ከሰኮንዶች በፊት ጉልበተኛ የነበረው የእሳት ነበልባል፣ አስፈሪ ምላሶቹን ሰብስቦ አቅመ ቢስ ጭስ ሆነ። ውሃው ያልደረሰበት አንድ ጫፍ ላይ ትንሽ የእሳት ነበልባል አስተዋለች። በፍጥነት በርከክ ብላ «እፍ! እፍ!» ብላ በትንፋሽዋም በእጇም አጠፋችው። እናቷ በእሳት ከመቃጠል መትረፏን ካረጋገጠች በኋላ፣ ውጪ በጀሪካን የነበረ ውሃ አምጥታ የምድጃውን እሳት ላይ አርከፈከፈችው።

ድንቁ አንድ እግሯ በእሳቱ ከመለብለቡ በስተቀር ከባድ ጉዳት አልደረሰባትም። አመለዘውድ ትንሽ ብትዘገይ ወይም ቤት ባትኖር ኖሮ፣ እናቷን በአሰቃቂ ሁኔታ ልታጣት ትችል እንደነበር አስባ ዝግንን አላት።

ከዚያች ቀን በኋላ በተቻለ አቅም እሷ ቤት ውስጥ ከሌለች እናቷ እሳት እንድታነድና ምግብ እንድታበስል አትፈልግም።

ወደ ት/ቤት ወይም ወደ አስፋልት ለሥራ ስትሄድ፣ ጎረቤታቸውን የእሙሻን እናት ወ/ሮ የሺ ካሣውን፣ «እባክሽ እናቴን ብቅ እያልሽ እዩያት። አደራ!» ብላ ነበር የምትሄደው።

-28-

«ብዙ ጊዜ ረፍዶባት እየሮጠች ስትመጣ፣ እኛ ትምህርት ቤቱ በር አካባቢ እየተጫወትን እናያት ነበር።»
እመቤት ተፈሪ
«እናቴን ስለምወድና ስለምጠብቅ ትምህርት ቤት ቀሪ 30 ቀን ሞልቶ ወጣሁ።»
አመለዘውድ

እነሆ አቶ ግርማ ከሞቱ ሁለት ዓመታት አለፉ። አመለዘውድ ከሁለት ወደ ሶስት፣ ከሶስት ወደ አራት አልፋ የአራተኛ ክፍል ተማሪ ሆናለች። ድንቁ በሽታዋ በተደጋጋሚ ይጥላታል። አመለዘውድ የምትማረው ግማሽ ቀን ቢሆንም፣ እናቷንና ወንድሞቿን በመንከባከብ፣ ሌሎች የቤት ውስጥ ሥራዎችን በማከናወን ትባትላለች። ከቤት ውጪ ደግሞ ቡርቴ ጋር እየሰራች ለመኖር የሚያስፈልጋቸውን ለሟሟላት ትጥራለች። ኃላፊነቶቿ ስለበዙና ስለከበዱ ገና የአራተኛ ክፍልን በጀመረችባቸው የመጀመሪያ ቀናት ት/ቤት አርፍዳ መድረስ አዘወተረች። ረፍዶባት ወደ ት/ቤት ስትሮጥ፣ ቀደም ብለው የደረሱት የሰፈሯ ልጆች ት/ቤቱ በር አካባቢ ሲጫወቱ ያዩዋታል።

«ይቺ አመለዘውድ ደግሞ ሁልጊዜ ነው እንዴ የምታረፍደው?» እያሉ ይጠቋቆሙባታል።

አርፍዳ መድረስም እያቃታት መጣ። ለመሄድ ብትጓጓም የት/ቤት ሰዓት ይረፍድና ትቀራለች። እናቷንና ወንድሞቿን ስትንከባከብ ት/ቤት ለመሄድ ጊዜ አጥታ፣ የቀረችበት ጊዜ በቀናት ሳይሆን በሳምንታት ተቆጠረ።

ትምህርት በሕይወቷ ውስጥ ቅድሚያ የማትሰጠው፣ ለነገ የምትቀጥረው፣ አስፈላጊ ግን አንገብጋቢ ያልሆነ ነገር ሆነ። አንገብጋቢውና ጊዜ የማይሰጠው የእናቷ ደህንነትና የወንድሞቿ በልቶ ማደር ነው። እሷና ቤተሰቦቿ ዛሬን በልተው ማደር ሳይችሉ ት/ቤት ምን ብላ ትሂድ? በባዶ ሆድስ ትምህርት ይገባታል?

ከሳምንታት በኋላ አንድ ቀን «ተመቻትና» እጅግ ወደ ናፈቃት ት/ቤት ሄደች። ነገ ተመልሳ እንደምትመጣ እርግጠኛ አልነበረችም። ክፍሏ ገብታ ተማሪዎቹን በተዘበራረቀ ስሜት ውስጥ ሆና አየቻቸው። ናፍቆት፣ ሃዘንና ቅናት ተፈራረቁባት። ተለይታቸው ለሳምንታት ስለቆየች ናፍቀዋታል። እንደ እነሱ በተረጋጋ መንፈስ መማር አለመቻሏ አሳዘናት። እነሱ በሰላም የመማር እድል ስላገኙ ደግሞ ቀናችባቸው። የክፍል ኃላፊ መምህሯ ክፍል ውስጥ ተቀምጣ ሲያያት ደስ አለው።

«እንደምነሽ አመለዘውድ? የት ጠፍተሽ ነው?» ብሎ ፊቱን በፈገግታ አድምቆ ጠየቃት።

«አልተመቸኝም። ስላልተመቸኝ ነው የቀረሁት።» አለች እያቀረቀረች።

አስተማሪዋ ፊቱን ድንገት ጭልም አድርጎ፣ «በኋላ በዕረፍት ሰዓት የምንነጋገረው ነገር አለ። ቢሮ ነይ!» አላት።

«እሺ»

ሌሎች መምህራንም ሲገቡ፣ ለምን እንደጠፋች ጠየቋት። ክፍል ውስጥ በንቃት ስለምትሳተፍ ሁሉም በደንብ ያውቋታል፣ ይወዷትማል።

በዕረፍት ሰዓት የክፍል ኃላፊ መምህሯ'ጋ ሄደች።

«አመለዘውድ በዚህ ሴሚስተር ከሠላሣ ቀን በላይ ቀርተሻል። ከሠላሣ ቀን በላይ ቀሪ የሆነ ተማሪ ደግሞ ትምህርት መቀጠል አይችልም።» አላት ረጋ ብሎ።

ደነገጠች።

«እና በቃ ትምህርት ማቋረጥ አለብኝ ማለት ነው?»

«አዎ፤ ልረዳሽ አልችልም።»

«እባክዎ ቲቸር ትምህርት ማቋረጥ አልፈልግም።» አለች ዕንባ እየተናነቃት። «ያመለጠኝን እገለብጥና አጠናለሁ።»

«አዝናለሁ። ምንም ማድረግ አልችልም አመለዘውድ።» አላት መምህሯ።

ከት/ቤቱ ግቢ ስትወጣ ልቧ በሀዘን ስብር ብሎ ነበር።

«ወይኔ አባቴ! አንተ ብትኖርልኝ ኖሮ'ኮ . . . »

አባቷ ጤነኛ ሆነው በህይወት ቢኖሩ ኖሮ፣ ያለ ብዙ ሃሳብና ጭንቀት ትምህርቷን መማር ትችል እንደነበር አሰበች። አባቷ ናፈቋት።

ዕንባዋ ወደ ጉንጮቿ በእርጋታ ሲወርድ ተሰማት። ጠረገችው።

'ግድ የለም እናቴ ደህና ትሁንልኝ እንጂ እማራለሁ።' ራሷን አጽናናች።

አንድ ቀን ወደ ት/ቤት እንደምትመለስ እርግጠኛ ነበረች፣ «መቼ?» የሚለውን ጥያቄ ለመመለስ ራሷን ባታስጨንቀውም።

-29-

«መንገድ ላይ አገኙኝና፣ 'ልብስህን ይዘህ ና!' አሉኝ።»
ሚካኤል ግርማ
«እህቱ እየመጣች ታባብለዋለች። አንድ ቀን ይዛው ሄደች። በዚህ ምክንያት ጠሳኋት፣ ሰደብኳት፣ 'እኛ'ጋ ሁለተኛ እንዳትመጪ!' አልኳት።»
ወ/ሮ አበበች ገመቹ

አንድ ቀን ወ/ሮ ልኬ ጉደታ ሚካኤልን መንገድ ላይ አገኙት።

«ና አንተ!» አሉት።

ሚካኤል ወደእሳቸው ሄዶ ሽቅብ እያያቸው አጠገባቸው ቆመ።

«የግርማ ልጅ አይደለህ?»
ራሱን በአዎንታ ነቀነቀ።

አዛውንቷ ትንሹን ልጅ ይወዱታል። ሚካኤል እንደአባቱ ቀላ ያለ ድንቡሼ ልጅ ነው። ከአቶ ግርማ ልጆች መልኩ የበለጠ የሚያምር የእሱ ነው። አሮጌ ልብስ ለብሷል። አመለዘውድ ልብሶቹን በተቻላት አቅም በየጊዜው ስለምታጥብለት ብዙም አልቆሸሸም። ጫማ የሚናፍቁ እግሮቹ ግን አቧራ ለብሰዋል።

ወ/ሮ ልኬ በሃዘኔታና በፍቅር ለአፍታ አዩትና ሚካኤልን ሊያሳድጉት ወሰኑ።

«ሂድ ልብስህን ይዘህ ና! ከእኔ'ጋ ትኖራለህ። እኔ አሳድግሃለው።» አሉት።

ሚካኤል ቤት ሄዶ ለእናቱ ወ/ሮ ልኬ ያሉትን ሲነግራት መሄዱን አጥብቃ ባትቃወምም፣ «ባትሄድ ይሻላል። እዚሁ እኛ እንደሆነው ትሆናለህ።» አለችው፣ ልጁ ራሱ እንዲወስን ሙሉ መብት እየሰጠችው።

ሚካኤል መሄድ ፈለገ። እናቱ እንኳንስ ልታስተምረው በቀን ሶስቴ ልትመግበው እንኳ አልቻለችም። ሚካኤል ያሉትን ጥቂት አሮጌ ልብሶች ይዞ ወደ ወ/ሮ ልኬ ቤት ሄደ።

በዚያው ሰሞን ሲገናኙ፣ «ይሄን ልጅሽን እኔ ላሳድግልሽ ብዬ እኮ ነው፤ ትምህርቱንም በደንብ ይማራል።» አሏት ወ/ሮ ልኬ ድንቄን።
«እሺ እማማ። መማሩ ጥሩ ነው።» አለች ድንቄም።

በሚካኤል መሄድ ግን አመለዘውድ ደስተኛ አልሆነችም። ቤቱ ጭር አለባት። በተለይ ማታ ሁለቱን ወንድሞቿንና እናቷን ቤት ውስጥ ስታገኛ

ቸው ደስ ይላት ነበር። እንደሌሎች የቤተሰቦቿ አባሎች ሁሉ ሚካኤልን በጣም ትወደዋለች።

የምትሰራበት የቡርቴ ቤት ከወ/ሮ ልኬ መኖሪያ ቤት በቅርብ ስለሚገኝ ሚካኤልን ጎራ ብላ ሳታየው አታድርም።

«እንዴት ነህ?»
«ደህና ነኝ»
«ምግብ በደንብ ታገኛለህ?»
«አዎ፤ ቁርስ፣ ምሳ፣ ራትም እበላለሁ።»
«እኔም ስለምሰራ እኛም ቤት የምንበላው ነገር'ኮ አይጠፋም። ለምን ወደ ቤት አትመለስም?»
«እማማ እዚህ እንድኖር ይፈልጋሉ።»
«እኔም'ኮ ቤት እንድትመጣና አብረን እንድንኖር እፈልጋለሁ። እህትህ አይደለሁ?»
እሺም፣ እምቢም ማለት ስለሚከብደው ዝም ይላታል።

ሚካኤልን ባገኘችው አጋጣሚ ሁሉ ወደ ቤት እንዲመለስ ልታግባባው ትጥራለች። በሷ ድክመት ወንድሟን የወሰዱባት ይመስላታል።

ሚካኤል የአመለዘውድ ፍቅር አሸነፈው። ወ/ሮ ልኬ ቤት ጥቂት ሳምንታት እንኳን ሳይቆይ አንድ ቀን ከእህቱ ጋር ወደ ቤት ተመለሰ። . . .

ወ/ሮ ልኬና ልጃቸው ወ/ሮ አበበች ገመቹ በአመለዘውድ በጣም ተናደዱባት።

«እስኪ አሁን እነሱ ቤት ምን አለ ብላ ነው ልጁን የወሰደችው?» አሉ ወ/ሮ አበበች።
«አይገርምሽም!? በየቀኑ እየመጣች፣ ምን እንደምትለው ባልሰማም፣ ስታናግረው ቆይታ ትሄድ ነበር።» አሉ ወ/ሮ ልኬ።
«በጣም ችግረኞች እንደሆኑ እናውቃለን፤ ምን አብልታ ልታሳድገው ነው የወሰደችው?!» ወ/ሮ አበበች አፋቸውን በግርምት በእጃቸው ከደኑ።
«እኔም እኮ ግራ ነው የገባኝ።»

ወ/ሮ አበበች አመለዘውድን በዚያው ሰሞን መንገድ ላይ ሲያገኟት ጠሯት።

«ምን ነካሽና ነው አንቺ ልጁን የወሰድሽው?» በቁጣ ጠየቋት።
«ማንን?»
«አሁን ማንን እንዳልኩ ጠፍቶሽ ነው?!»
«ሚካኤልን ነው የሚሉኝ? ራሱ መምጣት ፈልጎ ነው።»

«ሂጅ! ቀጣፊ! ራስሽ አይደል የወሰድሽው::»
«አዎ፣ ግን ከኛ ጋር መኖር ፈልጎ ነው::»
«ምናለ እኛ'ጋ እየኖረ ቢማር? እናንተ'ጋ ምን ያገኛል?» ወ/ሮ አበበች በጣም ተቆጡ:: «ሁለተኛ እናቴ ቤት ድርሽ እንዳትይ!»

እመለዘውድ አቀርቅራ ዝም አለች::

-30-

«'መሬቱማ የልጆቼ ሀብት ነው:: እሱንማ አልሸጠውም::' ትል ነበር»
ተሾመ ግርማ

ድንቂ ምንም ኑሮ እጅግ ቢፈታተናት፣ ምንም የዋህ ብትሆን፣ ምንም አንዳንድ ሰዎች፣ «ለምን ቤቱንና መሬቱን አትሸጪውም?» እያሉ ሊፈታተኗት፣ ሊያባብሏትና ሊያታልሏት ቢሞክሩም፣ «መሬቱማ የልጆቼ ሀብት ነው:: እሱንማ አልሸጠውም::» ትላለች::

ትንሿ ደሳሳ ቤት ብቻ አንድ ጥግ ላይ መገኘቷ የግቢውን ስፋት አጉልቶታል:: ከቤቷ በስተቀኝ ያደጉት ባህር ዛፎች ባይኖሩ ደግሞ ግቢው የበለጠ ባዶ መስሎ በታየ ነበር:: እነዚህ ባህር ዛፎች ናቸው አልፎ አልፎ ተሸጠው እንጀራ ቤት ውስጥ የሚበላው:: ቤተሰቡም አቶ ግርማ በህይወት የነበሩበትን ዘመን እንክዬ የሚያስታውሰው፣ ግድግዳ ተደግፎ የሚውለውም የሸክላ ምጣድ በእሳት የጋለ ገጹ በቀጭን የጤፍ ሊጥ የሚሸፈነውና ሊጡን በግለቱ ነዳድሎ በጥቃቅን ዓይኖች የመሙላትና የማብሰል ወግ የሚደርሰው ያኔ ነው:: ከሰፈራቸው ትንሽ ርቆ ከሚገኘው የመንግስት የባህር ዛፍ ደን ከሚያመጡት እንጨት በተጨማሪ፣ የግቢውን ባህር ዛፎች ጭራሮና ቅጠሎች ለምግብ ማብሰያም ይጠቀማሉ::

· ከቤቷ በስተግራ ጥቂት እርምጃዎች ርቆ ያለው አጥር ከአንድ ሜትር ብዙም የማበይልጥ አጭር ሆኖ በሲሚንቶ ባልተያያዙ ትንንሽ ድንጋዮች ክምር የተሰራ ነው:: ከቤቷ በስተጀርባ እንደ አጥር የሚያገለግለው ደግሞ ከትንሿ ቤታቸው አጠገብ ሲታይ ሰማይ ጠቀስ የሚመስለው የጎረቤቶቻቸው ሰርቪስ ክፍሎች ግንብ ነው:: ከቤቷ ፊት ለፊት በግራ በኩል ፈንጠር ብሎ የሚታየው በጭቃ የተሰራ የጎረቤት ቤትም እንደ አጥር ያገለግላል:: ከቤቷ በስተቀኝ ያለውን የሌላ ቤት አጥር ታክኮ የተሰራው የግቢው በር የሆነ ጠንካራ ጥርስ ያለው አውሬ ያላመጠው በሚመስል ጨርማታ ስስ ቆርቆሮ የተሠራ ነው:: ቆርቆሮው የተመታበት እንጨት ምስማሮች ስለላሉ በሩ ሲከፈትና ሲዘጋ እንደ አራስ ልጅ አንገት ልምጥ፣ ልምጥ እያለ ዘጊና ከፋቹን፣ «መገንጠሌ ነው» በሚል ዛቻ ያሳቅቃል::

ሰዎች ከሚመላለሱበት ሳሩ ከተመለጠ ቀጭን የእግር መንገድና የባህር ዛፎቹ ቅርንጫፎች ጥላ ካረፈበትና ቅጠሎቻቸው ከሚረግፈበት ጥግ በስተቀር ግቢው በሳር የተሸፈነ ነው::